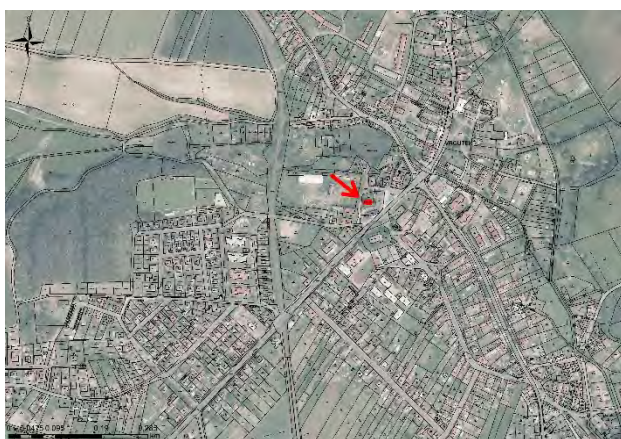

Část obce:	Vroustek
Obec:	Vroustek
Název:	kostel sv. Jakuba Většího
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	170/1
Kat. území:	Vroustek
Číslo ÚSKP	43204/5-1483

Anotace

Vroustek leží 5,5 km jihojihozápadně od Podbořan na soutoku několika vodotečí a potoka Podhora. Urbanistická struktura Vrustku, který je prvně doložen v roce 1227, dokládá jeho postupné formování završené v pohusitské době.

Kostel je dnes samostatně stojící stavbou na vyvýšeném prostranství uprostřed intravilánu města. Kostel má obdélnou valeně zaklenutou loď, na niž východním směrem navazuje odsazená půlkruhová apsida s konchou a na západě obdélná věž přisazená k lodi svou užší stranou. Podvěží je zaklenuto dvojicí bezžeberných křížových kleneb. První patro je rozdělené na dvě místnosti, z nichž západní je zaklenuta křížovou a východní valenou klenbou.

Románská stavba byla dle nejnovější radiokarbonové analýzy vystavěna v poslední třetině 12. století rodem Hrabšiců, jejichž sídlo bylo zjištěno po severozápadní straně kostela. Kostel i sídlo obklopoval 13 m široký a 3 m hluboký příkop. Výstavba kostela byla realizována v jedné stavební etapě, ke které musíme připočítat i zaniklou západní tribunu či zvonové patro věže. V rámci pozdně románské venkovské sakrální architektury lze kostel vyzdvihnout zejména pro jeho technickou úroveň, kvalitní architektonickou výstavbu podtrženou ojedinělou a důslednou dvoubarevností kamenných líců. Kostel je výjimečný svou věží, neboť půdorysem a vnitřním členěním nemá na našem území známé analogie.

Zásadnější stavební úpravy prodělal kostel za Vladislava Hrobčického z Hrobčic v 90. letech 16. století, kdy byla zaklenuta loď, zvětšeny její okenní otvory a zřejmě i odstraněna západní tribuna. Nejpozději na konci 17. století byla vystavěna sakristie a na počátku 18. století bylo upraveno zvonové patro věže. V 19. století byly v kostele realizovány pouze utilitární zásahy.

Současná podoba kostela byla završena ve druhé polovině 20. století výraznou opravou, která poněkud pokrivila do té doby autentický výraz kostela. Při opravě došlo k realizaci nové korunní římsy lodi společně s vlysem s puklicemi, krovu lodi, přezdění východního štítu, k vložení sloupku do sdruženého okenního otvoru lodi, k výměně velkého množství lícových kvádrů a k osazení kvádrového obkladu zvonového patra věže.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext
Vojtěch Peksa

Vroutek leží 5,5 km jihojihozápadně od Podbořan na soutoku několika vodotečí a potoka Podhora. Kostel je dnes samostatně stojící na vyvýšeném prostranství uprostřed intravilánu města.

Půdorysná forma Vroutku nabízí pohled na rozdílné momenty vývoje, a to nepravidelnou zástavbu v blízkosti kostela sv. Jakuba Většího, a dvě lokační jádra. Nejstarší část tušíme při potoce severně od kostelního areálu. Právě sem, zatím bez opory archeologických pramenů, umísťujeme vesnické zázemí hrabišického sídla. Teprve následný vývoj ve vrcholném středověku pravděpodobně znamenal posun jádra vsi nejprve jihovýchodním směrem, neboť za druhou nejstarší část vrouteckého půdorysu považujeme dnešní Kryrskou ulici, tedy ves s dlouhou ulicovou návší, sledující pravý břeh potoka Podhory. Severozápadní stranu vsi částečně uzavírá kostel, opačný, jihovýchodní konec tvoří vidlice cest směřujících na Kryry a Petrohrad. Lokaci této vsi lze spojovat s druhou polovinou 13. století. V rámci pohusitského vývoje bylo severně od dosavadní vsi, mezi Podhorou a jejím pravobřežním přítokem, založeno nevelké lokační městečko s obdélným náměstím.

Poprvé je Vroutek v písemných pramenech zmíněn roku 1227 v závěti Kojaty Hrabšice. Souhrn Kojatova majetku je impozantní, neboť zahrnoval kolem 50 míst rozmístěných od západu Čech až po východ Moravy. Vroutek byl tehdy odkázán řádu křižovníků na pražském Zderaze, kterému kromě něj připadly další dvě cenné lokality významné ve struktuře rozdělované državy: Gnevin most (předchůdce města Most) a Dolní Jamné na severním Plzeňsku. Všem těmto třem lokalitám náležely v rámci Kojatova velkostatku centrální funkce. Výskyt raně středověkých kostelů nás vede k předpokladu, že souvisely s velmožovými dvorci, tedy s lokalitami plnicími různé rezidenční a správní funkce. Vroutek navíc ležel na obchodní cestě spojující severozápadní Čechy (tedy nejbližší Žatec) s Čechami západními. Z dosud známých poznatků lze také tušit, že se Vroutek stal základem pro kolonizaci nejbližší části Doupovských hor a Žluticka.² Kostel sám však nemohl být jedinou součástí hrabišického statku ve Vroutku. V odstupu zhruba šesti metrů severozápadně od kostela prozkoumal v roce 1973 Antonín Hejna z Archeologického ústavu v Praze pozůstatek rozměrné částečně zahloubené stavby.³ Ze čtyřúhelníkového půdorysu známe jen jeden rozměr blížící se 11 metrům. Druhý z půdorysných rozměrů nebyl zjištěn. Archeologicky zjištěný pozůstatek nejspíše náleží vícepodlažní dřevěné stavbě související s hrabišickým sídlem, „dvorcem“.⁴ Areál sídla a kostela po určitém čase obklopl příkop, jehož

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² Vojtěch PEKSA – Martin VOLF, *Počátky Vroutku*, in: Markéta Jetmarová a kolektiv, *Vroutek, Vroutek 2017*, s. 5–42; Vojtěch PEKSA, *Vzhůru do hor aneb středověké osidlování Doupovských hor*, in: M. Jetmarová a kolektiv, *Vroutek, Vroutek 2017*, s. 43–58.

³ A. HEJNA, *Venkovská opevněná sídla*, s. 279–290; J. KLÁPŠTĚ, *Paměť krajiny*, s. 145–149.

⁴ Rozdíly v různé orientaci čtyřúhelníkového objektu a kostela mohly vyplynout z terénní situace a z komunikačních nároků, stejně tak je mohla ovlivnit i časová následnost. I díky tomu můžeme vyloučit variantu spojení obou

	šířka dosahuje téměř 13 m a hloubka přesahuje 3 metry a jehož takřka celý průběh je možné rekonstruovat. Vzhledem k jeho parametrům zároveň můžeme vyloučit jeho symbolickou funkci. Naopak jde o velmi účinný a náročně budovaný prvek obrany sídla, který spolu s kamenným kostelem sehrával důležitou roli opevněného útočiště pro obyvatele vesnického zázemí.
Charakteristika	Kostel má obdélnou loď, na niž východním směrem navazuje odsazená půlkruhová apsida a na západě obdélná věž přisazená k lodi užší stranou.
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	Stavba disponuje dosti masivním zdívem se šíří kolem 1,3 m. Jeho líce jsou vyzděné z velkých pravidelně a pečlivě opracovaných kamenných kvádrů tvořících jednotlivé řady, přerušované pouze ostěními otvorů či lizénami, jejichž kvádry ne vždy řady respektují. Zachovalý povrch některých kvádrů nese stopy po opracování plošinou s přímým břitem. Kvádry základní plochy jsou vytesány z načervenalého slepence, kdežto architektonické články z jemnějšího bělavého pískovce. Toto důsledné materiálové a dvoubarevné řešení je porušeno pouze v případě zubořezu podřímsí, kruhového okénka schodiště v tloušťce zdi a ostění okenních otvorů podvěží provedených stejně jako plocha ze slepence. Spáry mezi kvádry byly původně tzv. podřezávané, to znamená, že malta ve spáře zalícovaná s kvádry byla utažena šikmým náklonem zednické lžice, což zanechalo charakteristickou šikmo sklopenou stezku v maltě, která je na mnoha místech v interiéru dochovaná. V neposlední řadě se na lících uplatňují kvádry z božanovského bělavého pískovce pocházející z oprav z poslední čtvrtiny 20. století.
Interiér	Loď je od severu přístupná obdélným portálem, jehož ostění je osazeno před vnější líc zdiva. Ostění vlastního průchodu je zcela hladké, bez profilace, překlad tvoří vysoký, půlkruhem uzavřený tympanon o jednom pravouhlém ústupku vyplněném polygonálním prutem dosedajícím na dvojici sloupků. Před líc zdiva pak předstupuje torzovitě dochovaná větší část portálu s jedním pravouhlým ústupkem, do něhož byl vložen sloupek s torzovaným dřikem a na čelo ostění sloupek oktogonální, dochovaný pouze na východní straně. Sloupky postrádají hlavice a jejich patky jsou tvořeny profilovaným soklem zalamujícím se podél ostění. Nad portálem je v kvádrovém zdivu patrný otisk po sedlové stříšce, tzv. vimperku, který kryl předstupující část portálu. Obdélná dveřní nika směřující do interiéru lodi je z jedné poloviny zaklenuta půlkruhovým obloukem a ve druhé půli završena přímým překladem tympanonu. Do západní špalety byla při výstavbě provedena téměř 2,5 m hluboká pochva pro zasouvací závoru. Pochva byla vybavena výdřevou, jež se částečně zachovala v její zadní části. Ve východní špaletě byla naproti pochvě vyhloubena kapsa pro zajištění závory v uzavřené poloze. Loď je zaklenuta vysokou segmentovou valenou klenbou se třemi páry protilehlých trojbokých výsečí nad půlkruhovými oblouky lunet. Cihelná klenba je hladce omítaná s trojicí štukových rozet mezi vrcholy výsečí. Čela klenby, hrany výsečí a rozety jsou zvýrazněny černě malovaným pásem s drobnou ornamentikou. Interiér je osvětlován čtveřicí okenních otvorů, které

objektů dřevěným můstkem. Středověká situace byla spíše podobná té dnešní, kdy do kostela vedlo samostatné schodiště.

jsou s výjimkou otvoru jihozápadního poměrně vysoké, na hranách opatřené oboustranně odsazeným oblým prutem. Otvor jihozápadní je nižší, sdružující dva otvory s půlkruhovými záklenky svedenými na středový sloupek. Vnější hrana ostění je profilována oboustranně odsazeným oblounem a výžlabkem. Obdélná nika otvoru je završena lichoběžným záklenkem. Západní třetina lodi byla vyhrazena tribuně, po níž se dochovaly dráhy pro zavázání klenebních čel a dva polopilíře s hlavicemi profilovanými dvojicí oblounů s mezilehlým, oboustranně odsazeným výžlabkem.

Půlválcová apsida se do lodi otvírá půlkruhovým vítězným obloukem s dvojicí pravouhlých ústupků opatřených v patě záklenku římsou na spodní straně profilovanou odsazeným oblounem. Římsa obíhá i patu konchy, kterou je apsida zaklenutá. Koncha je stejně jako obvodové zdivo na líci tvořena velkými kvádry načervenalého slepence, později překrytého omítkou, dnes již značně degradovanou. Prostor apsidy je osvětlován v její ose otevřeným půlkruhovým oboustranně špaletovaným okenním otvorem se čtveřicí pravouhlých ústupků na interiérové straně a trojicí ústupků na straně exteriérové, do nichž jsou vloženy oblé pruty. Na severní a jižní straně apsidy se ve zdivu nacházejí drobné obdélné niky, z nichž severní byla uzavíratelná a sloužila jako sanktuárium.

Přízemí věže se do lodi otvírá na celou šíři půlkruhovým pasem opatřeným v patě pásovou římsou profilovanou na spodní straně odsazeným oblounem. Přízemí je zaklenuto dvojicí křížových bezžebných kleneb oddělených půlkruhovým pasem dosedajícím v patách na pásové římsy s odsazeným oblounem, který je výrazně větší než u čelního pasu. Klenby s půlkruhovými a vysokými segmentovými čely mají v patách osazené kamenné výběhy, zbylá část je vyzděna z tmavého lomového kamene. Pod částečně opadanou mladší omítkou jsou v maltě zřetelné otisky prken šalování. Podvěží je od západu osvětlováno kruhovým oboustranně špaletovaným okenním otvorem s exteriérovou hranou jeho ostění profilovanou oboustranně odsazeným oblounem. Další, tentokrát půlkruhový otvor, je umístěn v ose jižního čela východní křížové klenby. Nika na vnějším líci umístěného půlkruhového otvoru má do interiéru široce rozevřené špalety s půlkruhovým záklenkem.

První patro věže je přístupné od severu obdélným portálem s vysokým přímým překladem, nad nímž se nachází půlkruhový tympanon. Pod překladem je na špaletě západní stojky vytesána mužská hlava s dlouhými vousy. Obdélná nika vstupu s půlkruhovým záklenkem je v západní špaletě opatřena ústím téměř dvoumetrové pochvy se zbytky výdřevy, do které byla zasouvána závora. Ve východní špaletě byla opět naproti pochvě zřízena kapsa pro zajištění závory. Patro je na úrovni meziklenebního pasu přízemí rozděleno příčkou na dvě prostory. Východní, do níž ústí zmíněný exteriérový vstup, je zaklenuta půlkruhovou valenou klenbou vyzděnou z kvádrů z načervenalého slepence. V jižní stěně je osazen půlkruhový portál, který zpřístupňuje úzké schodiště v tloušťce zdi směřující do druhého patra věže. Prostor se obrací do lodi širokým, půlkruhým sklenutým otvorem vybaveným poprsní zídou vyzděnou z lomového kamene a cihel. Při jihozápadním koutě je v příčce umístěn půlkruhový portál vedoucí do západní prostory. Ta je zaklenuta jedním polem křížové klenby shodné s přízemím. Interiér je od západu osvětlován okenním otvorem, jehož ostění se na

vnějším líci nedochovalo. Nika otvoru má dovnitř rozevřené špalety s půlkruhovým záklenkem, jehož kvádry nesou na líci pomocné kamenické rysky. V severní zdi je otevřena obdélná nika s přímým překladem tvořeným čtyřmi kvádry a s užším obsluhovacím otvorem při severozápadním koutu.

Druhé patro je přístupné schodištěm v tloušťce jižní zdi věže, které se zalamuje k severu podél líce západní stěny. Kvádry tvořící jednotlivé stupně jsou uprostřed stupnice opatřeny maltou vyplněným důlkem. Shodné důlky se nacházejí i v kvádrech parapetů nik okenních otvorů schodiště a trezorové místnosti a v kvádrech tvořících prahy portálů do trezorové místnosti a do krovu nad lodí ve druhém patře věže. Schodiště je v polovině délky osvětlováno čtyřlístým otvorem, vytesaným do jednoho kusu pískovcové desky. Vnitřní i vnější hrana je profilována oboustranně odsazeným oblounem a do mírně vyžlabených vrcholů čtyřlístu jsou vloženy válcové pruty. Další drobný okenní otvor, tentokrát kruhový, je otevřen na horní podestě schodiště. Je opět vytesán v jednom kusu desky a vnější hranu má profilovanou oboustranně odsazeným oblounem. Niky obou okének mají lichoběžné záklenky, z nichž východní nese na lícových kvádrech pomocné kamenické rysky. Schodiště ústí ve druhém patře půlkruhovým portálem. Druhé patro se na exteriéru věže neprojevuje žádnými otvory. Pouze ve východní zdi je osazen výše položený půlkruhový portál zpřístupňující nyní prostor krovu nad lodí. Ve vrcholu jeho záklenku se nachází zazděná dřevěná kulatina, která je pozůstatkem po vertikálně zazděné tyčovině, jejíž spodní část byla upevněna do lůžka v prahu. Lůžko se dochovalo jen fragmentárně společně se zuhelnatělým koncem tyčoviny. Ve špaletě otvoru i po jeho stranách jsou zřetelné kapsy po dodatečném přepažení a uzavírání dveřmi. Jelikož věž nemá vlastní východní zeď, tu tvoří západní zeď lodi, je východní zeď věže nad úrovní štítu vynesena širokým půlkruhovým pasem umístěným vysoko ve druhém patře. Pouze na kvádrech tohoto patra lze nalézt šest druhů rytých značek a obrazců, zřejmě kamenických značek, výjimkou je pouze kvádr na západní stěně lodi na úrovni prvního patra věže, kde se nalézá složitější obrazec složený z liniových rytých čar. Na stěnách jsou dále pozorovatelné kapsy po dodatečném přepatrování, kapsy po lešení procházející celou tloušťkou stěny, či na západě a severu dvojice odtokových otvorů na úrovni podlahy.

Po dřevěném dvouramenném žebříkovém schodišti je přístupné třetí patro věže osvětlované od západu úzkým obdélným převýšeným otvorem. Prostor vyplňuje bedněním vymezená prostora, kde je uložen hodinový stroj. Vnitřní líce severní, západní a jižní zdi jsou vyžděny z lomového načervenalého slepence, zeď východní má líc kvádrový, na nějž na jihu a severu v patě navazují krátké výběhy kvádrového zdiva.

Poslední, čtvrté patro věže je na všechny čtyři světové strany otevřeno půlkruhovými zvukovými otvory s obdélnými nikami, z nichž severní a jižní mají cihelné segmentové záklenky a zbylé dvě záklenky půlkruhové. Vnitřní líce západní a východní zdi jsou kvádrové s převahou božanovského pískovce, líce zbylých stran jsou ponechány v lomovém zdivu. Do prostoru je vložena zvonová stolice kombinující štenýřovou a vzpěradlovou konstrukci. Severní zvon je z roku

	2008 a jižní z roku 1591, ten je zavěšen na dřevěnou hlavu nesoucí letopočet 1737.
Exteriér	<p>Průčelí kostela jsou ponechána bez omítek a je tak presentován kvádrový líc jeho zdiva. Celá stavba stojí na vysokém a výrazně předsazeném soklu, který je od spodu profilován šikminou s navazujícím plochým pásem, za nímž následuje výžlabek mezi dvěma odsazenými oblouny. Ze soklu vyrůstají profilované na hranách výžlabkem s postranními pravoúhlými ústupky. Shodný profil nárožních lizén byl užit i na dvojici lizén v ploše severního a jižního průčelí lodi a na čtveřici lizén apsidy. Průčelí lodi jsou tak lizénami členěna na tři shodná pole, apsida pak na pět polí. Z lizén pod korunní římsou vyrůstá obloučkový vlys s obloučkem i na spodní straně a vytváří tak spojitou vlnovku. Nad vlysem se uplatňuje zubořez s navazující korunní římsou profilovanou odspoda převodkou, oboustranně odsazeným oblounem a plochým pásem. Římsa apsidy se zubořezem a obloučkovým vlysem přechází i na východní průčelí lodi, na apsidě samotné je však profil obohacen o výrazně předsazený okapový nos vyrůstající z plochého pásu. Římsa lodi nedosahuje až k nároží, před nímž se pod pravým úhlem vertikálně zalamuje. Na výšku tohoto zalomení byly na délku římsy osazeny šířkově kvádry střídající se s užšími kvádry opatřenými tzv. puklicemi. Na tyto kvádry nasedá římsa o profilu římsy apsidy, která byla uplatněna i na korunní římsu věže.</p> <p>Střecha apsidy ve tvaru polovičního kužele je tvořena přesně tesanými kamennými deskami. Střecha lodi je sedlová, krytá dřevěným šindelem, krov je kleštinový s dvojicí podélných stojatých stolic. Východní štít, respektive jeho exteriérový líc, je převážně tvořen kvádry načervenalého slepence a božanovského pískovce. Jeho centrální část je vyzděna z lomového čedičového kamene, v němž je otevřena nika se sochou sv. Jakuba Většího. Hrany štítu kryje římsa s profilem totožným s korunní římsou lodi, avšak bez okapového nosu, pod ní se nachází pravoúhle se zalamující stupňovitý vlys. Oktagonální jehlanová střecha věže s výrazným horizontálním zlomem je kryta dřevěným šindelem. Krov věže osazený na trámovém roštu je nepřístupný.</p>
Stavební proměny kostela⁵	
Jaroslav Skopec, Václav Zeman, Jaroslav Havrlant, Jan Mareš	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Typický půdorys kostela s apsidou, architektonický aparát a charakter zdiva, tvořený na vnějších lících většími kvádry s původně podřezávanými spárami, jednoznačně dokládá románský původ stavby. Kvádry byly opracovány vždy velmi pečlivě a přesně reagovaly například na výškové změny či ostění otvorů a lizén. Rovněž spárořez u záklenků je důsledně kolmý k tečně kružnice v daném místě, řádkování je důsledně vodorovné. Jednotlivé díly ostění otvorů na sebe bezchybně navazují, a to i u tak náročných prvků jako jsou kónické špalety okenních otvorů podvěží. Nezvykle přesný je i půdorys stavby s pečlivě vyměřenými pravoúhlými obdélníky lodi a věže a půlkruhem apsidy. To vše svědčí</p>

⁵ Popisované stavební proměny kostela ve středověku z velké části vycházejí z již publikovaného textu z roku 2017. Jaroslav SKOPEC, *Kostel sv. Jakuba Většího*, in: M. Jetmarová a kolektiv, Vroutek, Vroutek 2017, s. 179–205.

o vysoké technické úrovni stavby a jejích stavitelů, kteří s největší pravděpodobností museli pracovat přímo na stavbě a nikoli ve vzdálenější dílně.

Kostela a nejbližšího okolí se dotklo několik archeologických výzkumů, které v souhrnu dovolují nastínit okolnosti jeho vzniku.⁶ Na několika místech se podařilo zachytit na písčité podloží nasedající dvě vrstvy silné až 20 cm: první tvořenou množstvím uhlíků a druhou představující vrstvu šterku a kamenné drti z červeného pískovce. Zatímco první můžeme i podle archeobotanického rozboru spojit s prvotním odlesněním místa, pískovcová drť představuje stavební odpad z kamenické huti, která kostel stavěla. Důležité je také zjištění výškových poměrů při zakládání stavby. Kostel stojí na nevýrazném návrší mírně klesajícím k východu. Pro stanovení základní výškové úrovně nebylo vybráno nejnižší místo tak, aby došlo k zářezu do svahu, ale nejvyšší v místě věže. Rozdíl 50 cm mezi věží a apsidou musel být následně dosypán.

Stavba vznikla v jedné stavební etapě, která se však rozpadla na několik zpravidla jen ojediněle identifikovatelných fází, mimo jiné například v důsledku zimních přestávek.

Byt' je věž k lodi přiložena na spáru, pocházejí obě části z jedné stavební etapy. To dokládá nejen jednotná výšková úroveň kvádrů nad soklem, ale zejména zcela shodná kamenická práce s lodí a presbytářem. Zároveň si nelze představit delší existenci západního průčelí lodi otevřeného dvojicí širokých otvorů v přízemí a prvním patře. Přiložení věže na spáru k lodi bylo již běžnou praxí, kdy spára oddělovala dva dilatační celky a zabraňovala tak do budoucna poruchám, které by jinak při nerovnoměrném sedání stavby na stycích obou částí vznikaly. Na rozdíl od jiných lokalit však věž nedisponuje vlastní východní zdí, jež musela být nad úrovní západního štítu lodi vynesena širokým půlkruhovým pasem v druhém patře. Toto řešení bylo sice úsporné na stavební materiál, zato však náročnější na provedení a zároveň výrazně omezovalo možnost větší časové prodlevy mezi výstavbou lodi a věže. Jelikož je patrné, zejména v druhém patře věže, že podřezávané spáry západní stěny lodi zabíhají do uvedené dilatační spáry, je zřejmé, že výstavba lodi a presbytáře o něco málo předcházela realizaci věže. I při výstavbě věže není možné počítat s tím, že byla vybudována v jedné stavební sezóně. O jejím přerušení proto lze uvažovat minimálně na úrovni druhého patra věže. V rovině podlahy se totiž v ose západní a severní stěny nalézají dvojice drobných otvorů sloužících pro odvod srážkových vod během výstavby věže, nebo při přerušení prací, jak to naznačuje jejich klesající parapet. Následně mohly být využity k témuž účelu při pronikání vody ze zvukových oken. Jako vhodné místo pro přerušení stavby se nabízí úroveň druhé etáže lešeninových kapes, neboť se nachází těsně pod patou pasu vynášejícího východní zeď věže, a umožňovala by případné zastřešení plynule navazující na střechu lodi a zároveň by byl již v této výši zakryt výstup schodiště v tloušťce zdi.

Výstavba kostela probíhala za pomoci dřevěného, zřejmě samonosného lešení, neboť na vnějších lících zdiva postrádáme charakteristické drobné otvory či kvádríky, kterými byly jinak zazdívány kapsy po trámčích lešení vetknutých do zdiva. Některé dodnes otevřené kapsy můžeme pozorovat až od druhého patra

⁶ Archeologické výzkumy v letech 1973, 2003, 2015–2018.

věže. Užití jiného typu konstrukce lešení může rovněž souviset s etapizací výstavby věže.

Kostel je uměleckohistorickou literaturou datován do první nebo druhé čtvrtiny 13. století⁷ a je spojován s pozdně románskými kostely vykazujícími obdobné znaky, které byly označeny za tzv. skupinu vineckou⁸ či skupinu severozápadních Čech,⁹ nejnověji za hrabišický okruh.¹⁰ Do této skupiny jsou řazeny nejčastěji kostely v Libčevsi, Želkovicích, Údlících (okr. Most), Kostomlatech pod Milešovkou (okr. Teplice), Mohelnici nad Jizerou (okr. Mladá Boleslav), Vinci (okr. Mladá Boleslav) a Potvorově (okr. Plzeň-sever), u něhož je spojitost hledána nejvíce.¹¹ Pro lokality je především charakteristická dokonale zvládnutá technika zdění z velkých kvádrů a členění stěn výrazně plastickými, někdy až robustními tvary prvků a ostění otvorů, často shodných nebo velmi podobných tvarů a profilů. Východiska a ideové zdroje skupiny do této oblasti pronikaly patrně z Alsaska a Porýní postupnou cestou přes jihozápadní Německo a Sasko, odkud byly tyto formy zprostředkovány cisterciáky prostřednictvím klášterních stavebních hutí. Přestože je možné mezi jmenovanými kostely nalézt příbuzné či velmi blízké znaky, nelze hovořit o jedné osobě stavebníka, objednatele nebo stavitele. Dle nových poznatků se u významných představitelů skupiny zdají být pojičkem cisterciáci, na něž měli úzké vazby místní velmoži, kteří byli vlastními iniciátory staveb realizovaných s využitím jejich stavebních kapacit.

V rámci románské venkovské sakrální architektury lze kostel vyzdvihnout zejména pro jeho technickou úroveň, která je neodlučitelně spjata s kvalitní architektonickou výbavou a podtržena ojedinělou vcelku důslednou dvoubarevností kamenných líců, s níž se můžeme ve větší míře setkat například v kostele v Plaňanech (okr. Kolín), kde však není uplatněna s takovou důsledností. Kostel je pak ojedinělý svou věží, neboť půdorysem a vnitřním členěním nemá na našem území známé analogie, i když příbuzné dispozice lze nalézt například v kostele v Čelákovcích (okr. Praha-východ).

Výše uvedené a obecně přijímané datování však budeme muset posunout již před rok 1200, a to na základě nově pořízené analýzy autenticky zazděného dřevěného kuláče do záklenku vstupu z věže do lodi. Uplatněná radiouhlíková

⁷ Do první čtvrtiny jej řadí Vojtěch BIRNBAUM, *Románské emporové kostely v Čechách*, in: Sborník k sedmdesátým narozeninám Karla B. Mádl, Praha 1929, s. 56; V. MENCL, *Vývoj středověkého portálu v českých zemích*, s. 13; A. MERHAUTOVÁ, *Raně středověká architektura v Čechách*, s. 358; Anežka MERHAUTOVÁ – Dušan TŘEŠTÍK, *Románské umění v Čechách a na Moravě*, Praha 1983, s. 263; Výstavbu kostela za zderazských křížovníků pokládá za málo pravděpodobnou J. KLÁPŠTĚ, *Paměť krajiny*, s. 145; Dalibor PRIX, *Hlava první 796–1310*, in: Velké dějiny zemí Koruny české, tematická řada, architektura, Praha 2009, s. 57. Do druhé čtvrtiny 13. století kostel datuje D. LÍBAL, *O skupině českých pozdně románských kostelů*, s. 65–66; E. POCHÉ A KOL., *Umělecké památky Čech 4*, s. 281; Z. WIRTH, *Umělecké památky Čech*, s. 861.

⁸ D. LÍBAL, *O skupině českých pozdně románských kostelů*, s. 57–66.

⁹ A. MERHAUTOVÁ, *Raně středověká architektura v Čechách*, s. 62–64. Anežka MERHAUTOVÁ-LIVOROVÁ, *Cizí podněty a domácí tradice v románské architektuře severozápadních Čech*, *Umění 7*, Praha 1959, s. 228–253.

¹⁰ D. PRIX, *Hlava první 796–1310*, s. 57–58.

¹¹ Podobnosti si již povšiml Jan Erazim VOCEL, *Bericht über die im August und September 1851 unternommene kunst-archäologische Bereisung Boehmens*, 1852, s. 5–6. A následně Bernhard GRUEBER, *Die Kunst des Mittelalters in Böhmen I.*, Vídeň 1871, s. 48–49; Joseph NEUWIRTH, *Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen bis zum Aussterben der Přemysliden*, Praha 1886, s. 225.

metoda totiž určila jako dobu jeho skácení druhou polovinu 12. století.¹² To je v souladu také s nejnovějšími názory na dataci kostela v Potvorově, s nímž je kostel ve Vroutku nejčastěji srovnáván a jehož vznik je rovněž hledán blíže k roku 1200. Je tedy jisté, že kostel stál již v roce 1227, kdy Kojata IV. z rodu Hraběšiců daroval mimo jiné Vroutek křížovníkům Božího Hrobu na Zderaze v Praze.¹³ Za současného stavu poznání tak lze za potencionálního stavebníka kostela považovat již Kojatova otce Hraběše III. Významu rodu a jeho majetkovému zázemí odpovídá též kvalita stavby a náročnost jejího provedení, kdy mohlo být zvoleno i komplikovanější přiložení věže k lodi s vlastní východní zdí až nad rovinou štítu. Příslušnost k sídlu zakladatele kostela svědčí i pro jeho zvažovanou útočištnou funkci, která se projevuje zejména možnostmi účinného zajištění vstupů pomocí zasouvacích závor. Kostel ve středověku totiž zpravidla neměl pouze funkci liturgickou, ale velmi často sloužil i jako místo pro úschovu cenností, jak to dokládá trezorový výklenek v prvním patře věže, ale též jako bytelná stavba poskytující v době nebezpečí pevný úkryt, neboť kostel byl v širokém okolí zpravidla jedinou zděnou stavbou. Kostel však neumožňoval aktivní obranu, ani nebyl uzpůsoben pro obytné účely, jak je v některé literatuře nesprávně usuzováno z mylné interpretace trezorového výklenku v prvním patře věže coby niky krbu s navazujícím komínem.¹⁴ Této interpretaci zcela odporuje autentické uložení kamenných překladů niky.

Kostel se dochoval v poměrně autentické a ucelené podobě z doby výstavby. Přesto však prodělal dílčí stavební zásahy, jež stavbu částečně pozměnily. Celkovou představu o původní podobě kostela je tak nutné v interiéru doplnit zejména o západní tribunu, která byla podklenuta trojicí křížových bezžeburných kleneb oddělených meziklenebními pasy. Klenby a pas byly s největší pravděpodobností shodného charakteru s podvěžím, přičemž postranní dvojice kleneb byla realizována nad výrazně obdélnými, podélně orientovanými poli, pole střední klenby bylo totožné s poli podvěží. Střední pole mělo tedy vrcholnici znatelně výš, než byla u polí bočních. Klenby na straně lodi dosedaly na dvojici nedochovaných pilířů či sloupů a na dvojici stávajících polopilířů, mezi nimiž byly vyklenuty čelní arkádové oblouky. Ty vynášely poprsnici tribuny, jejíž otisk je patrný na jižní stěně lodi. Na protilehlé straně se shodná situace nenachází, neboť poprsní zídka nebyla dotažena až k jižní stěně. V tomto místě se totiž nacházel vstup, k němuž stoupalo podél stěny schodiště, ze kterého se dochovaly pouze málo zřetelné otisky na kvádrovém líci.¹⁵ V interiéru je nutné si odmyslet i stávající klenbu, které v době románské předcházely trámový strop, nebo mohl být prostor otevřen přímo do krovu. V takovém případě by se do lodi obracel i stávající portál v druhém patře věže, který byl zabezpečen vertikálně zadržovanou tyčovinou, jejíž

¹² Dřevo nebylo vhodné pro dendrochronologické datování. Dataci (včetně níže uvedených) metodou Wiggle matching provedl Ing. Ivo Světlík, PhD., z Ústavu jaderné fyziky AV ČR, v. v. i., a to konkrétně pro rozmezí 1155–1200 s 90,6% pravděpodobností a s 68,3% pravděpodobností pro rozmezí 1162–1194.

¹³ CDB II, s. 300n, č. 302 a 303.

¹⁴ Tomáš VELÍMSKÝ, *Hraběšici, páni z Rýzmburka*, Praha 2002, s. 48.

¹⁵ K rekonstrukci tribuny se pokusil přispět archeologický výzkum v interiéru v roce 1973. Sonda proto spojila protilehlé polopilíře. Při obou stěnách vystoupilo mohutné základové zdivo, které předstupovalo o celých 160 cm před vlastní obvodové zdi. Další souvislosti nemohla sonda široká jen 50 cm ukázat. Střední část lodi navíc vyplňovala zasypaná renesanční hrobka související s úpravami kostela na konci 16. století.

horní část se dochovala ve vrcholnici vstupního otvoru. Z dochovaných oblých prutů na exteriérových a interiérových hranách velkých půlkruhových okenních otvorů lodi lze dovodit, že jejich velikost a charakter odpovídaly východnímu oknu apsidy. Vstupní portál lodi si můžeme na základě analogických příkladů a dochovaných částí alespoň v základních konturách představit jako předstupující před vlastní líc stěny o jednom pravouhlém ústupku, do něhož byl vložen sloupek s tordovaným dřikem, další sloupek s oktogonálním dřikem byl postaven na čelo ostění. Celý portál stál na soklu, který se zalamoval podle ostění a sloupků, kde vytvářel jejich patky. Nad dřiky sloupů lze očekávat hlavice, které byly spatřovány v beztvarych silně degradovaných fragmentech kamenů odstraněných v roce 1957. Hlavice s římsou, či variantně vysoká římsa, byla stejně vysoká jako sloupky tympanonu a nesla archivoltu portálu, která byla půdorysně utvářena jako jeho stojky. Měla tedy jeden pravouhlý ústupek s vloženým prutem, jehož tvar nemusel být nutně shodný se sloupkem nacházejícím se pod ním. To platí i pro případný prut nad čelním oktogonálním sloupkem. Portál byl nakonec krytý trojúhelnou sedlovou stříškou, tzv. vimperkem, se sklonem 45°, který byl s největší pravděpodobností zděný z pískovcových kvádrů. Popsanému řešení byl na našem území velmi blízký částečně dochovaný portál kostela v Kostomlatech pod Milešovkou (okr. Teplice) či kostela v Lanžově (okr. Trutnov), kde se dosud dochovala předstupující část s vimperkem, a četné zahraniční příklady.

Dílčí změny doznala i střecha, jejíž pata ležela přímo na římsě lodi nad zubořezem, nikoli na stávající římsě nad pásem s puklicemi.¹⁶ Střecha byla nejspíše schována za štítu, z nichž východní byl rámován obloučkovým stoupavým vlysem, namísto stávajícího vlysu pravouhlého.¹⁷ Poslední velkou stavební úpravou prošlo hodinové a zvonové patro věže, jehož líce byly v souladu s celou stavbou opatřeny také kvádry z načervenalého slepence. Z analogických příkladů si lze představit zvonové patro otevřené sdruženými okenními otvory, o jejichž bližší podobě však nic nevíme. Fragment stojky takového okna je rozpoznatelný pouze na fotografii východního průčelí věže zachycující stav před jeho opravou. Z polohy a velikosti je usuzováno, že věž byla původně o něco vyšší.¹⁸ V neposlední řadě je otázkou existence reliéfu na východní stojce vstupu do patra věže proti stávající mužské hlavě,¹⁹ k ní se lze vyslovit pouze v rovině hypotézy, že tomu tak opravdu být mohlo, nasvědčují na tomto místě nalezené záseky soustředěné do nepravidelného oválu. Tato situace by mohla naznačovat existenci reliéfu hlavy, avšak výrazně menší než na protilehlé straně. Zajímavým konstrukčním detailem jsou pak důlky v kvádrech schodiště v síle zdi a v zachovalých parapetech okenních otvorů a prahů portálů, jejichž účel je obtížně identifikovatelný. Uvažovat snad lze o tom, že sloužily pro uchycení a zajištění dřevěných desek.

¹⁶ S výjimkou překrytí štítu střechou již B. Grueber správně rekonstruoval dosednutí střešní roviny na profilovanou římsu nad zubořezem a její pravouhlé zalomení na štítové straně. B. GRUEBER, *Die Kunst des Mittelalters in Böhmen I.*, s. 50.

¹⁷ Jindřich NOLL – Jiří VARHANÍK, *K obnově kostela sv. Jakuba Většího*, Zprávy památkové péče 53, Praha 1993, s. 138, 140.

¹⁸ Tamtéž, s. 129.

¹⁹ Tu předpokládal D. LÍBAL, *O skupině českých pozdně románských kostelů*, s. 59.

Nejstarší písemný doklad o kostele ve Vrutku přitom pochází až z roku 1357, kdy patronátní právo držel postoloprtský klášter,²⁰ a to až do husitských bouří. Tehdy se Vrutku zmocnilo město Žatec. V roce 1441 došlo k ozbrojené konfrontaci s Jakoubkem z Vřesovic, při níž byla žateckými dobyta tvrz.²¹ Tato akce se sice nemusela přímo dotknout blízkého kostela, nicméně lze v následující době počítat minimálně s opravou či výstavbou krovu nad jeho lodí. Lze se tak domnívat na základě datace V. Peksou odebraného vzorku dřevěného trámku ze západního štítu, která byla radiouhlíkovou metodou stanovena do rozmezí let 1436–1497 s 92,6% pravděpodobností. Z následujícího století a půl se nedochovaly žádné písemné prameny, které by zaznamenaly na kostele stavební aktivitu, tu nejsme sto rozpoznat ani na stavbě samotné.

Ze středověkého období se z vybavení dochoval pouze křídlový oltář datovaný do poslední čtvrtiny 15. století, který je dnes umístěn v kapli hradu v Horšovském Týně. Hypoteticky lze uvažovat o kalvárii na dřevěném trámu osazeném v místě středního nároží vítězného oblouku ve výši 3,2 m nad podlahou, kde je umístěna dvojice zazděných kapes. Není však vyloučeno, že kapsy souvisejí až s mladšími úpravami. Nejpozději v této době můžeme počítat i s existencí sanktuária, tedy severního výklenku presbytáře určeného k bezpečnému uchování svátosti oltářní. Naproti tomu dobu vzniku jižního výklenku, sloužícího pro odkládání věcí užívaných při liturgii, nejsme schopni blíže určit. Zdali byl již ve středověku interiér kostela omítaný, není jednoznačné. Víme jen, že pod stávající omítkou z konce 16. století se nachází omítková vrstva starší, doba jejího vzniku však není postihnutelná.

Kostel samozřejmě sloužil k bohoslužebným úkonům a duchovní péči o ty, kteří k němu náleželi. Archeologickými výzkumy z let 1973, 2003 a 2016 bylo zdokumentováno celkem šest desítek kostrových hrobů. Pohřbení v nich byli uloženi v anatomické poloze na zádech s rukama podél těla ve směru východ-západ s mírnými odchylkami, s hlavou na západě. Sonda v ose apsidy z roku 1973 zachytila hrob, v němž po pravé straně lebky ležela velká esovitá záušnice z bronzového drátu o průměru 75/76 mm, která hrob datuje do druhé poloviny 12. až počátku 13. století. Jedná se o typický ženský, raně středověký šperk a z tohoto jinak osamocené nálezu můžeme usuzovat, že od samotných počátků vrouteckého kostela se u něj naplňovalo právo pohřbu.

Stavební proměny kostela v novověku

Během 15. a 16. století Vroutek poměrně rychle střídal vlastníky, až jej roku 1589 získal Vladislav Hrobčický z Hrobčic,²² který na počátku 90. let zahájil poměrně výrazné úpravy kostela, o kterých informoval latinský nápis s letopočtem 1593 uveřejněný roku 1821 ve spisu o petrohradském panství.²³ Při

²⁰ LC I/1, s. 45.

²¹ Např. František ŠIMEK (ed.), *Staré letopisy české z vřeslavského rukopisu*, Praha 1937, s. 92.

²² A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 348. Podrobně též Markéta JETMAROVÁ A KOLEKTIV, *Vroutek*, Vroutek 2017, s. 64–70, 79–83.

²³ Nápis zněl: „Anno a Navitate Dni Nri Jesu Christi veri Dei Hominisque 1593 templum hoc renovatum et completum est, impensis geuerosi et Stemmata clari D. Wladislai Hrobcziczky de Hrobczic in Pietipsech, Wrautek et SSmikus, idque ad laudem celebrationem nominis Divini, nec non legitimum Sacramentorum usum, juxta normam et regulam in verbo Dei comprehensam.“ Dle J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 167; opisuje Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, G. A. WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend*

nich došlo k realizaci stávající klenby lodi a v západní polovině lodi byla vybudována hrobka, v rámci jejíž realizace zřejmě zanikla románská pavlačová tribuna. Interiér byl omítnut a opatřen malbou, která se z větší části dochovala na klenbách a ve fragmentech na svislých stěnách, kde byly údajně figurální motivy. Jelikož totožná omítka s nátěry plynule zabíhá i do špalet stávajících půlkruhových oken lodi, je evidentní, že jejich zvětšení lze spojit s touto úpravou. Okenní otvory byla zvětšena snížením parapetu a odstraněním vnitřní části ostění. Z jejich původní profilace zůstaly zachovány na vnitřních i vnějších hranách oblé pruty, které byly vytesány do načervenalého slepence na exteriérových prodloužených hranách, což vedlo některé badatele k názoru o původním řešení.²⁴ Z roku 1591 se ve věži nachází také zavěšený zvon, který však byl dle jeho nápisu²⁵ ulit pro sousední kostel sv. Jana, jehož existence je nepřímo doložena od roku 1535.²⁶ V kostele sv. Jakuba byly na počátku 19. století ještě dokumentovány funerální památky v podobě vyobrazení rodiny Oldřicha Hrobčického klečícího před křížem a pod rodovým erbem se nacházel nápis: „Ludmilla Hrobčiczka/Rozena Biessinka z Biessin./Woldrzych Hrobčiczky/z Hrobčicze na Pietipsech a Wrautky./Anna Hrobčiczka/Rozena Borinka ze Lhoti“.²⁷ Mnohé nápisy v kostele byly již nečitelné. Vedle hrobky Hrobčických s vyobrazením dvou korunovaných hadů z jejich erbu se zde nacházel náhrobník Doroty Hrobčické, rozené Saar, z roku 1596. Druhý náhrobník s letopočtem 1599 patřil nejmladšímu synu Vladislava Hrobčického.²⁸ V rodě Hrobčických z Hrobčic však Vroutek dlouho nezůstal, neboť se Oldřich aktivně účastnil stavovského povstání proti císaři, majetek mu byl konfiskován a v roce 1631 prodán Václavu Černínovi z Chudenic, jehož rod vlastnil Vroutek až do konce patrimoniální správy.²⁹

I přes výstavbu druhého kostela sv. Jana Křtitele, který byl mezi lety 1726–1728 nahrazen současnou barokní stavbou, byl v románském kostele v pobělohorské době udržován liturgický provoz doložený v roce 1682 pořízením varhan.³⁰ Pro ně byla na místě někdejší románské pavlačové tribuny zhotovena dřevěná kruchta, po jejíž konstrukci se dochovaly v západní třetině lodi zazděné kapsy. Dokládají to i rytiny letopočtů ze 17. a 18. století, jejichž fragmenty se nacházejí asi 1,4 m nad podlahou kruchty.³¹ V roce 1694 byl realizován nad lodí nový krov, k němuž byl vypracován stavební plán, který mimo jiné znázorňuje sanktusník a krov v řezu se

die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z, nedat., s. 264.

²⁴ D. LÍBAL, *O skupině českých pozdně románských kostelů*, s. 59.

²⁵ Přepis uveden v M. JETMAROVÁ A KOL., *Vroutek*, s. 191.

²⁶ Tamtéž, s. 208.

²⁷ Dle J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 167; opisuje Archiv Národního muzea, Sbíрка rukopisů, sign. 338, G. A. WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z, nedat., s. 265.*

²⁸ Dle J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 167, 168; opisuje Archiv Národního muzea, Sbíрка rukopisů, sign. 338, G. A. WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z, nedat., s. 265.*

²⁹ M. JETMAROVÁ A KOL., *Vroutek*, s. 83–88.

³⁰ SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a, zápis k roku 1710.

³¹ Rozeznat lze první dvě číslice 16 a čtvrtou číslici 2 náležející zřejmě letopočtu 1682, před nímž se nachází dvojice písmen SS a dále letopočet s první dvojicí číslic 17.

schématickou konstrukcí ležaté stolice.³² O dva roky později je zmiňována oprava krypty a sakristie, která je prvně doložena a popisována jako 10 loktů široká, na jedné straně 10 loktů dlouhá a na straně druhé dlouhá 14 loktů s ohledem na výstupek apsidy.³³ Sakristie byla dle všeho přiložena k východní polovině jižní strany lodi, obcházela její jihovýchodní nároží a byla připojena až k apsidě. Pro sakristii byl prolomen na jihu lodi vstup, který lze ztotožnit s dnes zazděným jihovýchodním obdélným otvorem. Po jeho západní straně se v ose jižního průčelí lodi nachází druhý z otvorů, který byl zřejmě využíván jako jižní vstup do kostela, nad nímž je na starých fotografiích zřetelný výše položený otisk po sedlové střeše, náležející snad přístavbě předsíně. Jestli sakristie a vstup s předpokládanou předsíní byly vystavěny zároveň a společně koexistovaly, nebo je tento vstup až mladší či starší úpravou, však nedokážeme dnes určit, jelikož veškeré konstrukce a stopy po nich zanikly.

Z písemných pramenů 18. století vyplývá, že kostel sv. Jakuba v církevní správě nezastával důležité místo, neboť se v soupisech a přehledech objevuje pouze filiální kostel sv. Jana Křtitele.³⁴ Kostelní účetnictví sice v průběhu 18. století dokládá určité stavební práce na kostelu sv. Jakuba, je však evidentní, že využití došla zejména jeho zvonice. V roce 1710 tak bylo nakoupeno větší množství dřeva, které bylo použito na zhotovení a osazení nové zvonové stolice a pod ní se nacházejících stropních trámů, dendrochronologicky datovaných na přelom let 1710/11.³⁵ Jelikož jsou prvky stolice intaktně vevázány do obvodového zdiva, je zřejmé, že z této doby pochází i celá úprava horní části věže od hodinového patra. Není jistě náhodné, že rok přestavby se kryje s rokem, kdy byly pořízeny plány sousedního kostela sv. Jana Křtitele pro účely odhadu nákladů na jeho přestavbu. Úpravu románské věže tak lze chápat nejspíše jako přípravu na přestěhování zvonu ze sousedního kostela, se kterým se u novostavby nepočítalo. Celá akce snad předznamenávala úmysl zřídit ve Vroustku expozituru, k níž došlo v roce 1714.³⁶ Od třicetileté války totiž neměl Vroustek vlastního duchovního správce, byť ještě na konci 17. století kostel sv. Jakuba uváděn jako farní.³⁷ Nakonec byly do novostavby sv. Jana Křtitele přemístěny ze sv. Jakuba i varhany, které byly nahrazeny starším nástrojem z Buškovice, takže liturgický provoz v kostele nebyl zcela opuštěn.³⁸ Tomu odpovídá i v roce 1750 doložená oprava sakristie a hrobky, která byla přístupná z vnějšku kostela.³⁹ Jinak se stavební aktivita po celé 18. století soustředila zejména na věž a zvony. Tak byla v roce 1737 pro velký zvon

³² SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis ke stavbě nového krovu 1694.

³³ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, dopis z 2. 8. 1696 a výtah z něj.

³⁴ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 14, inv. č. 381, passim.

³⁵ Dendrochronologické datování a odběr vzorků provedl v roce 2017 Ing. Tomáš Kyncl.

³⁶ Archiv Národního muzea, Sbirka rukopisů, sign. 338, G. A. WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 263.

³⁷ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis z roku 1696.

³⁸ SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a.

³⁹ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, karton č. 35, kostelní účet 1750.

pořízena nová hlava,⁴⁰ která nese týž letopočet. V roce 1759 je ve věži doložena trojice zvonů různých velikostí,⁴¹ z nichž prostřední byl v roce 1815 přelit.⁴² V roce 1762 a pak 1786 byly zhotoveny nové schody ve věži⁴³ a v roce 1775 nové schodiště do věže,⁴⁴ po jehož konstrukci, či konstrukcích předešlých, jsou na fotografiích před poslední opravou patrné kapsy.

V 19. století byly stavební práce spojeny zejména s utilitárním využitím kostela a nejnnutnějšími opravami. V roce 1855 tak byla opravována severní strana krovu s nadezdívkou zachycená na stavebním plánu s podrobným zaměřením příčné vazby krovu s ležatou stolicí.⁴⁵ Na přelomu let 1870 a 1871 byly pořízeny nové věžní hodiny a patrně též ciferníky odstraněné až ve 20. století.⁴⁶ Dochované písemné prameny další stavební úpravy nezaznamenávají, v lodi, podvěží a východní místnosti prvního patra věže se však nachází větší množství zalděných druhotných kapes dokládajících dodatečné přepatrování prostoru. S ním lze zřejmě spojit i úpravu jižního sdruženého okenního otvoru lodi na vstup, pod nímž se na exteriéru zachovaly kapsy pro zavázání trámů a zábradlí schodiště. Otázkou je, zda k těmto zásahům přičíst i dnes zalděný jižní otvor apsidy, u něhož nelze vyloučit, že vznikl při barokních úpravách a byl využit jako okenní otvor, či úprava románského portálu lodi pro osazení ven otvíravých dveří. Tyto úpravy snad souvisely s využitím kostela ke skladovacím účelům či sušení sena a chmele.⁴⁷ Po roce 1945 byl kostel v souvislosti s příchodem volyňských Čechů poskytnut pravoslavné církvi pro liturgické účely a do lodi tak byl instalován ikonostas. Bohoslužby zde byly konány ještě v roce 1969.⁴⁸ Ve druhé polovině 20. století prošel kostel výraznou opravou, která mu vtiskla stávající podobu a poněkud pokrivila do té doby autentický výraz kostela.⁴⁹ Při těchto zdoluhavých opravách došlo nakonec k realizaci nové korunní římsy lodi společně s vlysem s puklicemi, východního štítu, k vložení sloupku do sdruženého okna lodi, k výměně velkého množství lícových kvádrů a k osazení kvádrového obkladu zvonového patra věže. Jako podkladu pro obnovu korunní římsy lodi včetně pásu s puklicemi a východního štítu byla užita chybná kresebná rekonstrukce kostela od F. J. Lehnery z konce 19. a počátku 20. století.⁵⁰ Nicméně i přes tyto zásahy je kostel sv. Jakuba Většího nejlépe dochovanou a nejvýznamnější románskou sakrální

⁴⁰ SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a.

⁴¹ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1759.

⁴² J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 169–170.

⁴³ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1762 a karton č. 42, kostelní účet 1786.

⁴⁴ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, karton č. 39, kostelní účet 1775.

⁴⁵ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, plán a spisy 1855.

⁴⁶ SOA v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis a fotografie hodinového stroje, 1870–1871.

⁴⁷ Ferdinand Josef LEHNER, *Románské exkurse. 18. Kostel sv. Jakuba Většího ve Vroutku*, Method 14, 1888, s. 122, 123, 125.

⁴⁸ J. NOLL – J. VARHANÍK, *K obnově kostela sv. Jakuba Většího*, s. 130.

⁴⁹ Této problematice se podrobně věnovali J. NOLL a J. VARHANÍK, *K obnově kostela sv. Jakuba Většího*, s. 129–145.

⁵⁰ F. J. LEHNER, *Románské exkurse.*, s. 122–127; F. J. LEHNER, *Dějiny umění národa českého, díl I.*, s. 80–87.

stavbou v severočeském regionu, jehož hranice v mnohých aspektech daleko přesahuje.

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled na severní vstupní portál lodi. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Vrchní část apsidy s osovým oknem v pohledu od východu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail korunní římsy apsidy v pohledu od jihu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Celkový pohled od jihu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail korunní římsy lodi při severozápadním nároží v pohledu od severu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled na jižní okno lodi. Šipka označuje snížení parapetu otvoru v 90. letech 16. století. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled na jihozápadní sdružené okno lodi. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Věž v pohledu od jihozápadu. 1 – vyústění odtokového žlabu na úrovni podlahy druhého patra věže, šipkami jsou označeny kapsy po trámcích stavebního lešení. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled od jihu na jižní půlkruhové okno podvěží. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled od západu na kruhové okno podvěží. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Severní vstupní portál do prvního patra věže v pohledu od severozápadu. 1 – nově vložené kvádry v místech dodatečných kapes, do kterých byla zavázána madla předešlého schodiště. 2 – kapsy po vzpěrách stříšky (?).
Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail mužské vousaté hlavy na západní stojce portálu do patra věže. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled do lodi od východu. 1 – čelní oblouky kleneb románské tribuny, 2 – odsekané výběhy meziklenebních pasů, 3 – polopilíře románské tribuny, 4 – otisk poprsní zídky románské tribuny, 5 – otisk schodiště na románskou tribunu, 6 – kvádr s rytými ryskami, 7 – pochva pro zasouvání závory, 8 – zazděný mladší vstupní otvor, 9 – rytiny ze 17. století, 10 – rytiny z 18. století. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail severní stěny lodi v místě bývalé tribuny s dochovaným polopilířem a patrným obloukem pro zavázání čela klenby. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail jižní třetiny západní stěny lodi s patrným obloukem pro zavázání čela klenby a odsekaného výběhu meziklenného pasu zaniklé tribuny. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled na východní poloviny jižní stěny lodi s patrnou dvojicí mladších zarděných otvorů. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Klenba lodi v pohledu od západu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Západní výseč jižní strany klenby lodi a sdružený okenní otvor v pohledu od severu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled do lodi od západu. 1 – výklenek sanktuária, 2 – zazděné mladší otvory, 3 – zazděné kapsy, do kterých mohl být osazen trám s Kalvárií, 4 – dobře patrná část oblouku vnitřní profilace románského okna. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Detail okna apsidy v pohledu od západu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled do podvěží od východu. Šipky označují místa s otisky po prknech šalování. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Západní kruhové okno podvěží v pohledu od východu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Jižní půlkruhové okno podvěží v pohledu od severu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Východní klenební pole podvěží v pohledu od východu s patrnými otisky v maltě po prknech šalování. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled k jihu do východní prostory prvního patra věže. V čele vstup do schodiště v tloušťce zdi, napravo vstup do západní prostory s trezorem, vlevo široký klenutý otvor s parapetem na někdejší románskou tribunu. Šipkami jsou označeny zazděné kapsy dřevěných trámčích, které sem byly dodatečně vkládány v době profanisace kostela v 19. století. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Vstup do 1. patra věže z exteriéru v pohledu od jihovýchodu. Foto: Jaroslav Skopec 2017.

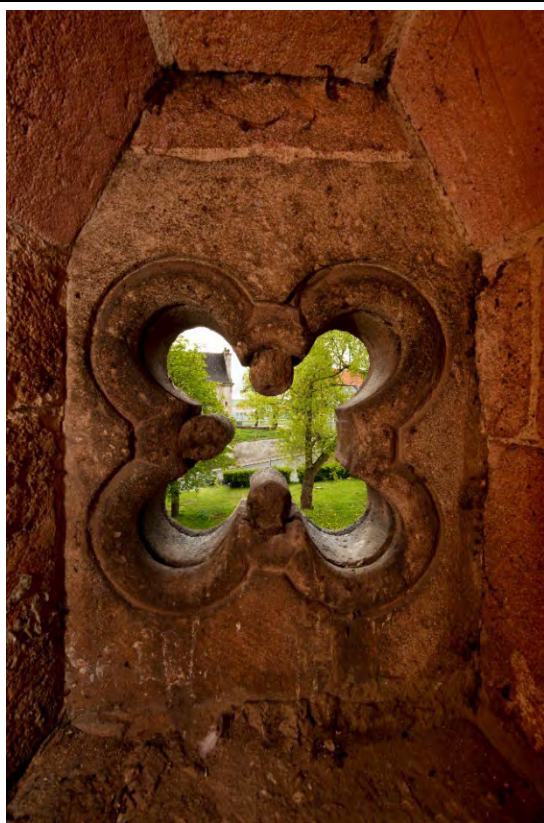
Pohled k severozápadu do západní prostory prvního patra věže. Vpravo patrný otvor trezoru, na klenbě jsou patrné otisky po prknech šalování. Šipkami jsou označeny drobné otvory, které se nacházejí i na protilehlé straně a sloužily snad pro osazení tyčovin pro sušení v 19. století. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled od západu ze západní místnosti 1. patra věže na vstup z východní místnosti. Foto: Jaroslav Skopec 2016.

Pohled k západu do schodiště v tloušče jižní zdi věže. Ve stupnici schodišťového stupně zcela dole je zřetelný maltou vyplněný důlek, který se nachází na všech stupních a také parapetech okének schodiště a prazích portálů. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled od severu na spodní čtyřlístý okenní otvor schodiště v tloušče zdi. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Čelní pohled od severu na horní okenní otvor schodiště v tloušťce zdi. Uprostřed parapetu je opět viditelný maltou vyplněný důlek. Napravo okna je patrná kapsa po trámku lešení v západním zdivu. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled k východu druhého patra věže. Na snímku je patrný vstup do dnešního podkroví se zazděnou tyčovinou ve vrcholu záklenku. Pod otvorem je deponován kvádr s důlkem. Nad otvorem se nachází klenutý pas vynášející východní zed' věže nad rovinou západního štítu lodi. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

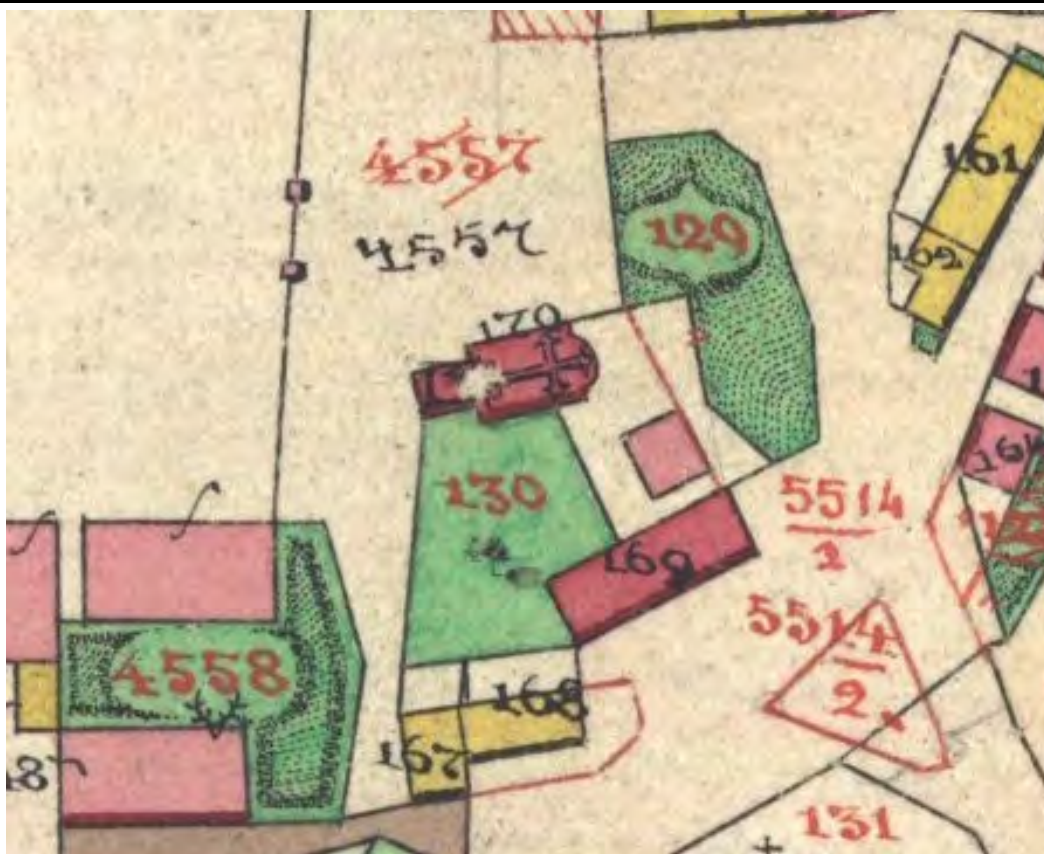
Zvon v pohledu od západu s patrnou Kalvárií a erbem Vladislava z Hrobčic po jeho levé straně a erbem Žofie z Hrobčic rozené z Běšin po pravé straně. Nad křížem je umístěna pečeť Maxmiliána II. a pod křížem znak města Jáchymova. Foto: Kateřina Neumannová 2017.

Pohled od východu do krovu nad lodí se vstupem z druhého patra věže. Foto: Jaroslav Skopec 2016.

Vroutek na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843 s vyznačenou polohou kostela sv. Jakuba Většího.

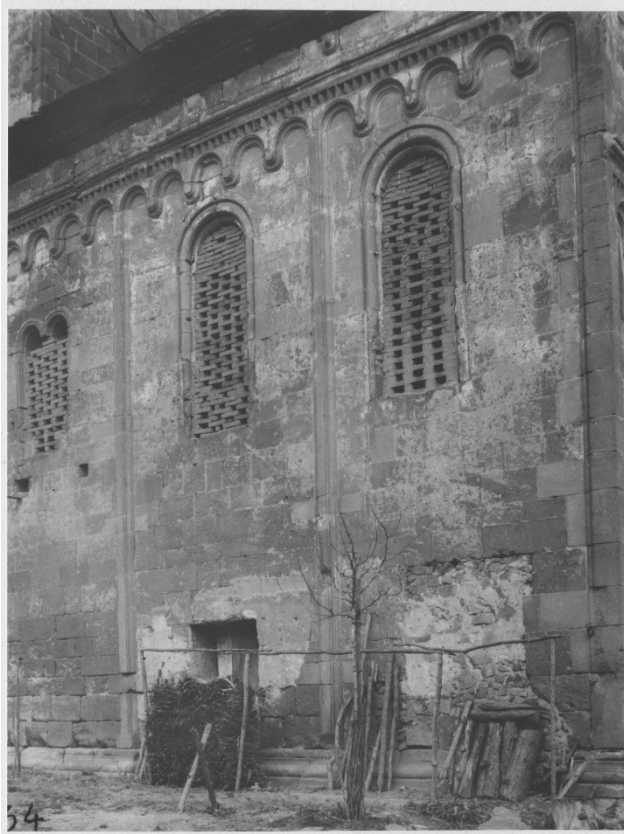
Detail kostela sv. Jakuba Většího na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

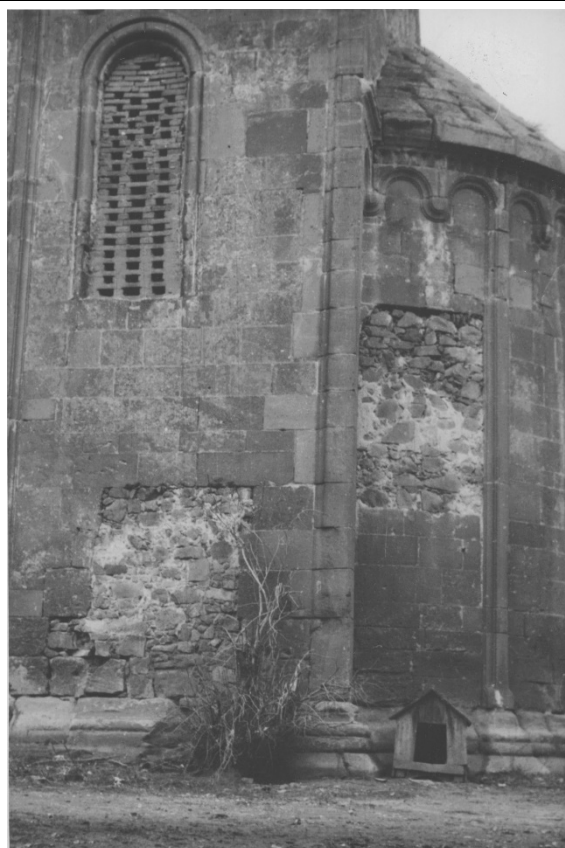
Celkový pohled od východu. Foto: 1918, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. F051205.

Severní portál lodi v pohledu od severovýchodu. Foto: 1919, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N000031.

Jižní průčelí lodi. Foto: 1919, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N000034.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059382.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059381.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059382.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059381.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059382.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059381.

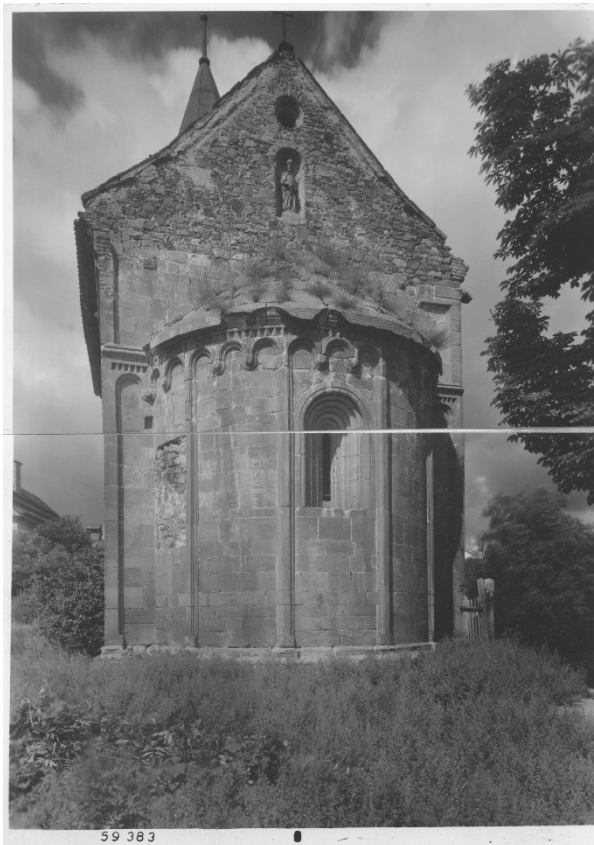
Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059382.

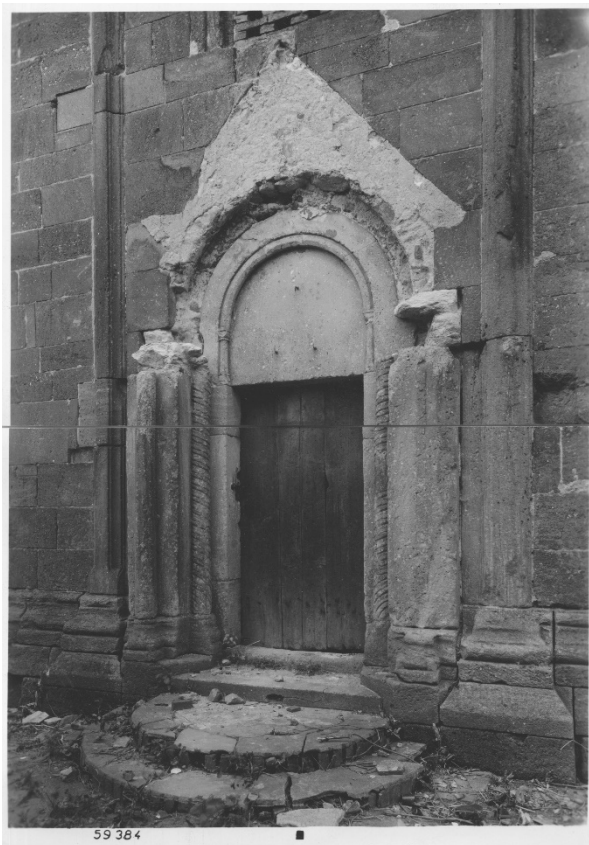
Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059381.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059382.

Pohled od východu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059383.

Severní portál lodi v pohledu od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059384.

Spodní partie západního průčelí věže. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059385.

Interiér apsidy v pohledu od severozápadu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059387.

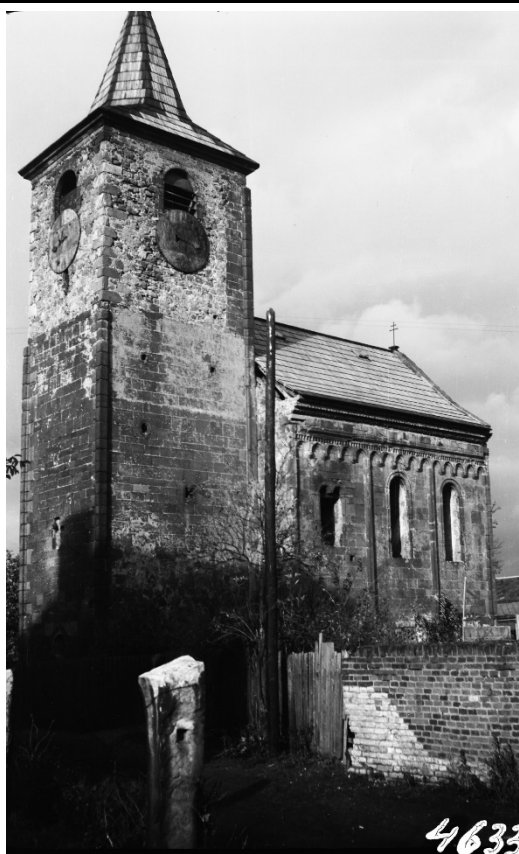
Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059388.

Klenba lodi Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059389.

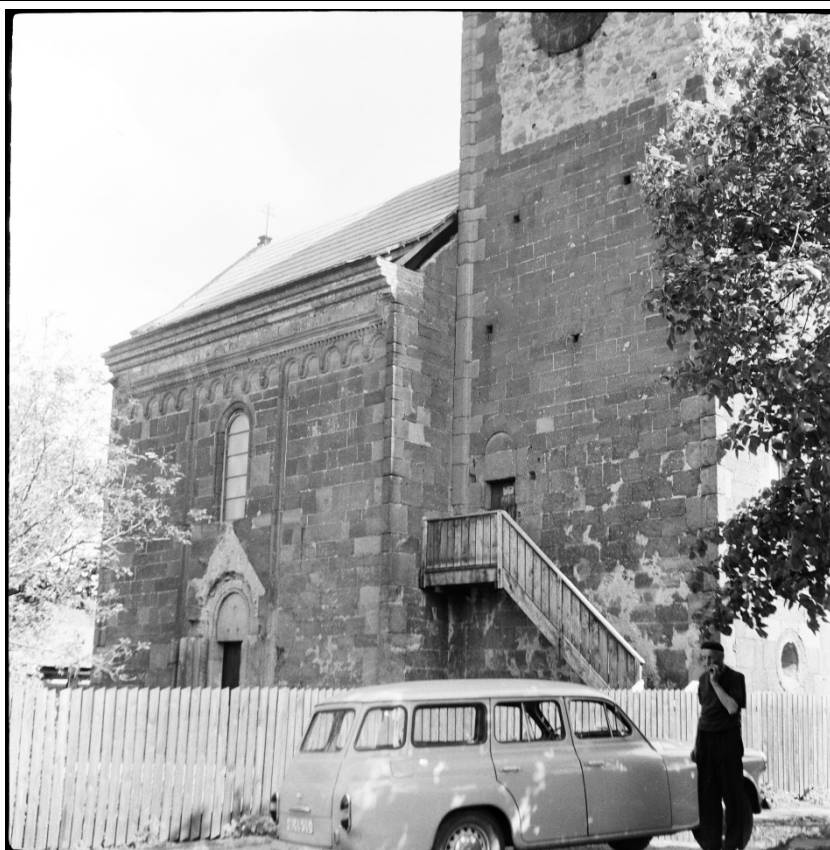
Severní portál lodi v pohledu od severovýchodu. Foto: 1961, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4632.

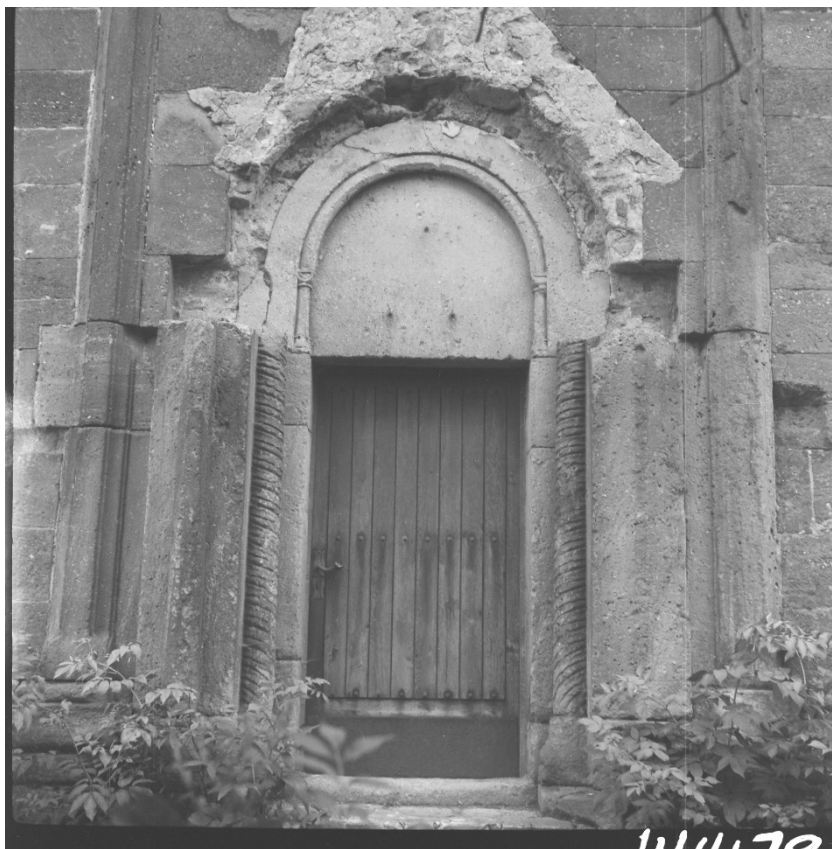
Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1961, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4633.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 9123.

Severní průčelí kostela v pohledu od severozápadu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 9124.

Severní portál lodi v pohledu od severu. Foto: 1971, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4479.

Východní štít lodi v pohledu od jihovýchodu. Foto: 1971, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4480.

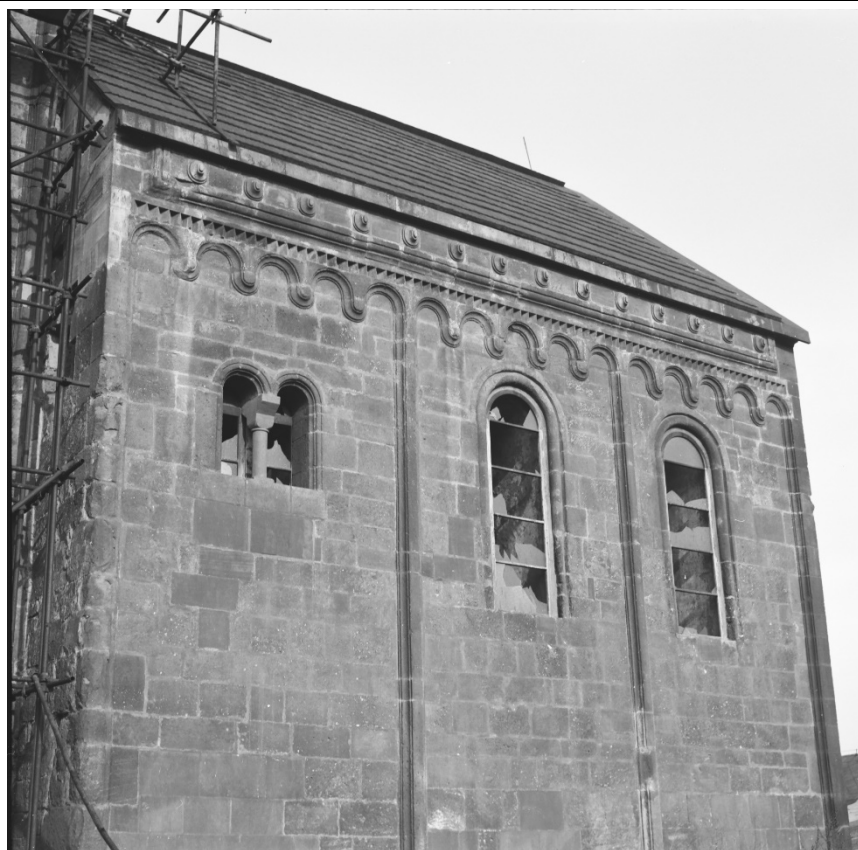
Jižní průčelí věže. Foto: 1971, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4481.

Věž v pohledu od severozápadu. Foto: 1971, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4482.

Deponie kamenických článků. Foto: 1971, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 4488.

Jižní průčelí lodi. Foto: 1984, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 73435.

Východní strana lodi s apsidou v pohledu od jihovýchodu. Foto: 1984, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 73436.

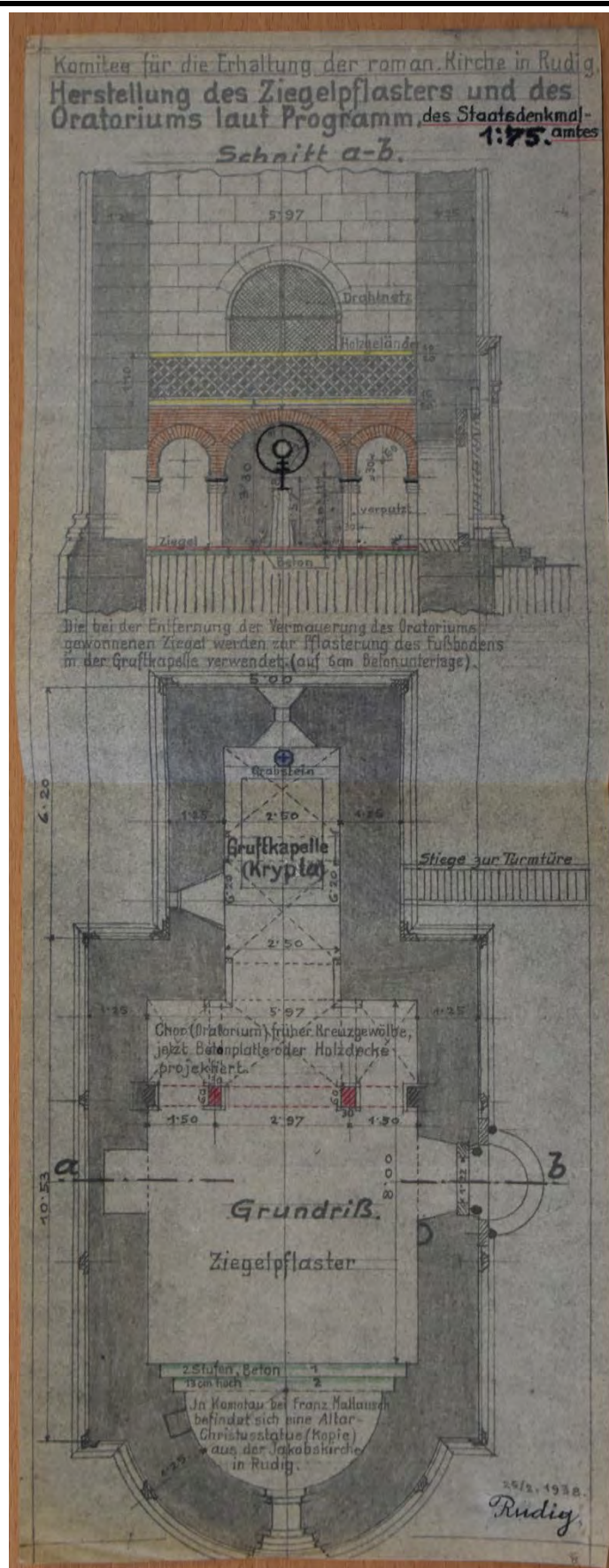
Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 96620.

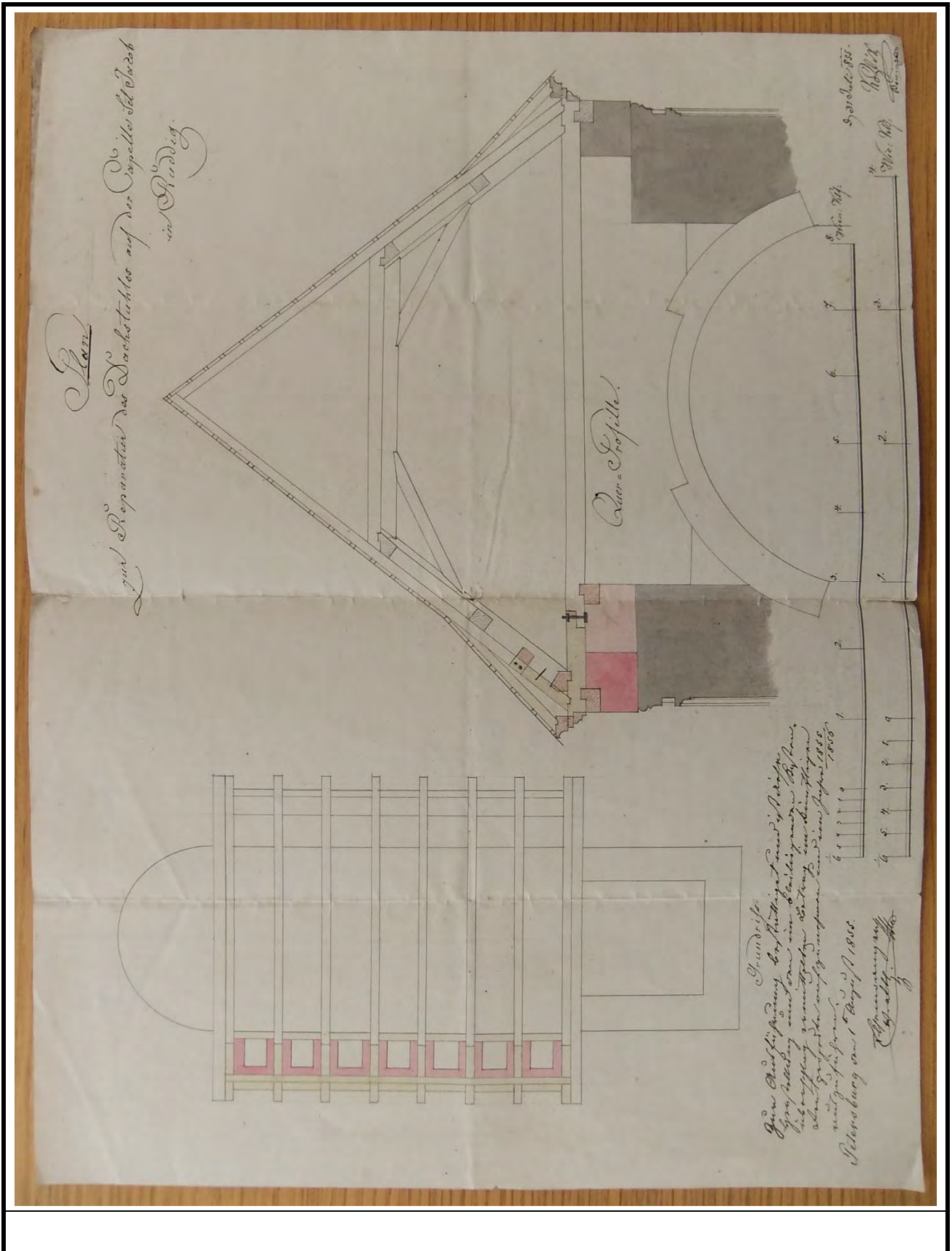

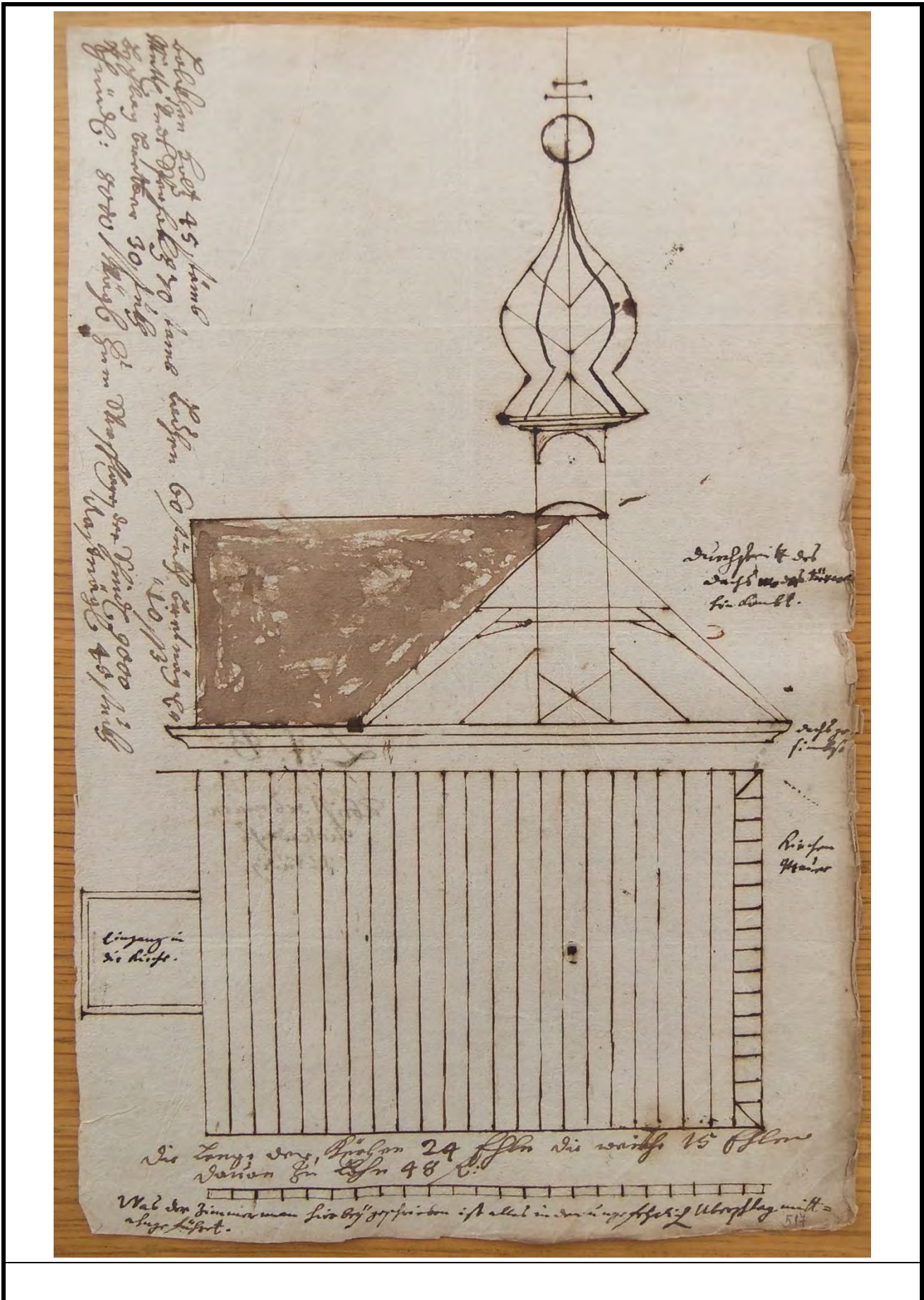
Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 96621.

Čelní pohled od severu na severní portál lodi. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sign. 96624.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059388.

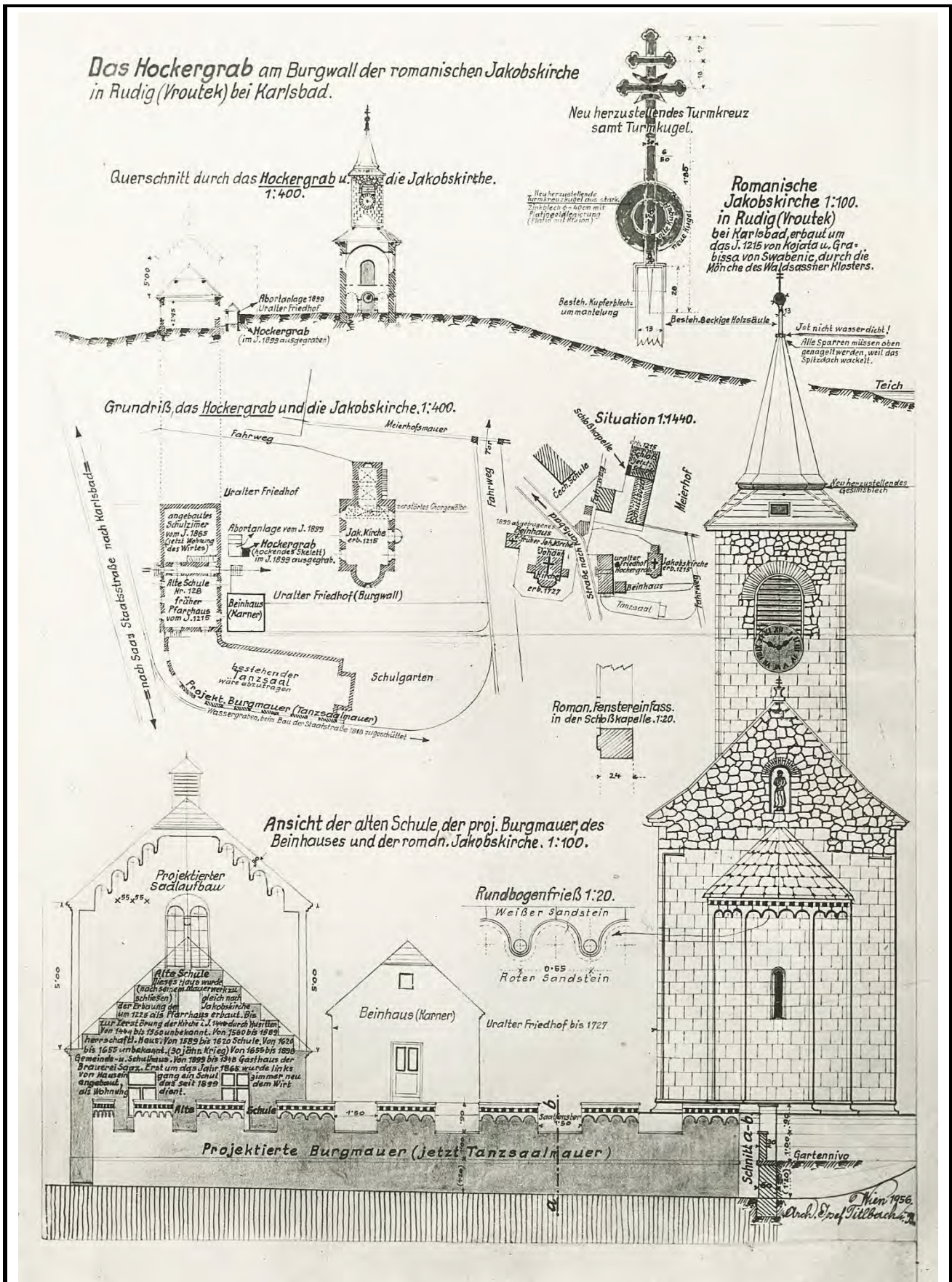
Klenba lodi Foto: 1953, sbírka negativů NPÚ GŘ, sign. N059389.

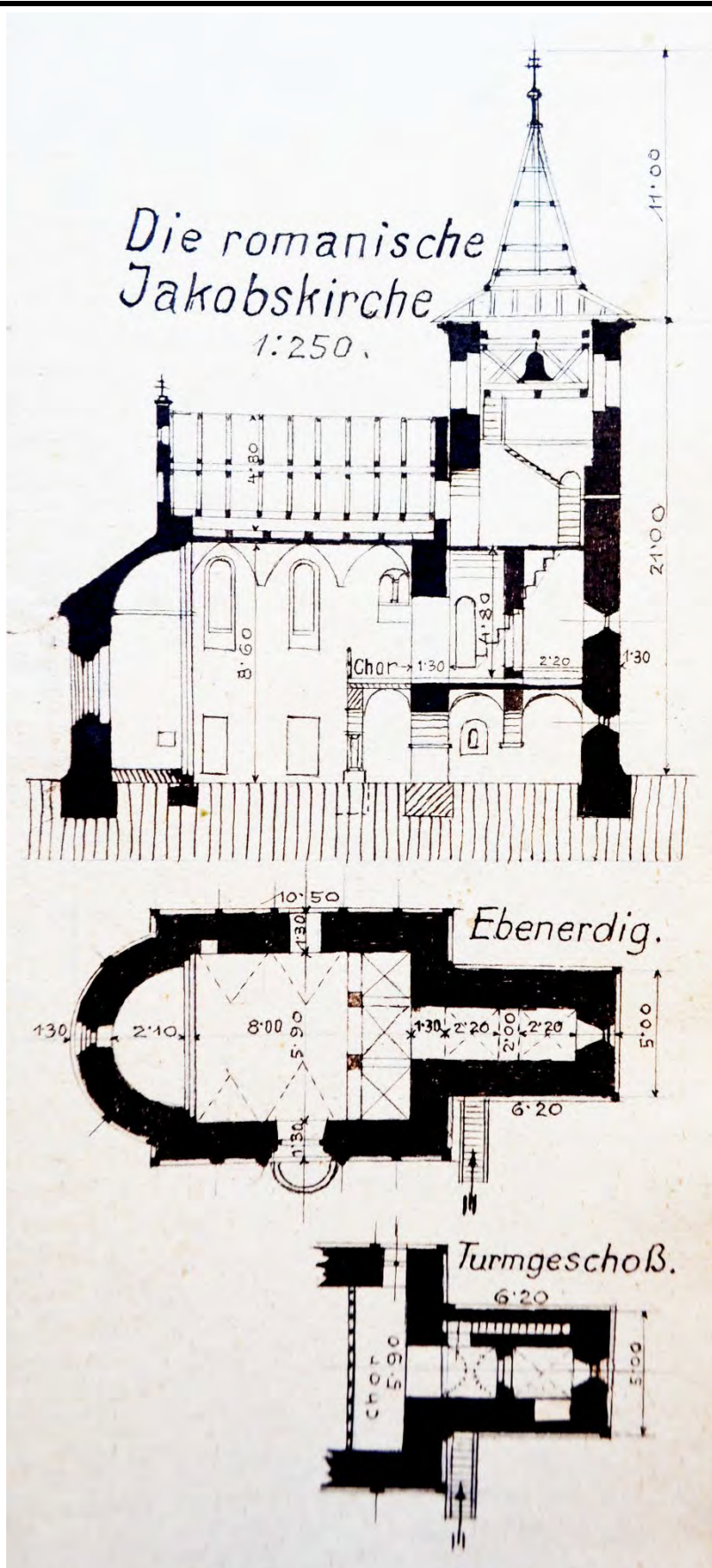
Běsno na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

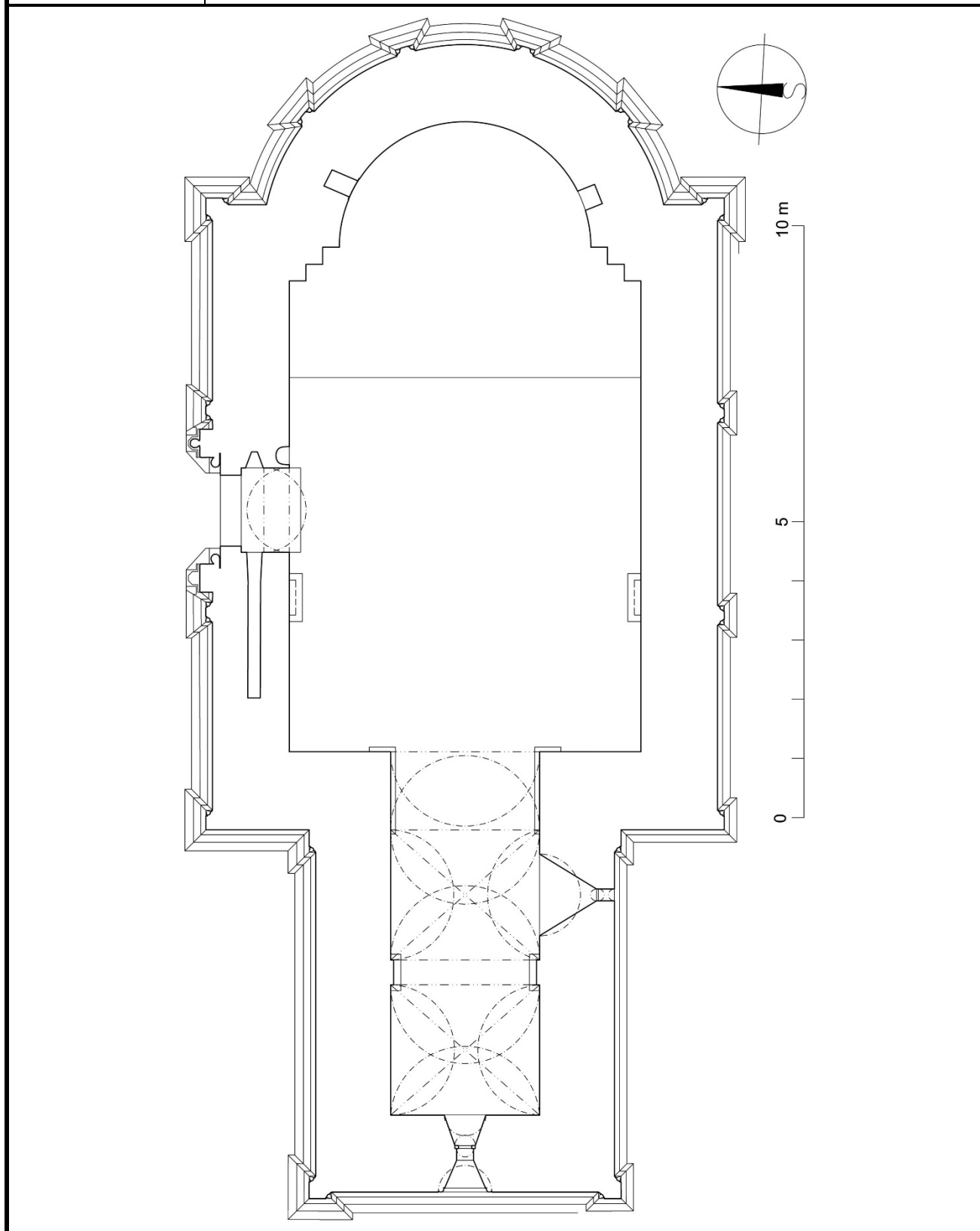

Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

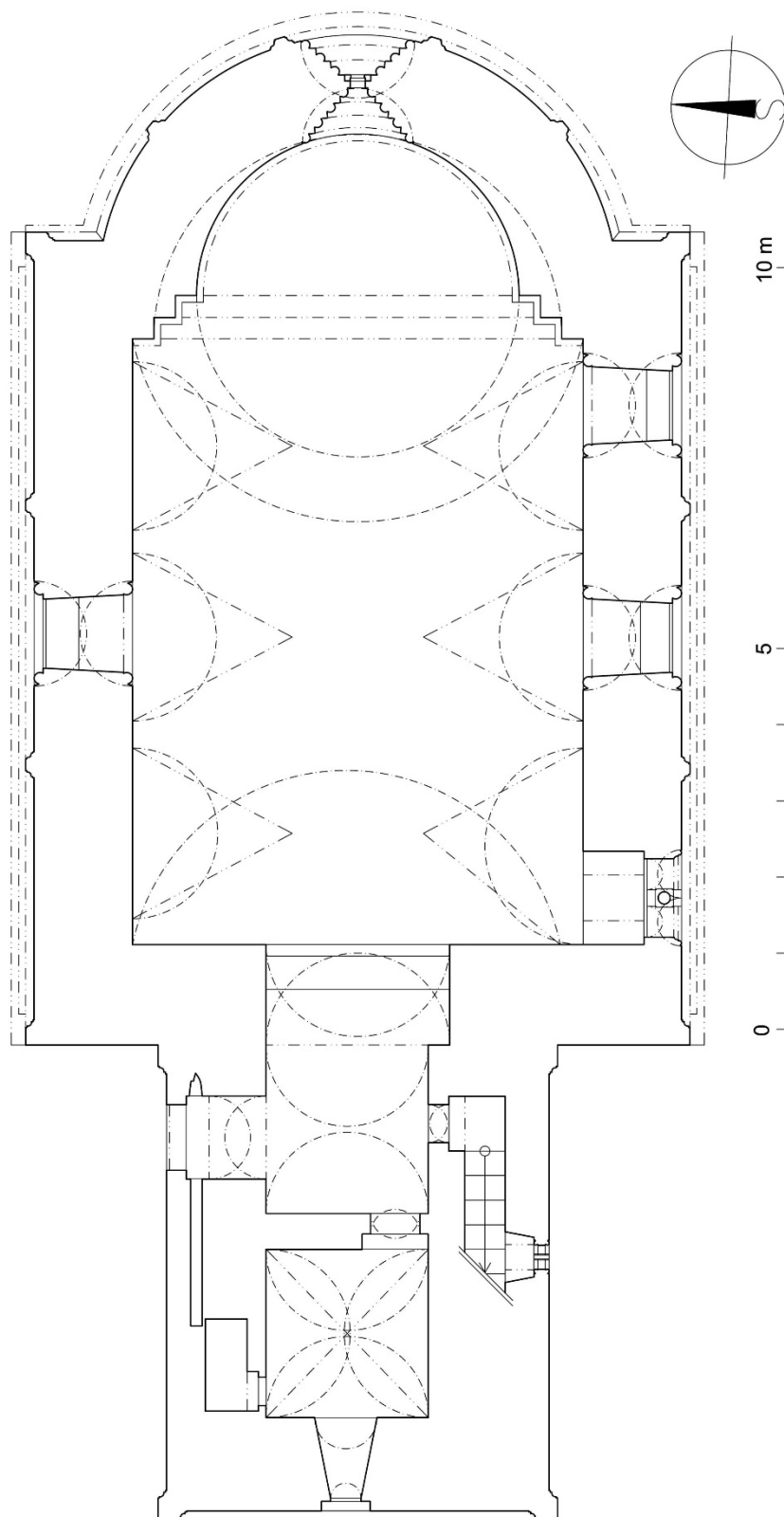

Pohled od

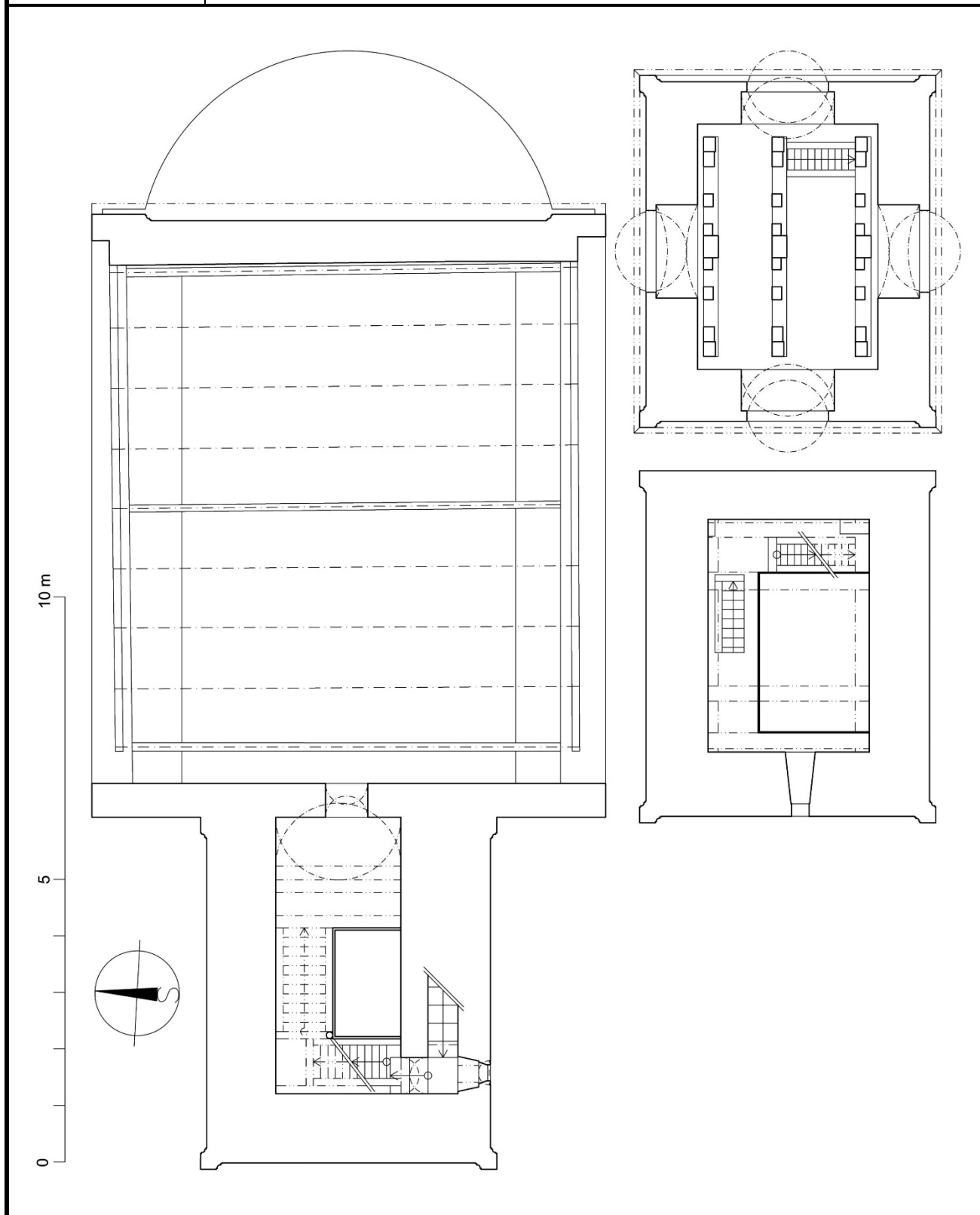
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014-17
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.		

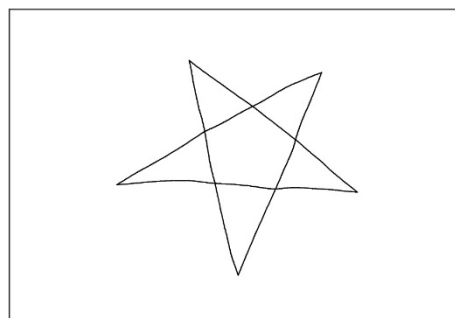
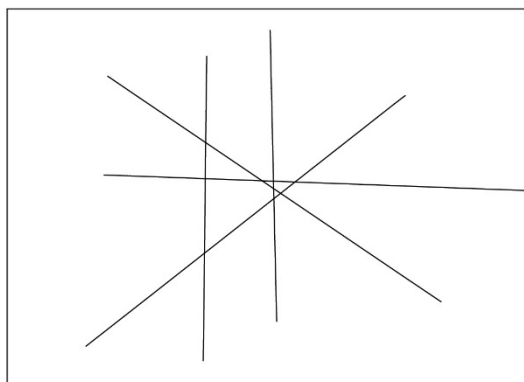
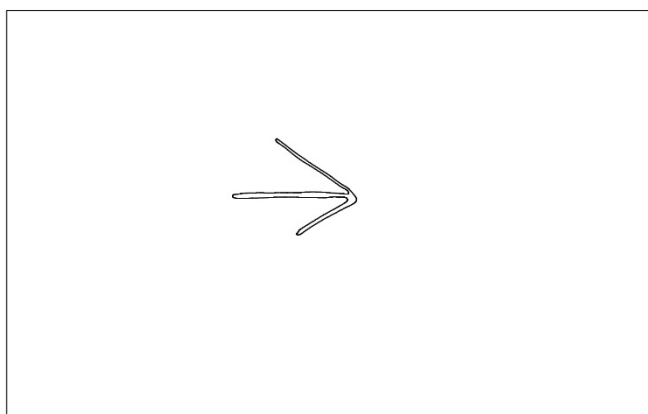
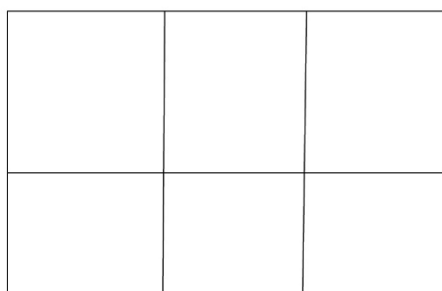
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014-17
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.		

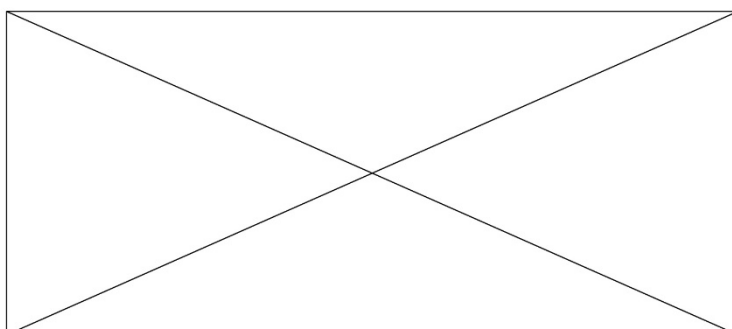
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož	Rok:	2014-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže.		

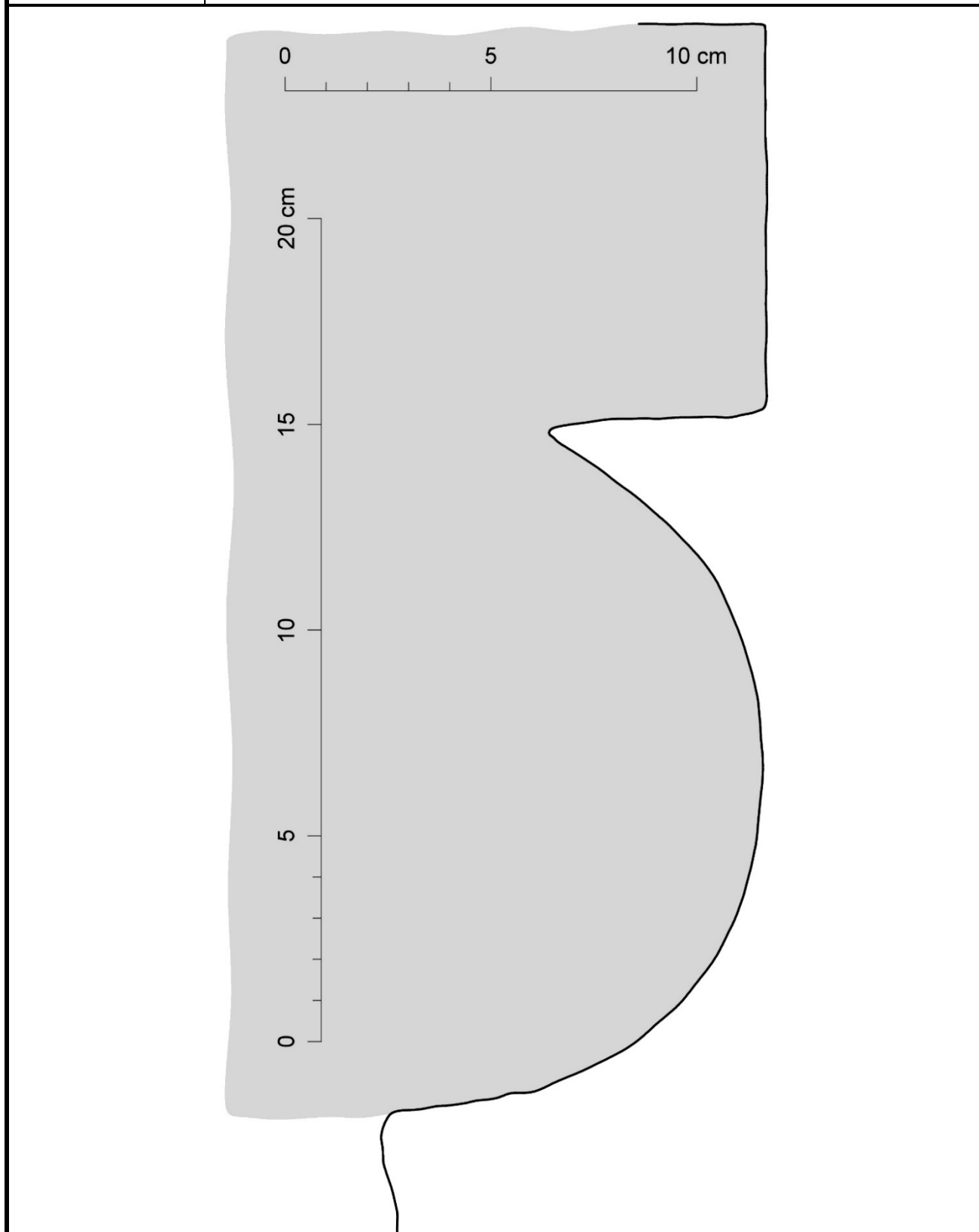
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2017
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Pauzováno na průhlednou fólii.		
Popis:	Nárys čelních pohledů kamenických značek na kvádrech 2. patra věže.		

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 cm

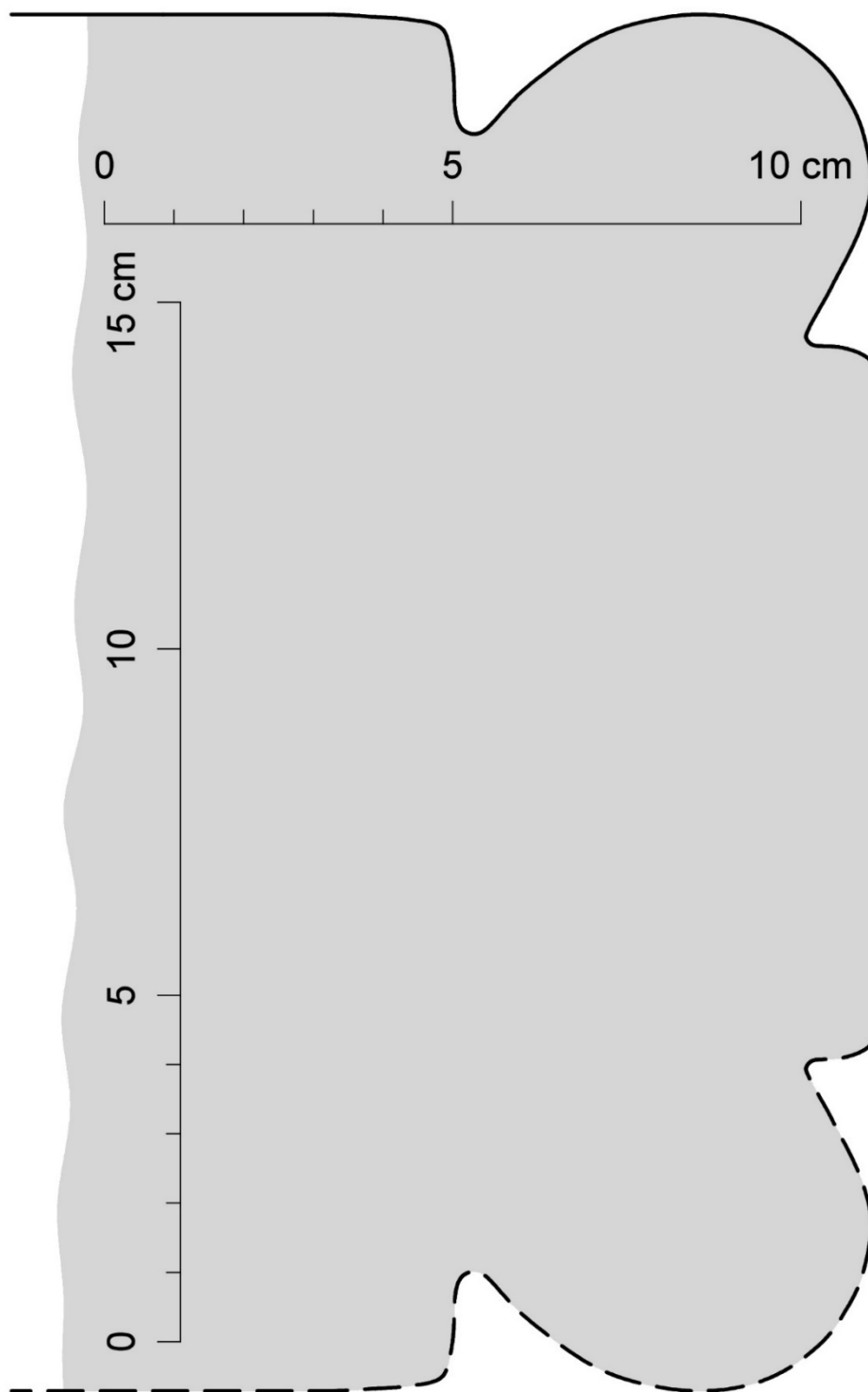
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil interiérové římsy apsidy.		

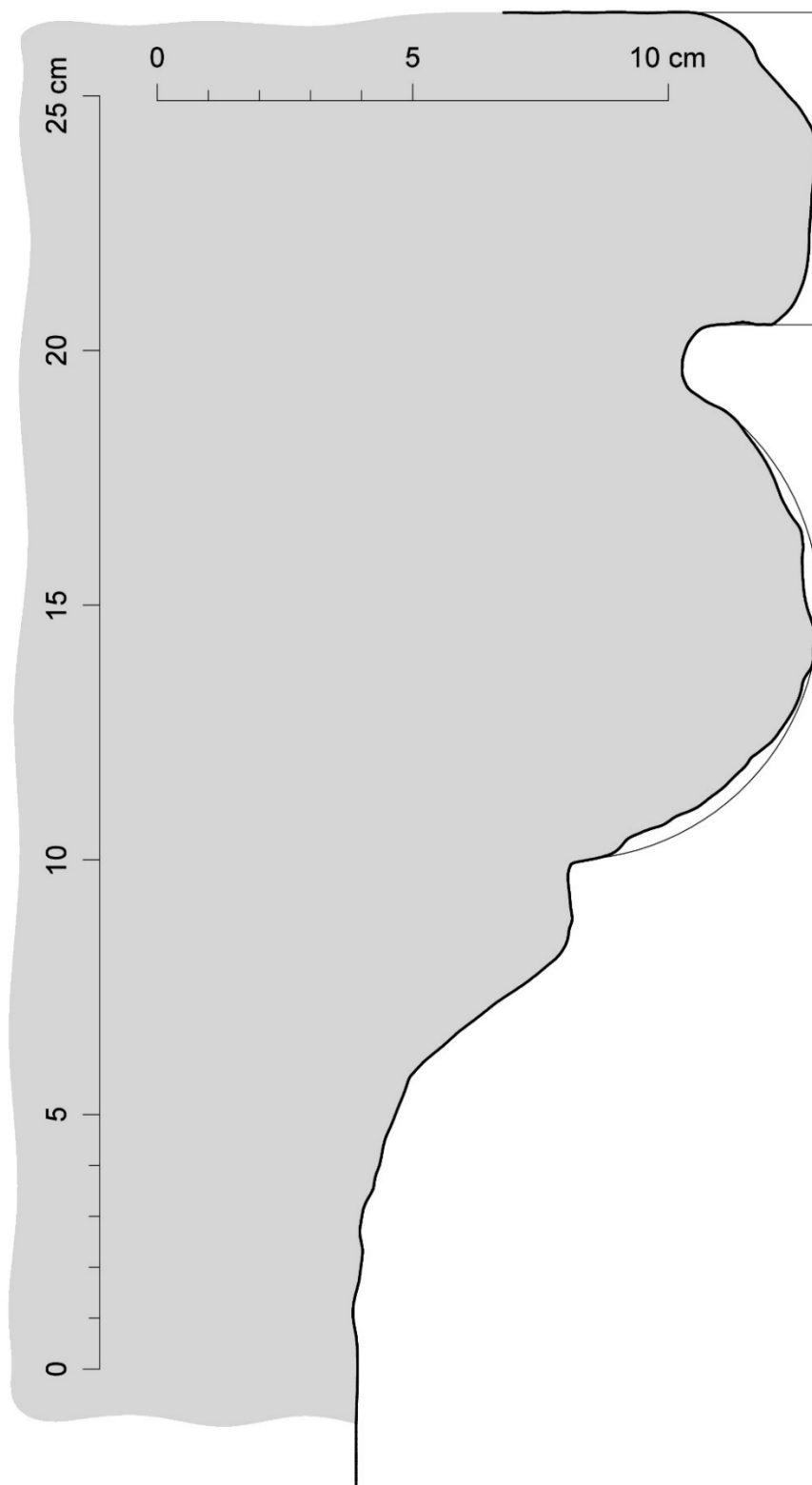
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil jihozápadní nárožní lizény věže.		

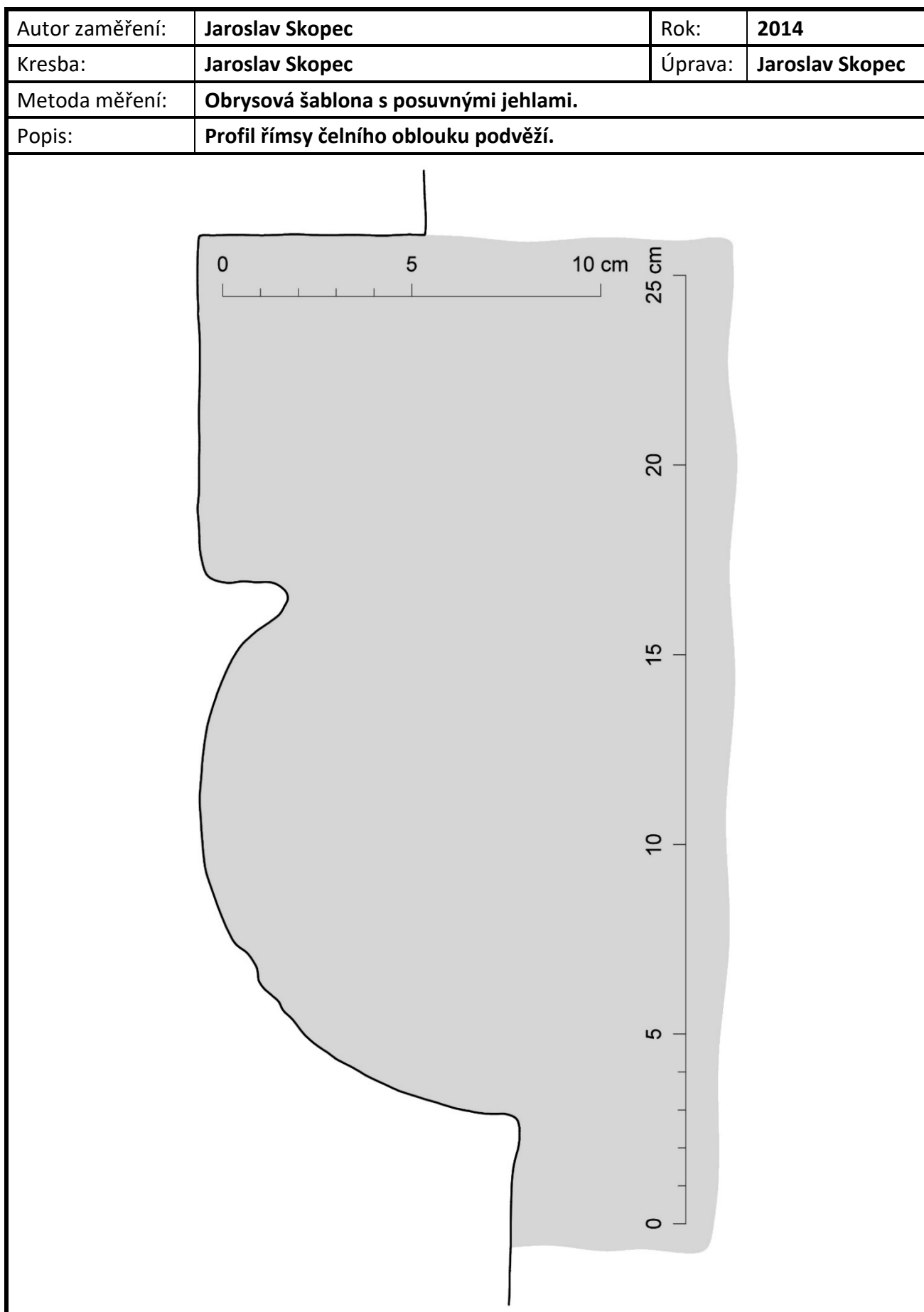

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil ostění čtyřlístého okna schodiště v tloušťce zdi. Čárkovanou čarou je profil doplněn o nepřístupnou část profilu.		

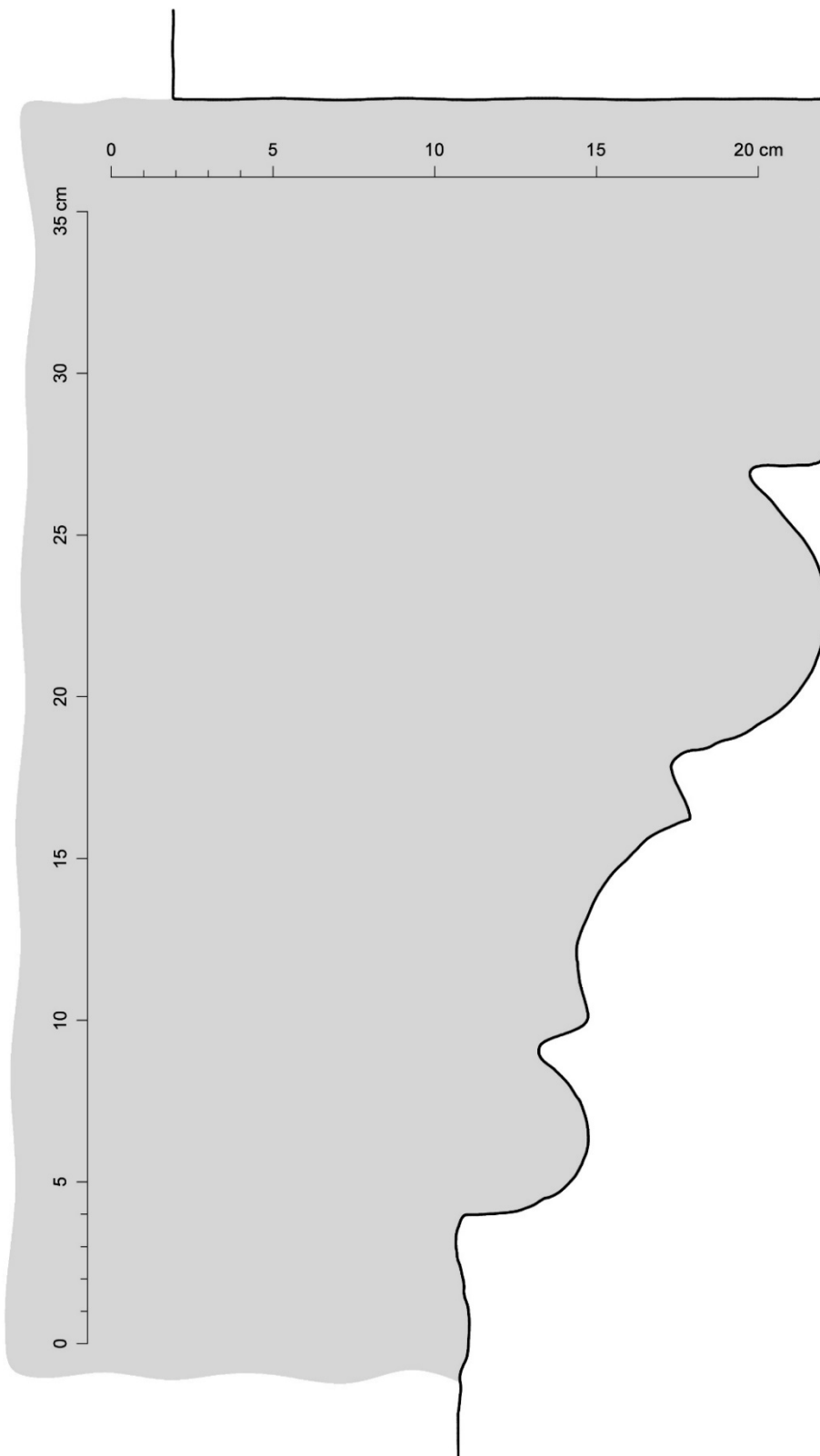

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil románské korunní římsy lodi. Slabou čarou je profil rekonstruován do ideální podoby.		

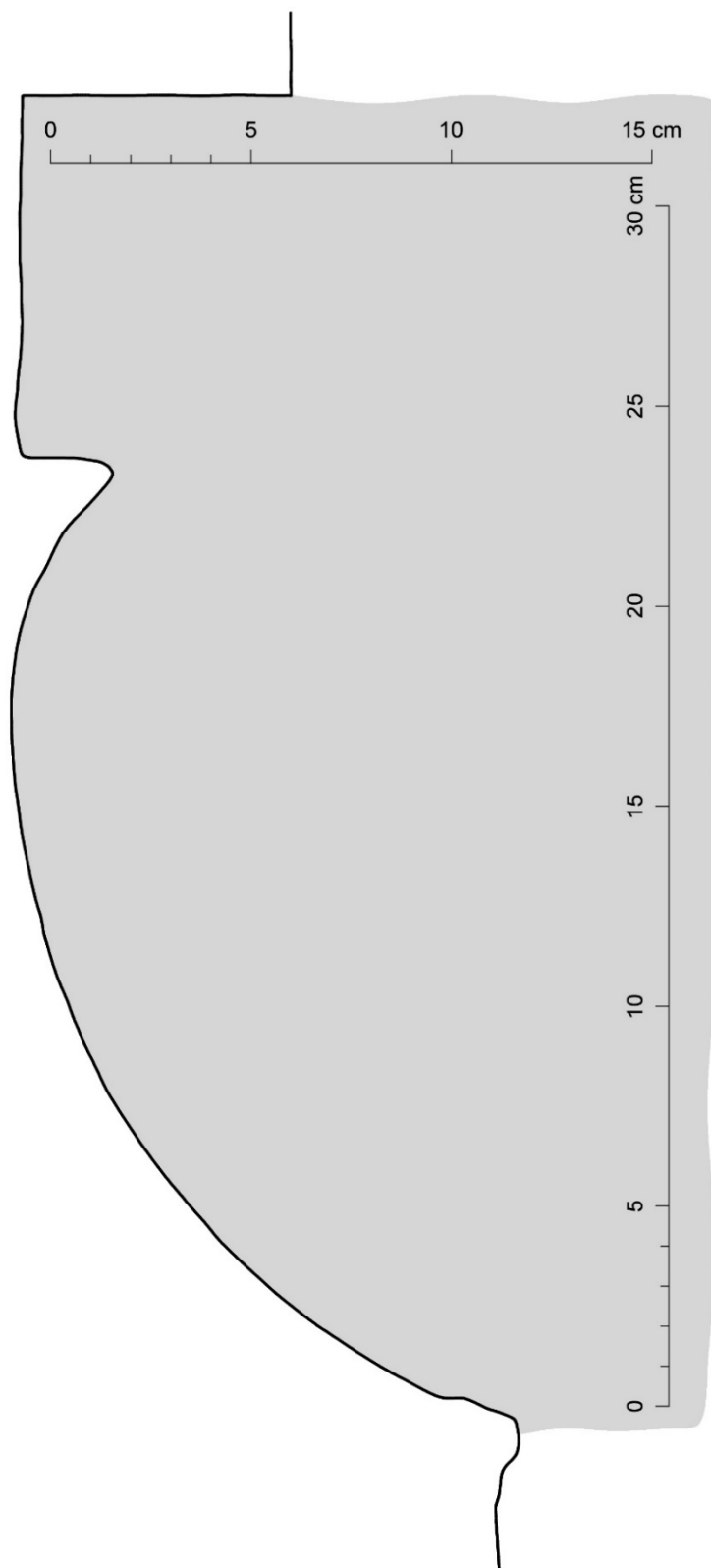

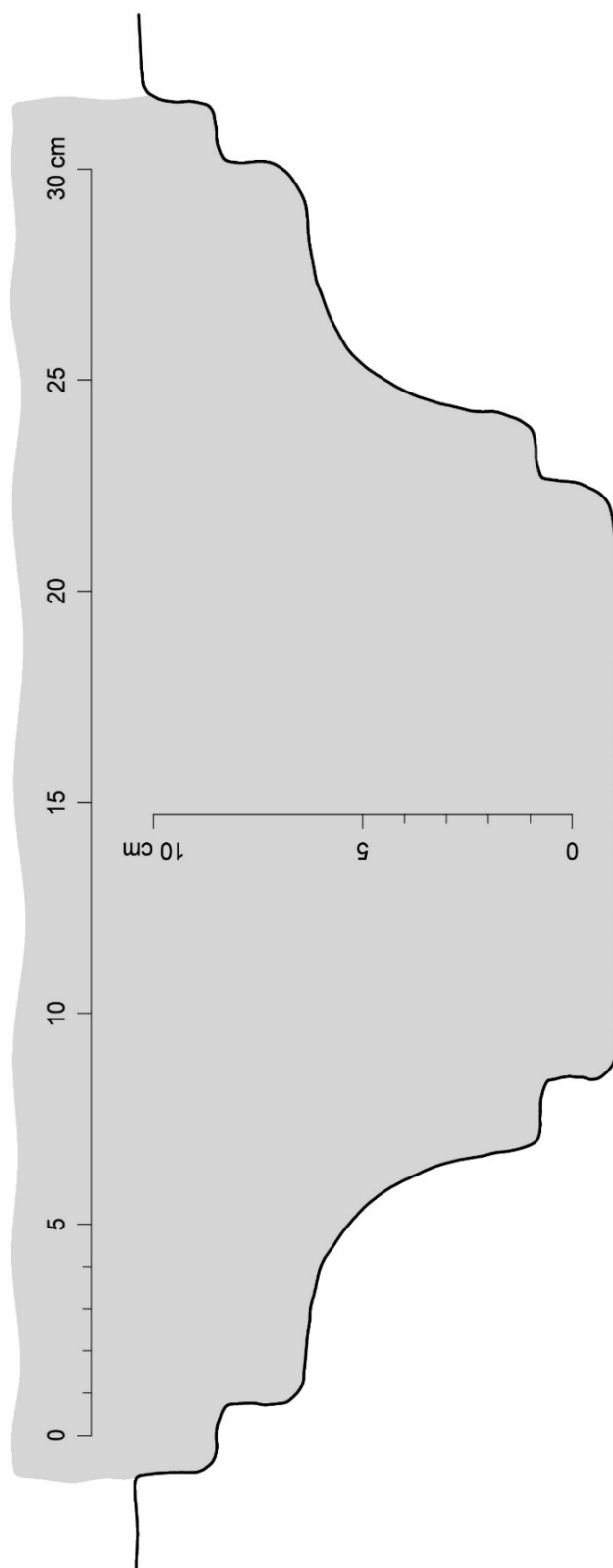
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil římsy dochovaného jižního polopiliře někdejší tribuny.		

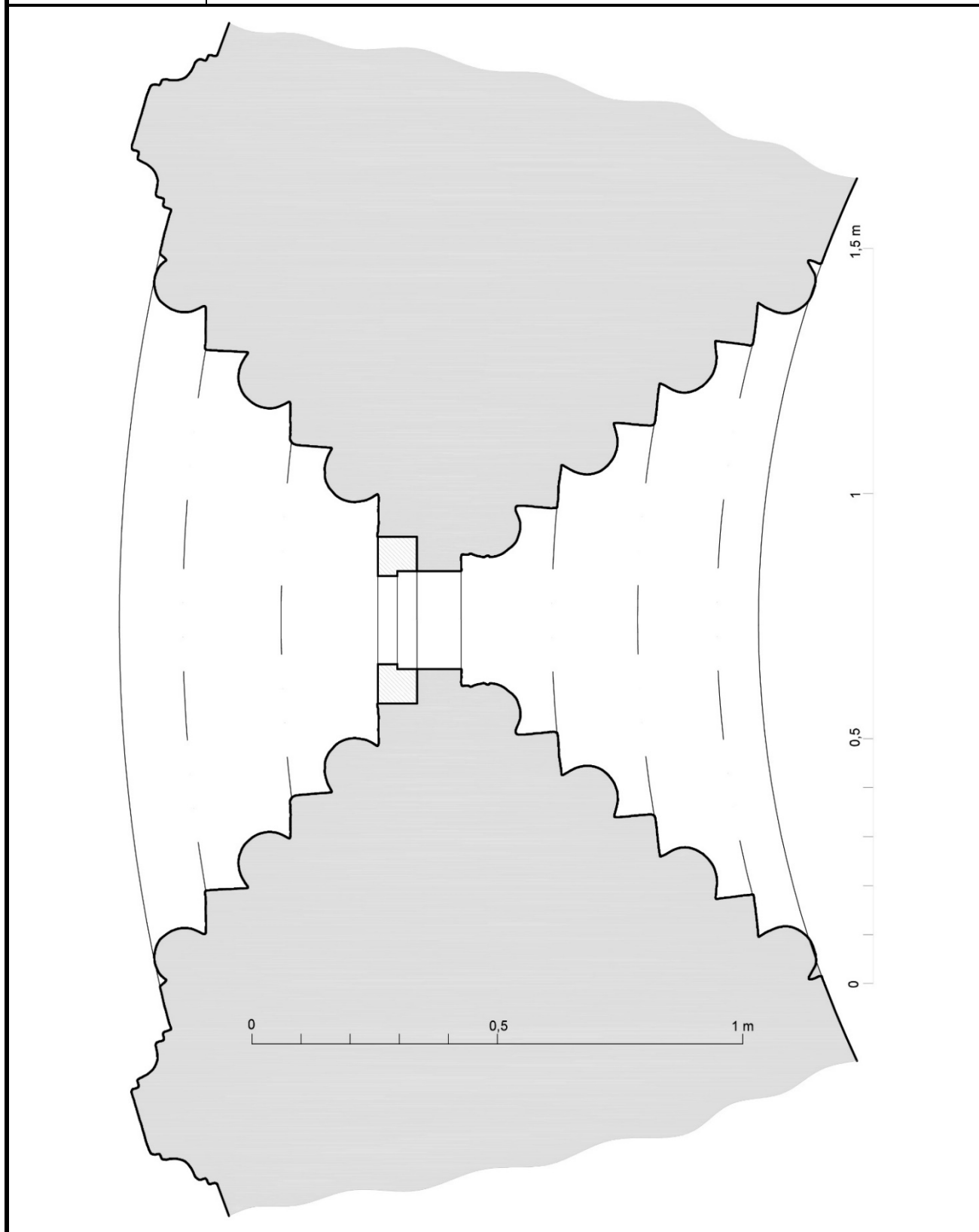
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil římsy meziklenebního pasu podvěží.		

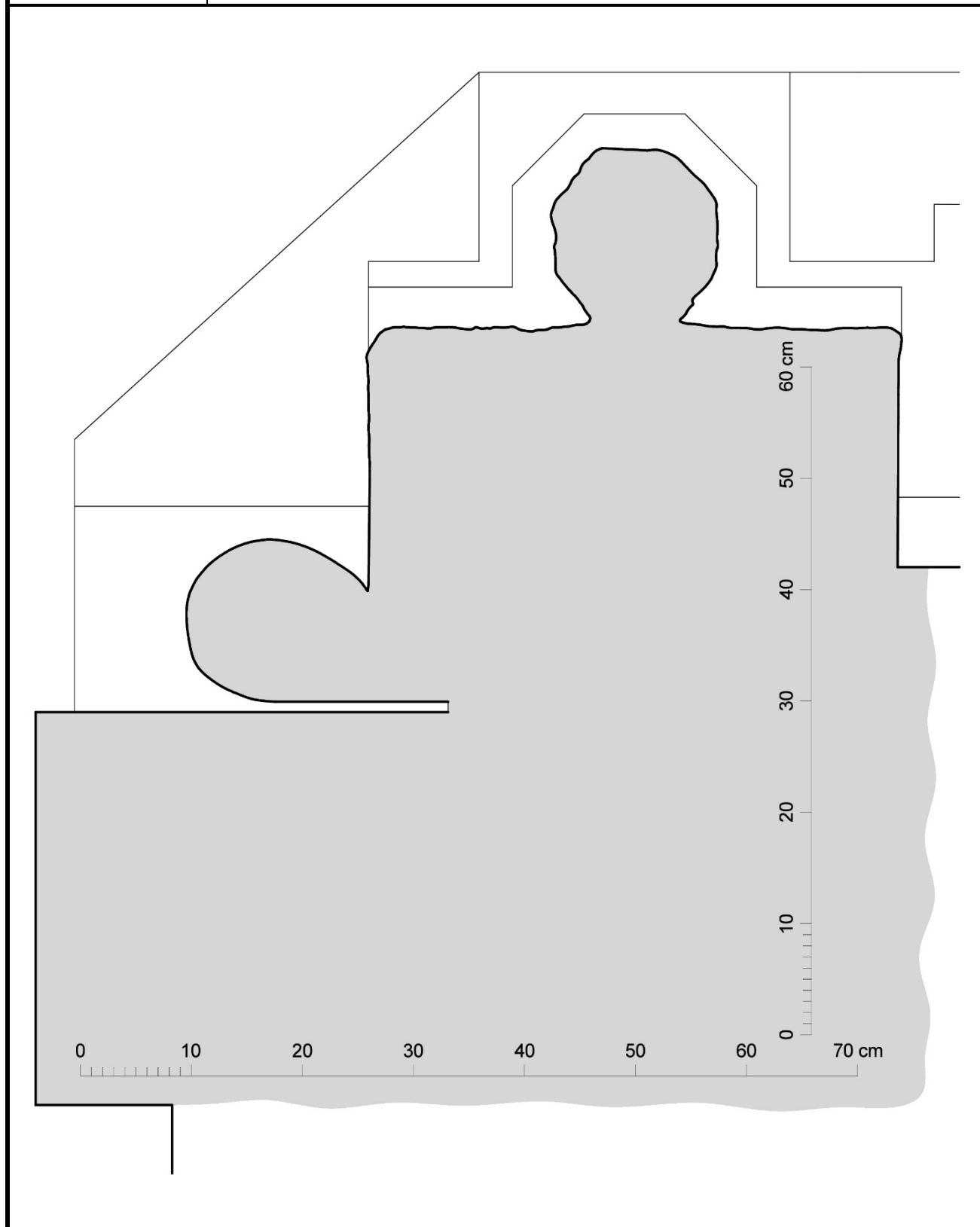
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil severní lizény apsidy.		

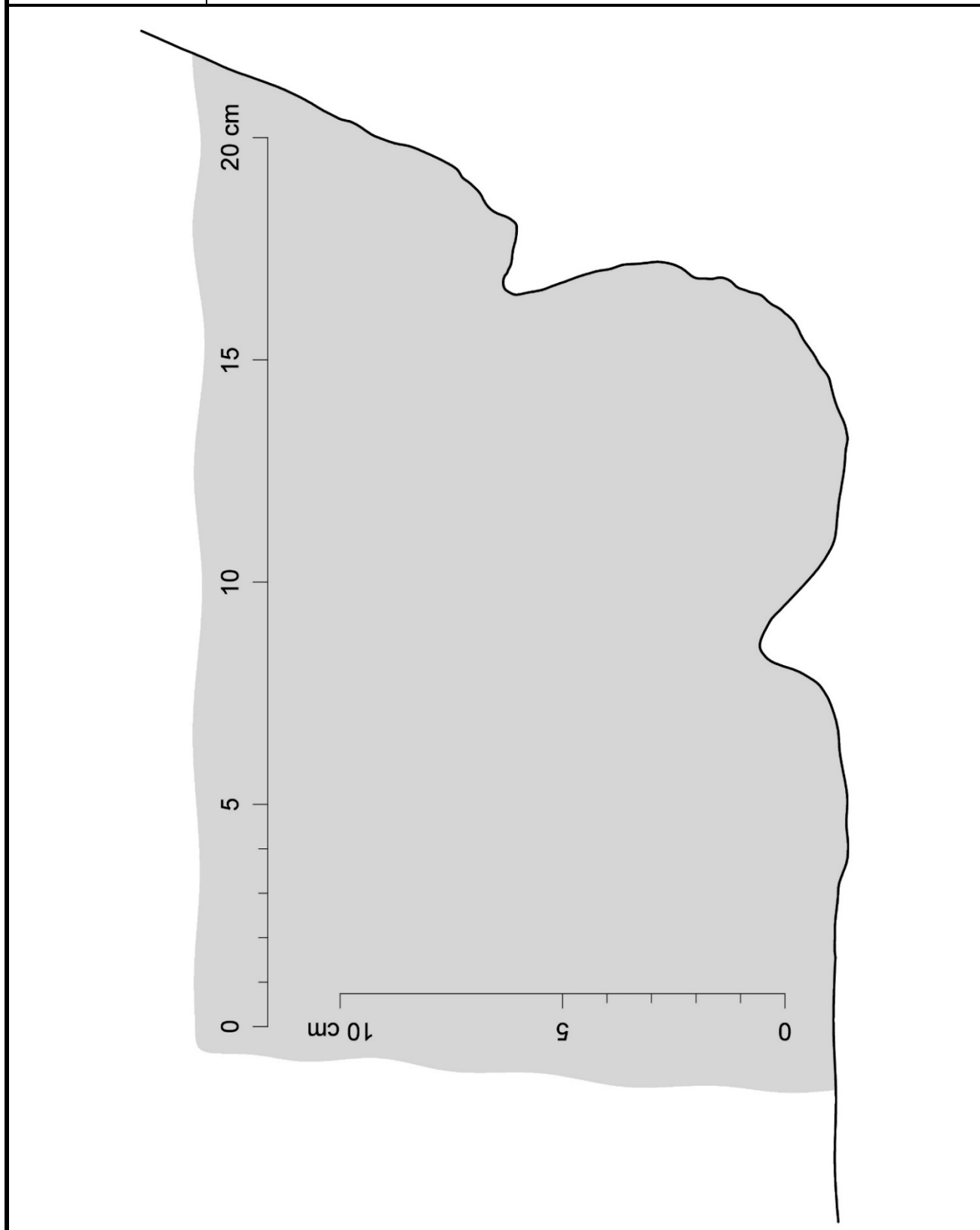
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil východního okna apsidy.		

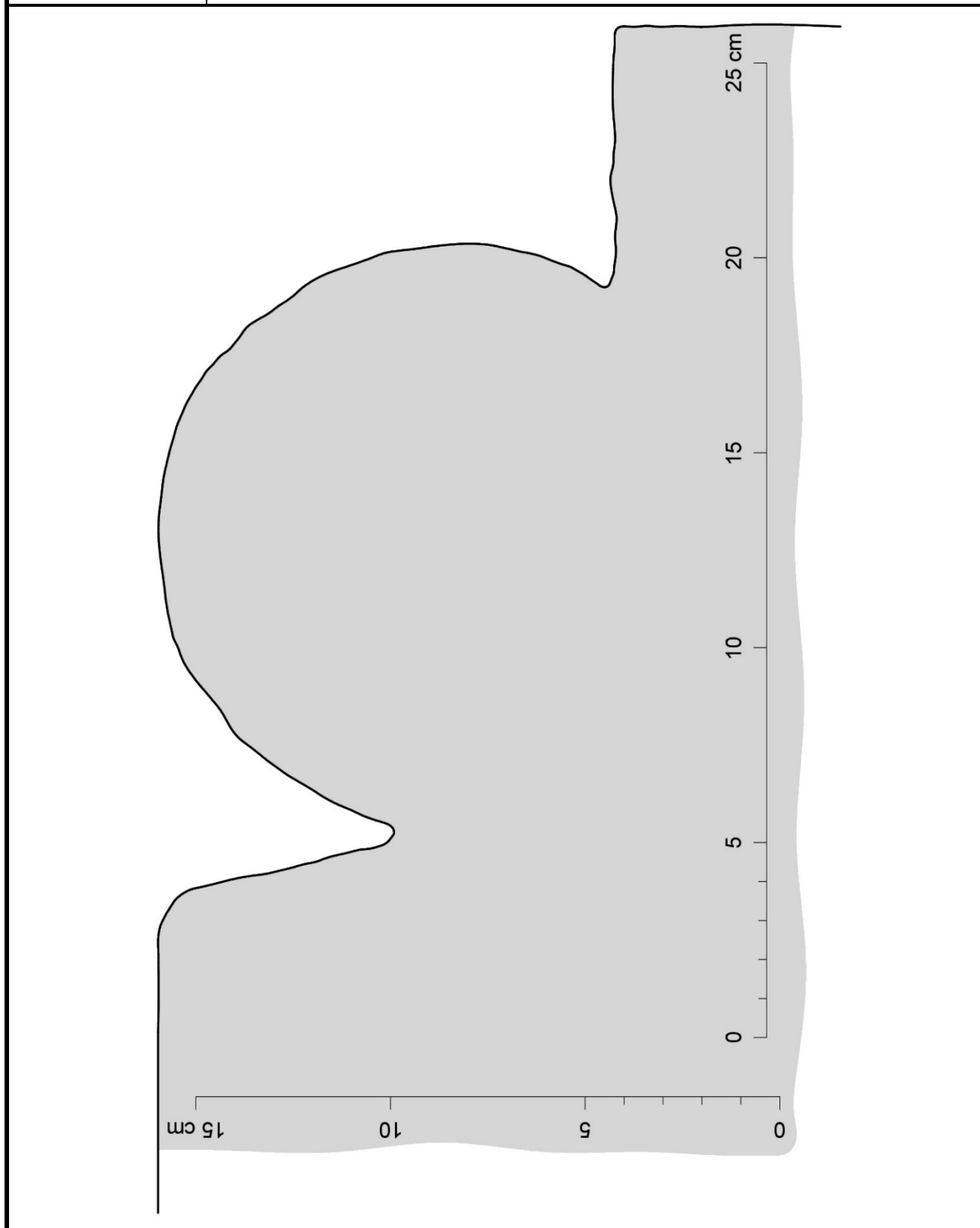
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2017
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami, visnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Profil východní stojky severního vstupního portálu lodi.		

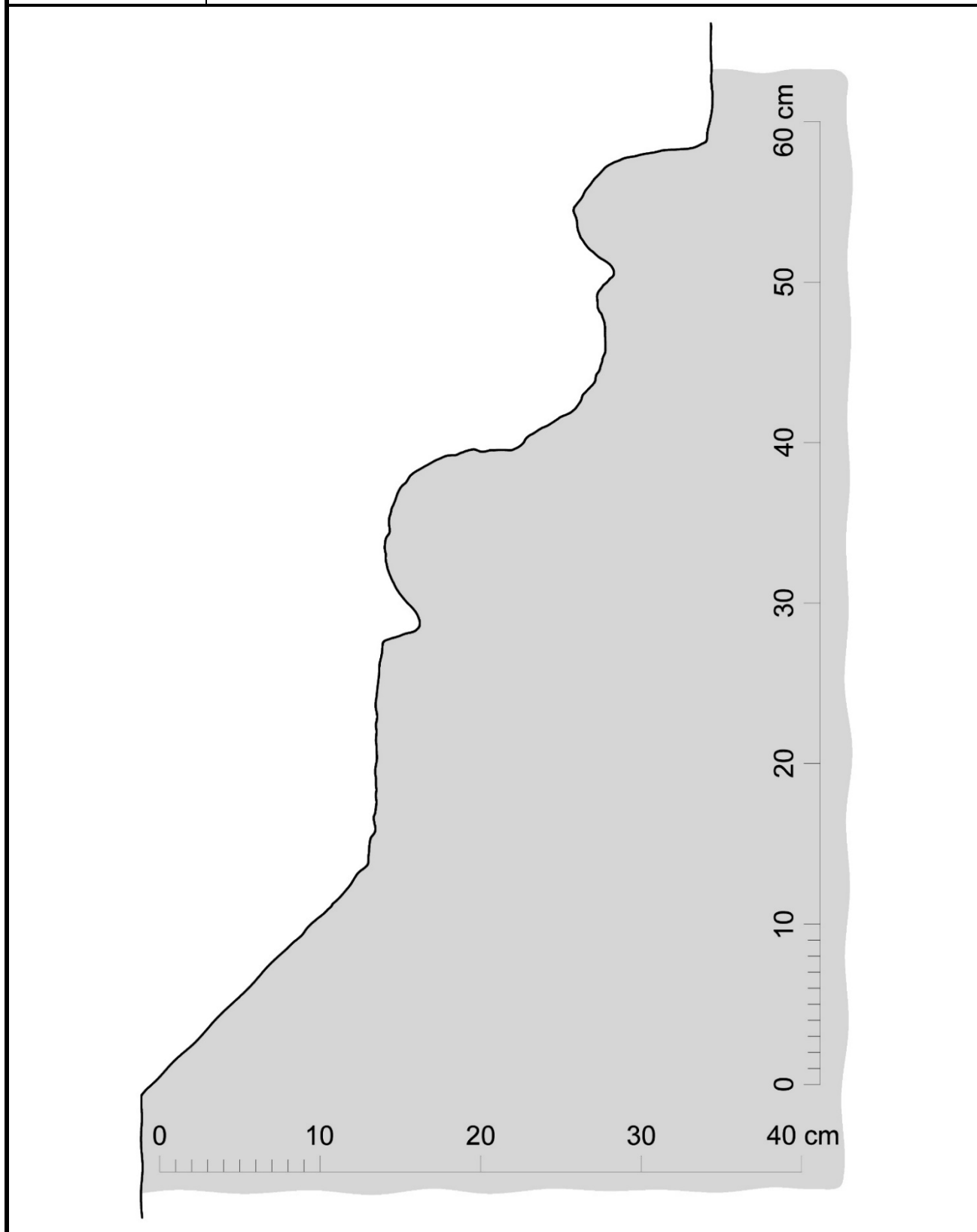
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil vnější hrady západního kruhového okna přízemí věže.		

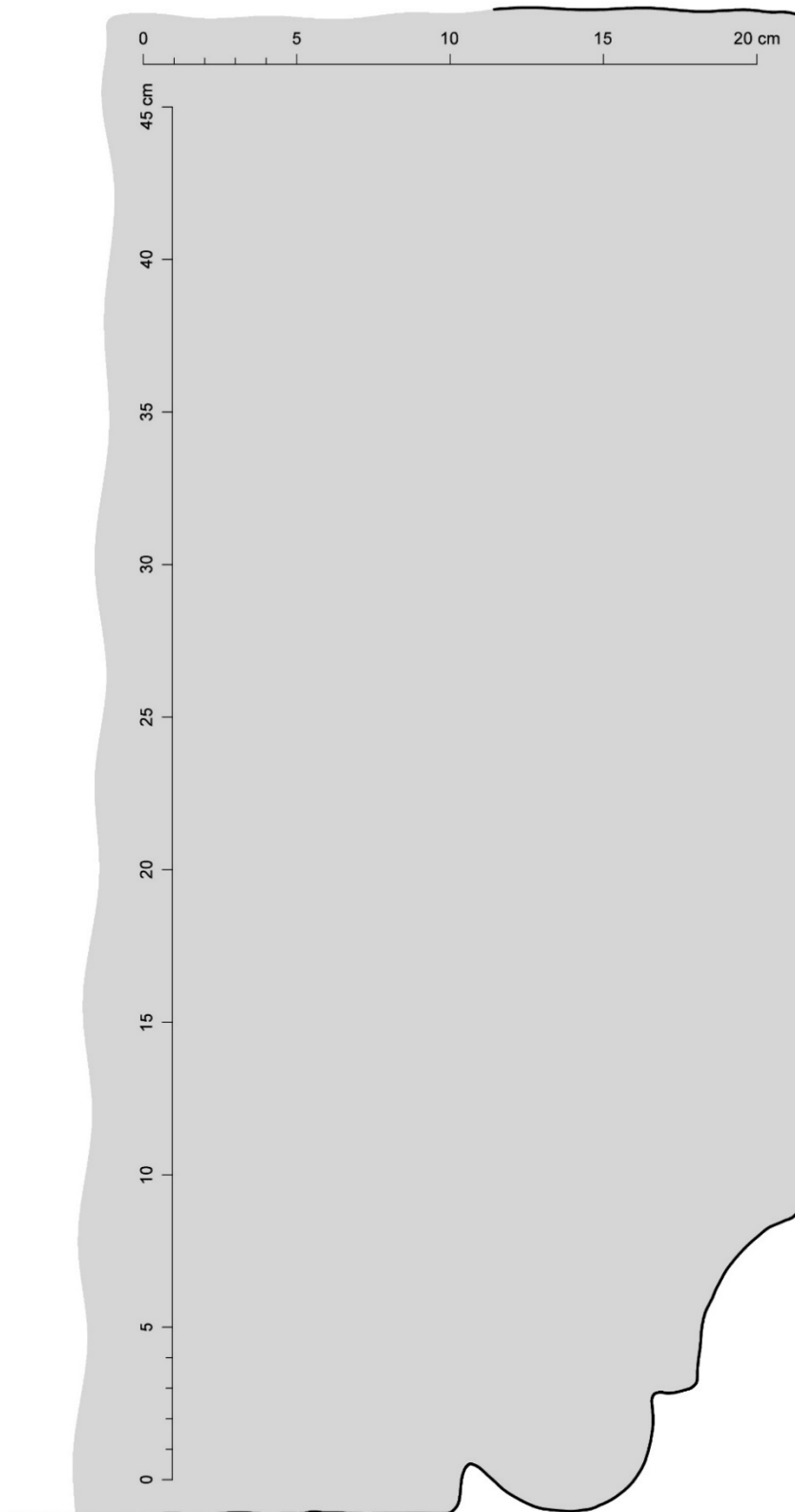
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil západní vnější hrany severního okna lodi.		

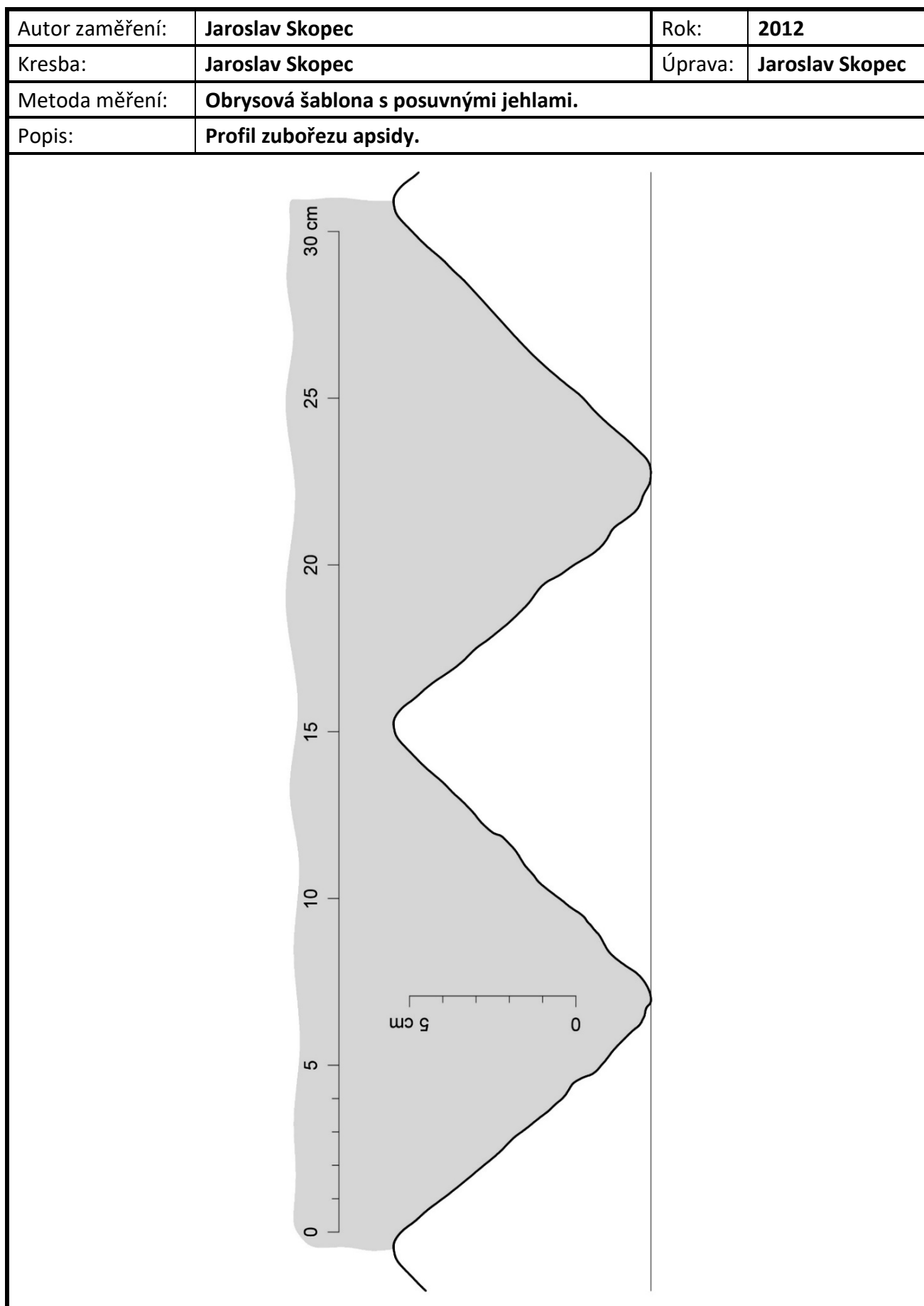

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil soklu věže na západní straně.		

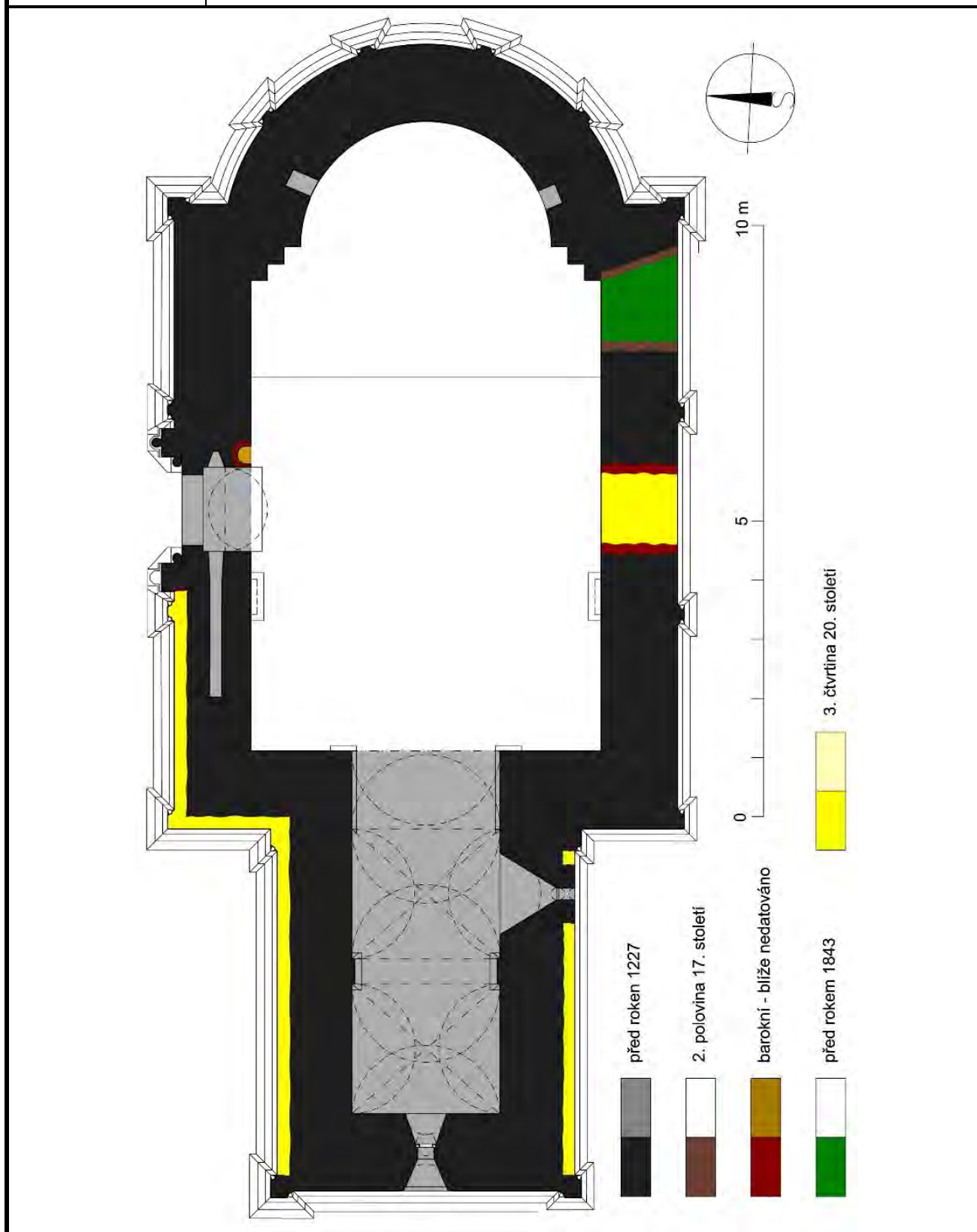

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	20124
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil západní stojky jižního sruženého okna lodi.		

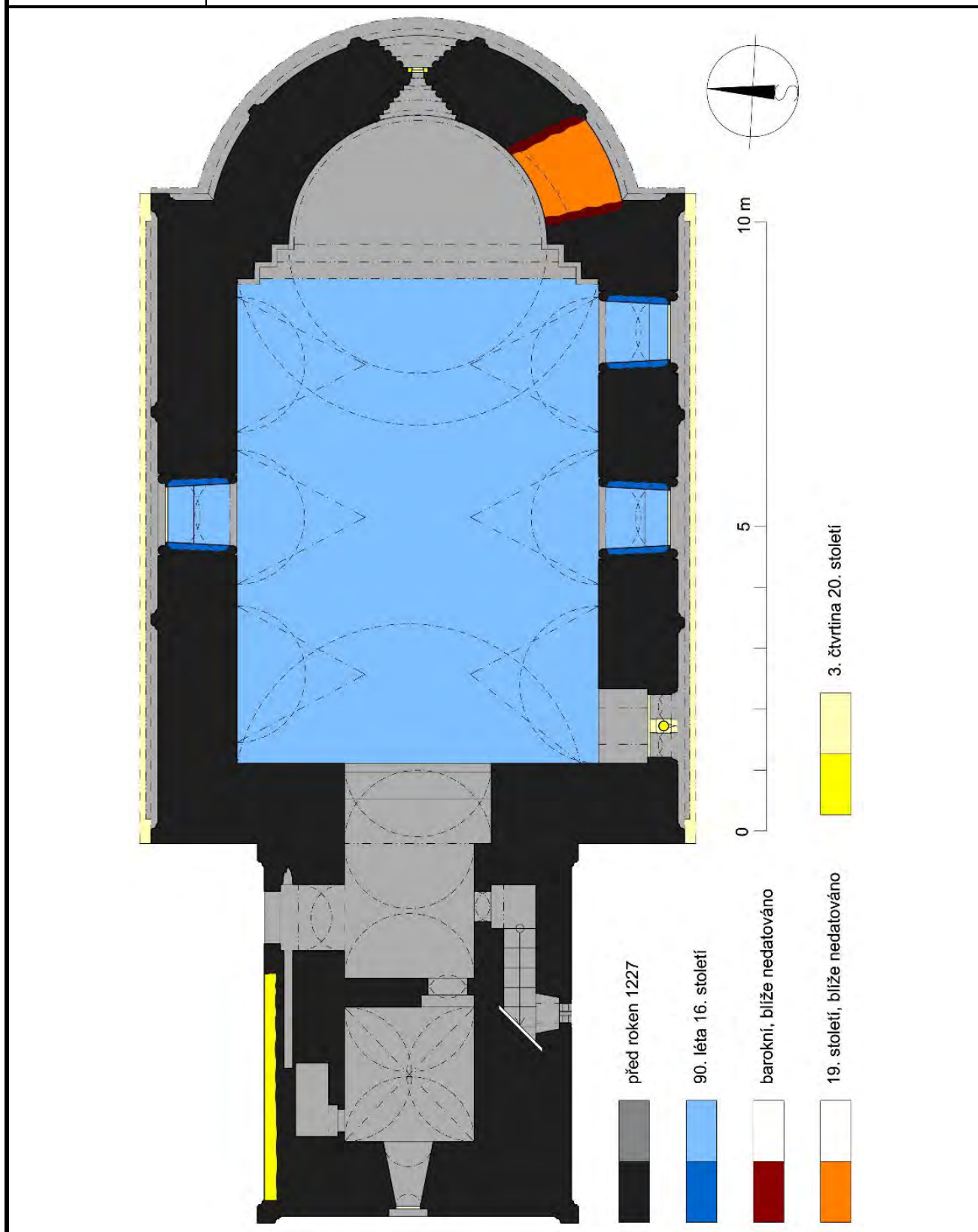

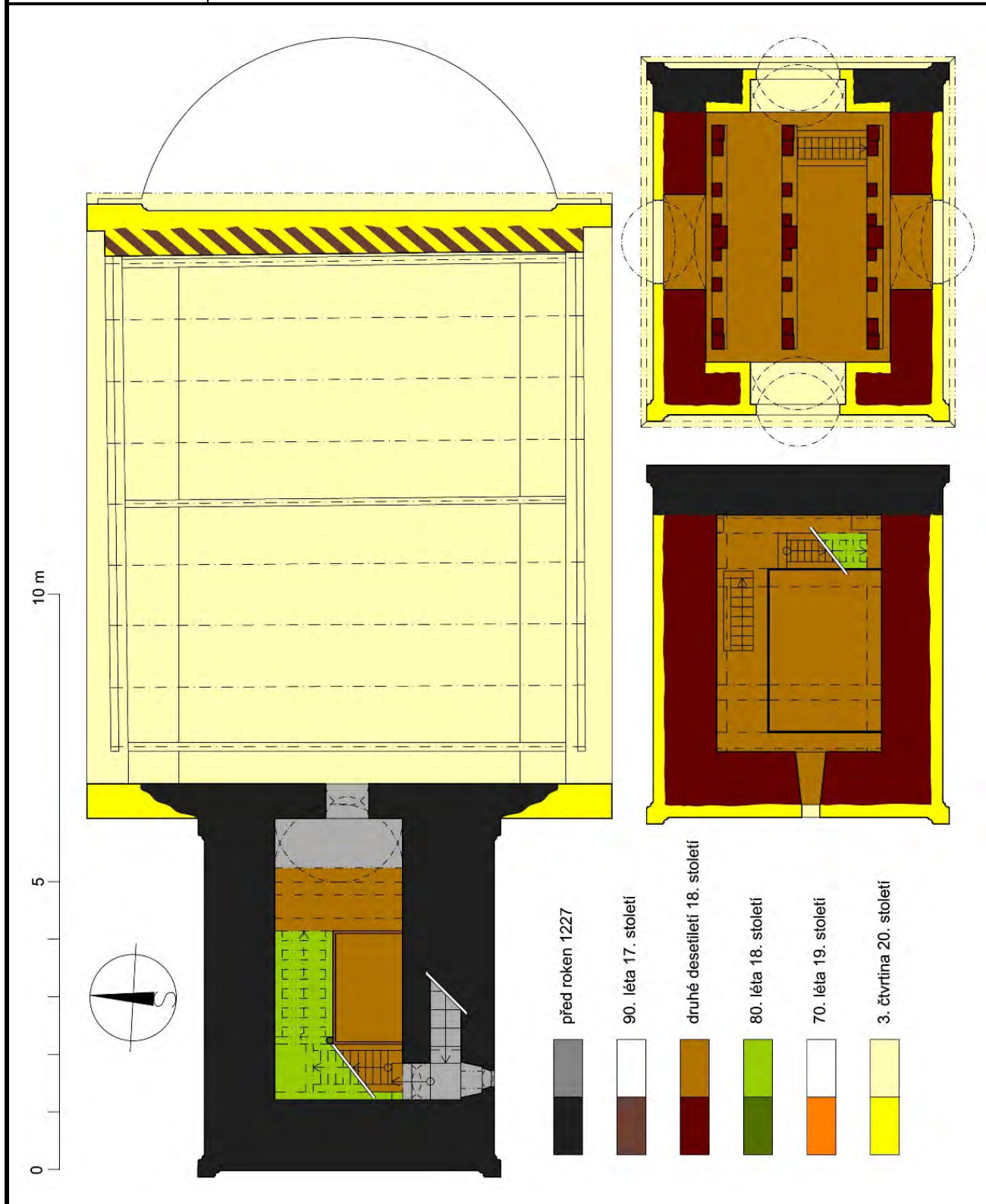
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014-17
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2014-17
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož	Rok:	2014-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže a 3. patra věže (vlevo dole) a 4. patra věže (vpravo dole).		

Výzkumná zpráva č. 041a-17

Dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků
z věže kostela sv. Jakuba Většího ve Vrutku

DendroLab Brno
Ing. Tomáš Kyncl, Závodní 2, Brno 602 00, IČO 75758041

květen 2017

1. Úvod

Náplní výzkumné zprávy je dendrochronologické datování dřevěných prvků. Ukáží-li se jejich letokruhové řady spolehlivě synchronizovatelné s absolutně datovanou standardní letokruhovou chronologií, je výsledkem absolutní datování jednotlivých letokruhů zkoumaných dřevěných prvků. Pokud je zjištěn podkorní letokruh, pak je jeho datace rokem skácení stromu použitého ke zhotovení prvku. Rok skácení stromu ovšem nemusí být totožný s rokem výstavby objektu, protože je třeba připočítat dobu potřebnou pro opracování případně i sušení dřeva.

Obsahem zprávy je dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků z věže kostela sv. Jakuba Většího ve Vroutku.

2. Zpracovaný materiál

Vzorky byly pomocí Presslerova nebozezu odebrány z 2 konstrukčních prvků zvonové stolice. Dále byl vyhodnocen nosník samonosného lešení zazděný v severní stěně věže. Šířky letokruhů na tomto prvku byly změřeny na fotografii viditelného příčného řezu. Celkem tak byly datovány vzorky odebrané z 3 konstrukčních prvků (tab. 2).

Determinace dřeva byla provedena pomocí běžných xylotomických metod (Schweingruber 1990) – trámy zvonové stolice byly zhotoveny z borového a dubového dřeva. Přesný druh dřeva, ze kterého byl zhotoven nosník lešení, se nepodařilo určit.

3. Metoda dendrochronologického zpracování

Bylo použito standardních metod chronologie šířek letokruhů, popsanych mj.: Kyncl 2005, Cook & Kairiukstis 1990. Tyto metody zahrnují:

- a) měření šířek letokruhů
- b) relativní synchronizaci získaných letokruhových řad
- c) standardizaci letokruhových řad
- d) pokus o absolutní datování vůči standardním chronologiím jednotlivých dřevin

ad a) měření šířek letokruhů na vývrtech bylo provedeno pomocí polohového měřicího zařízení TimeTable s automatickým vstupem dat do počítače. Šířky letokruhů na fotografii byly změřeny pomocí programu OSM32,

ad b) letokruhové křivky byly navzájem porovnány a relativně synchronizovány. Soubory navzájem synchronních křivek byly průměrovány do sumárních křivek,

ad c) před vlastním průměrováním synchronizovaných letokruhových křivek byly z jednotlivých letokruhových řad odstraněny dlouhodobé růstové trendy. Pro jejich eliminaci byla zvolena spline funkce o délce 25 let,

ad d) pokus o absolutní datování byl proveden pomocí programu PAST. Tento program zahrnuje verifikaci dat a synchronizaci letokruhových řad se standardní chronologií. Při použití tohoto programu je míra podobnosti porovnávaných řad resp. chronologií posuzována pomocí korelačního

koeficientu a koeficientu souběžnosti (Gleichlaufigkeit) po standardizaci pomocí vysokofrekvenčních filtrů dle Hollsteina (1980) a metodou Baillie & Pilcher (1973). Nalezená synchronní pozice byla ověřena v programu Cofecha, kde byl vypočítán korelační koeficient bez použití výše uvedených filtrů.

4. Použití standardní chronologie a srovnávací letokruhové řady

Pro datování smrkového dřeva byla použita standardní chronologie standardní chronologie smrku pro Čechy (sm-ce05 - 1151 - 2002), borovice byla datována pomocí standardní chronologie borovice pro Čechy (bo-ce05 - 1183 - 1998). Dubové prvky byly datovány pomocí standardní chronologie dubu pro Čechy (ce-ges04 - 974 - 1998) sestavené Michalem Rybníčkem z MZLU v Brně.

5. Výsledky

5.1. Absolutní datování

Porovnání letokruhových křivek prvků zvonové stolice s příslušnými standardními řadami pro Čechy vedlo k nalezení spolehlivých synchronních pozic (tab. 1) datujících poslední letokruhy obou řad do roku 1710 (graf 1).

Letokruhovou křivku lešení nebylo možné pro nedostatečný počet letokruhů datovat.

	bo-ce05 (1183 – 1998)	ce-ges04 (974 - 1998)
X7796a7	3*; 2,92*; 56%; 76	-
X7798	6,49**; 6,03**; 74,4%; 82; 0,6 (t=6,71**)	4,24**; 4,15**; 60,4%; 82 0,49 (t=5,03**)

Tab. 1: Hodnoty t-testu korelačního koeficientu po standardizaci letokruhových řad pomocí pětiletého klouzavého průměru (první číslo) a metodou popisovanou Hollsteinem (1980) (druhé číslo). Dále je uvedena hodnota koeficientu souběžnosti (GI) a délka překrytí srovnávaných letokruhových řad. Hodnoty označené *) jsou signifikantní na hladině významnosti 99,5 %, **) signifikantní na hladině významnosti 99,95%.

5.3. Rok kácení stromů – datování podkorních letokruhů

Podkorní letokruhy byly již zcela ukončeny (včetně pozdního dřeva) což znamená, že použité stromy byly káceny po skončení vegetační sezóny.

Vyhodnocené konstrukční prvky datují podkorní letokruhy přirostlé v roce 1710. Detailní přehled výsledků je uveden v tabulce 2.

6. Závěr

Vyhodnocené trámy ze zvonové stolice ve věži kostela byly zhotoveny z borovice a dubu pokácených v letech 1710 - 1711. Nosník samonosného lešení nebylo možné dendrochronologicky datovat. Detailní přehled výsledků je uveden v tabulce 2.

Literatura:

Baillie M.G.L., Pilcher J.R. 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-ring Bulletin* 33: 7-14.

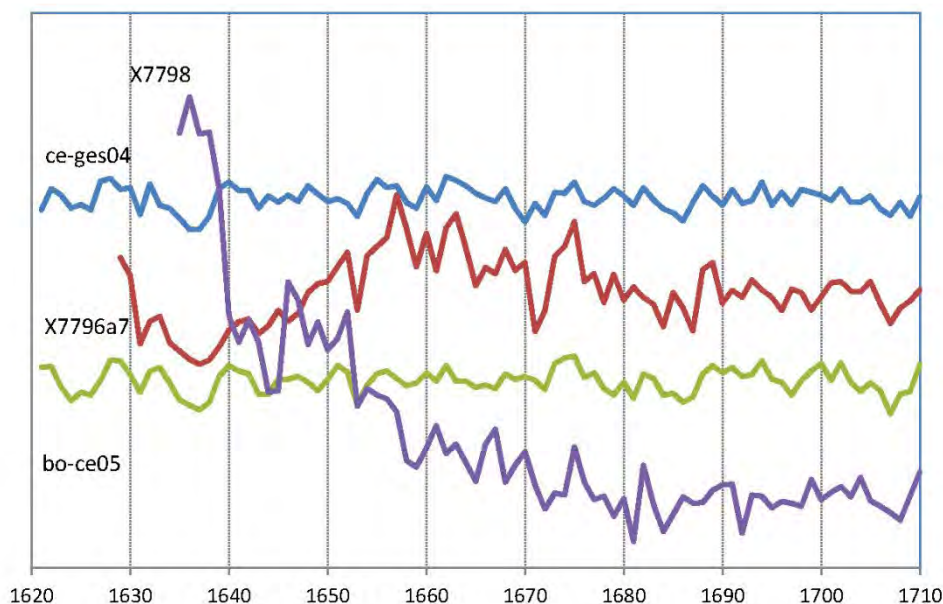
Cook E.R., Kairiukstis L.A. (eds., 1990): *Methods of dendrochronology*. Kluwer Acad. Publ., Dordrecht - Boston - London.

Kyncl J. 2005: Dendrochronologické datování dřeva. In: Vinař a kol.: *Historické krovy II*. Grada, s. 156-170.

Schweingruber, F.H., 1990: *Microscopic wood anatomy*. 3. ed. Birmensdorf, WSL. 226 s.

V Brně dne 4. 5. 2017

Tomáš Kyncl

Graf 1: Porovnání letokruhových křivek borového trámu X77 a dubového trámu X77 se standardní chronologií borovice pro Čechy (bo-ce05) a standardní chronologií dubu pro Čechy (ce-ges04).

objednal	kraj / okres	Ustecký / Louny	nadmořská výška
adresa	obec	Vroutek	zeměpisná šířka
telefon	ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka
e-mail	číslo popisné		zpracoval
datum odběru	objekt	kostel sv. Jakuba Většího	Kyncl T. Kyncl T.

čís.	zpisob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok./běl	datum skácení
A					A	věž kostela - zvonové patro	S stěna - kulač lešení u schodiště	foto 12-13	X7795	jehličnan	28	-
8					N	věž kostela - zvonové patro	V prahový trám zvonové stolice (strop patra)		X7796a7	borovice	76	1710/11
9					A	věž kostela - zvonové patro	SV sloupek zvonové stolice		X7798	čub	82 / 8	1710/11

Tab. 2. Přehled parametrů vzorků odebraných z konstrukčních prvků věže kostela ve Vroutku. Doba kácení použitého stromu je uvedena ve sloupci „datum skácení“ ve tvaru např. 1806/07 - strom kácen na přelomu let 1806 - 1807.

Archivní rešerše – novověk

Václav Zeman

Dějiny lokality

Ve Vroutku nejpozději koncem 16. století stály dva kostely, a sice románský sv. Jakub Větší a renesanční sv. Jan Křtitel. Před přestavbou byl kostel sv. Jana označován jako „malý kostel“,⁵¹ až později se stal filiálním. Koncem 17. století se kostel sv. Jakuba označuje jako farní, v 18. a zejména v 19. století jako starý.

Doba pobělohorská přinesla změny v církevní správě. Ačkoli ještě koncem 17. století je vroutecký kostel sv. Jakuba označován jako farní,⁵² zůstával již v polovině 17. století duchovním správcem neobsazen. Neobsazení fary vedlo v roce 1657 ke stížnosti na buškovického faráře pro zanedbávání svých povinností ve Vroutku a žádosti patrona o vlastního duchovního.⁵³

Expozitura byla ve Vroutku zřízena v roce 1714.⁵⁴ Roku 1732 byla ve Vroutku vystavěna farní budova, resp. dům pro duchovního (polír Wenzel Pinter z Vroutku),⁵⁵ dokončená zřejmě roku 1733.⁵⁶ V roce 1768 došlo k výstavbě nové školní budovy za vedení políra Prokopa Spiese.⁵⁷

Od roku 1784 pak byl ve Vroutku vlastní kaplan buškovického faráře se sídlem při filiálním kostele.⁵⁸ V roce 1818 došlo k rozšíření školní budovy, část starého objektu byla zřejmě snesena.⁵⁹ V první polovině 19. století se v kostele sv. Jakuba bohoslužby nekonaly.⁶⁰ Po polovině 19. století došlo ke zřízení fary ve Vroutku.

S upřednostněním kostela sv. Jana jako filiálního (a od poloviny 19. století farního) klesl význam kostela sv. Jakuba. Bohoslužebný provoz byl značně omezen, využívána byla především zvonice se zvony a později i odbíjecími hodinami. Poznání stavebněhistorického vývoje kostela z písemných pramenů komplikuje skutečnost, že kostelní účetnictví evidovalo příjmy a výdaje obou kostelů současně, takže často nelze odlišit obě stavby, a to zejména v knihách kostelních účtů, kde jsou údaje stručnější.⁶¹ Lepší situace

⁵¹ SOKA Louny, Farní úřad (dále jen FÚ) Buškovice, inv. č. 25a.

⁵² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis z roku 1696.

⁵³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, dopis z 2. 8. 1657.

⁵⁴ Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 263.

⁵⁵ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, vyúčtování stavby fary 1732.

⁵⁶ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 35, likvidace kostelních účtů k 31. 12. 1841.

⁵⁷ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 38, kostelní účet 1768.

⁵⁸ Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 264.

⁵⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 46, kostelní účet 1818.

⁶⁰ Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 264. Kostel pozbyl liturgické funkce zejména se stavbou kostela sv. Jana Křtitele, a to zejména po roce 1724. Do roku 1800 se zde měly několikrát do roka (zejm. o svátku sv. Jakuba) konat čtené bohoslužby. Národní archiv (dále jen NA) Praha, Státní památková správa (dále jen SPS), karton č. 599, dopis z 25. 1. 1933.

⁶¹ Kniha kostelních účtů se dokládá k roku 1735, avšak nedochovala se. SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32, kostelní účet 1735.

	<p>nastává tam, kde byly vedeny výroční účty s účetními doklady, tedy již konkrétními účty za konkrétní práce.⁶² Tyto podrobnější informace mohou rozlišit práce na obou kostelech.⁶³ Problém pak představuje nedostupnost farního archivu, který byl zřejmě ve druhé polovině 20. století z Čech odvezen a dnes je uložen ve státním archivu v Mnichově.</p> <p>S pobělohorskou změnou v postavení kostela v rámci církevní správy souvisí i proměny v patronátním právu. Vroustek náležel k panství Petrohrad, nicméně vroutecký kostel jako filiální s farní příslušností v Buškovcích, spadal – podle farního kostela – pod patronát panství Krásný Dvůr. Některé písemné prameny jsou tak uloženy ve fondu Velkostatek Petrohrad, a to již historicky, kdy jsou zmanipulovány do starého archivního systému, souvislá řada kostelních účtů se nachází ve fondu Velkostatek Krásný Dvůr. Nicméně obě panství ale v pobělohorské době měly stejné majitele z rodu Černínů.⁶⁴</p>
Dějiny kostela	<p>Koncem 16. století se měla uskutečnit oprava kostela, o jejímž dokončení v roce 1593 informoval nápis v interiéru kostela. Nacházel se při stěnách na epistolní a evangelijní straně a obsahoval českojazyčný text, v latinském překladu uveřejněný roku 1821 ve spisu o petrohradském panství: „<i>Anno a Navitate Dni Nri Jesu Christi veri Dei Hominisque 1593 templum hoc renovatum et completum est, impensis geuerosi et Stemmata clari D. Wladislai Hrobčiczky de Hrobčicz in Pietipsech, Wrautek et SSmikus, idque ad laudem celebrationem nominis Divini, nec non legitimum Sacramentorum usum, juxta normam et regulam in verbo Dei comprehensam.</i>“ Nápis dokládá opravu kostela dokončenou právě v roce 1593 za Vladislava Hrobčického.⁶⁵ Literatura na základě tohoto údaje přisuzuje úpravám konce 16. století vyzdění horní části věže a zřízení nových okenních otvorů.⁶⁶</p> <p>Z doby předbělohorské pocházely funerální památky dokumentované počátkem 19. století. Ve zdi se nacházelo vyobrazení rodiny Oldřicha Hrobčického klečícího před krucifixem a pod rodovým erbem se nacházel nápis: „<i>Ludmilla Hrobčiczka / Rozena Biessinka z Biessin. / Woldrzych Hrobčiczky / z Hrobčicze na Pietipsech a Wrautky. / Anna Hrobčiczka / Rozena Borinka ze Lhoti.</i>“⁶⁷ Mnohé nápisy v kostele byly již nečitelné. Vedle hrobky Hrobčických s vyobrazením dvou korunovaných hadů z jejich erbu se</p>

⁶² Tam, kde není konkretizován jeden ze dvou kostelů v zápise v ročním kostelním účtu ani přílohách, není v rešerši zpracováno, neboť kupř. řemeslnické práce se mohly uskutečnit na jednom z kostelů, budově lokálie či na škole.

⁶³ Kostelní účty z let 1694, 1733–1862 uloženy v SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32–53.

⁶⁴ Tento fond je ale nezpracovaný a tedy nepřístupný, nicméně zpracovateli rešerše bylo umožněno studium v rámci řady kostelních účtů z 18. a 19. století. Autor tímto děkuje pracovníkům jindřichohradeckého pracoviště.

⁶⁵ Dle Joseph Eduard PONFIKL, *Vollständige Topographie der Fideikommiß-Herrschaft Petersburg im Saazer Kreise in Böhmen*, Prag 1821, s. 167; opisuje Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 264.

⁶⁶ Jindřich NOLL – Jiří VARHANÍK, *K obnově kostela sv. Jakuba většího ve Vroutku*, Zprávy památkové péče 53, 1993, s. 129.

⁶⁷ Dle J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 167; opisuje Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 265.

zde nacházel náhrobník Doroty Hrobčické, rozené Saar, z roku 1596. Druhý náhrobník s letopočtem 1599 patřil nejmladšímu synu Vladislava Hrobčického. Oba kameny již ale byly rozbité na kusy. Někdy kolem roku 1810 měla být pod náhrobníkem Doroty Hrobčické objevena cínová rakev a uvnitř ní dřevěná rakev s ostatky. Byla zpeněžena pro potřeby kostela.⁶⁸

Další zprávy o stavebních úpravách či vybavení kostela se objevují až s koncem 17. století. Tak roku 1682 měly – dle mladšího záznamu z roku 1710 – být do kostela pořízeny nové varhany.⁶⁹ Existence dvou kostelů ve Vroutku poněkud znesnadňuje jednoznačné ztotožnění některých zpráv právě s kostelem sv. Jakuba. Tak roku 1685 došlo k vyloupení vrouteckého kostela, není však jasné, o který z oněch dvou se jednalo.⁷⁰

Roku 1694 se uskutečnila výstavba nového krovu nad vrouteckým kostelem. Aktový materiál v tomto případě sice opět nespecifikuje identifikaci kostela, nicméně dochovaný stavební plán svědčí jednoznačně pro kostel sv. Jakuba. Jelikož v únoru 1694 vítr strhl a zničil velkou část kostelní střechy, bylo třeba zjednat nápravu. Avšak kostelní střecha se stala neopravitelnou, neboť krokve i latě byly zcela staré a trouchnivé, takže by ani nebylo možné do nich zatlouci hřebíky k připevnění šindele. Též vrchní úřad seznal, že oprava by nebyla trvalou.

Provizorně byla tedy prkny zakryta díra, aby nedošlo k poškození klenby a zdiva. Vypracováním projektu obnovy střechy byl pověřen tesař Adam Müller z Lužce, který sestavil rozpočet a vyhotovil stavební plán. Nová střecha měla na rozdíl od staré střechy, která po stranách přesahovala přes zdi, být ukončena s hranou římsy. Starý krov měl být snesen a nahrazen novým se sanktusníkovou vížkou uprostřed.

Rozpočet z 23. března 1694 uvádí stavební materiál v počtu 45 kmenů na trámy, 70 kmenů na střední dřevo, na krokve a další materiál, 60 kusů latí, 30 kusů prken k bednění. Z předpokládaných 8000 kusů šindele bylo možné použít tisíc kusů zachovalého šindele staršího a zhotovit tedy jen 7000 nových kusů. Započítány byly i náklady na dopravu. Z kovového materiálu se počítalo se železným křížem na věžičku a zejména pak s různými druhy hřebíků (mj. 9000 kusů šindelových). Tesařská práce Adama Müllera byla rozpočtována na 48 zl., celkové náklady byly navrženy ve výši 151 zl. 8 kr. 3 d.

Stavební plán byl vyhotoven v podobě půdorysu a pohledu na sedlovou střechu se sanktusníkem, v kombinaci s řezem krovu. Rozměry kostela uvádějí 24 loktů délky a 15 loktů na šířku.⁷¹

Opravy na sakristii a krovu vrouteckého farního (!) kostela sv. Jakuba se uskutečnily v průběhu roku 1696. Ve stejné době probíhaly též opravy na druhém vrouteckém kostele. V srpnu 1696 bylo konstatováno, že horní a dolní (či snad vyšší a nižší) klenba ve farním kostele sv. Jakuba je vadná natolik, že si

⁶⁸ J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 168; Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezierke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 265.

⁶⁹ SOA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a, zápis k roku 1710.

⁷⁰ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32, kostelní účet 1694.

⁷¹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis ke stavbě nového krovu 1694.

kněz není už vůbec jistý pobytem v interiéru. Horní klenba sakristie by proto měla být vystavěna zcela znovu s vyspravením zdi. Klenba pod sakristií, kde se zřejmě dříve nacházela pohřební krypta, musela být vyspravena, a to včetně zdi. Klenba sakristie byla pokleslá a ve špatném stavu a měla být provedena ve správné výšce. Kromě toho se měla uskutečnit oprava kostelní střechy a zvonice. Ve zvonici bylo třeba zhotovit pět schodišťových stupňů. Sakristie kostela sv. Jakuba byla popisována jako 10 loktů široká, na jedné straně pak 10, na druhé (proti škole) pak kvůli výstupku apsidy (*Rundeln*) 14 loktů dlouhá.⁷²

Rozpočet definoval přesně položky materiálu pro opravu sakristie. Mimo starých cihel mělo být použito 1000 kusů nových, 12 strychů vápna, 12 prken špuntovnic k šalování klenby, k tomu 4 kopy hřebíků, též dřevo na lešení. Zednické práce byly vyčísleny na 20 zl., k tomu 17 zl. 46 kr. za materiál. Tesařský materiál a práce: 12 kmenů velkého dřeva, 15 kmenů malého a středního dřeva, 45 kusů latí ze dřeva z farního lesa, čili zdarma, 15 špuntovnic a 3 kopy hřebíků, 6 tisíc kusů šindele a stejný počet hřebíků k němu (18 zl. za práci a 37 zl. 21 kr. za materiál). Celkové náklady byly tedy odhadnuty na 93 zl. 7 kr.⁷³

V roce 1701 kostel sv. Jakuba vydláždil zednický mistr Mathes Titelbach s pomocníkem Georgem Alberthem. K tomuto účelu bylo nakoupeno vápno a 500 nových zdících cihel. Jelikož byly kostelní účty vedeny pro oba kostely společně, nelze často rozlišit, o který kostel se jedná. Tak jako když byly v roce 1703 opraveny dveře do sakristie.⁷⁴ Pro potřeby kostela sv. Jakuba byl v roce 1703 koupen pozitiv a došlo na opravu velkých varhan. Roku 1707 se uskutečnila zřejmě oprava střechy na kostelní věži, tedy pravděpodobně na kostele sv. Jakuba. V roce 1709 byly provedeny opravy oken v obou kostelech. Též obou kostelů se týkal nákup 11350 kusů šindele v roce 1710. Ze stejného roku je k dispozici několik výdajů, a sice 15 velkých hřebíků k upevnění velkého a středního zvonu, též obstarání většího množství dřeva, které lze vysvětlit výstavbou zvonové stolice, dendrochronologickou analýzou stanovenou do let 1710–1711.⁷⁵

Kolem roku 1710 lze vysledovat zvýšenou aktivitu majitele panství ve věcech revize stavebně technického stavu patronátních objektů i investic do výstavby.⁷⁶ Vroutecký kostel sv. Jana Křtitele se již delší dobu nacházel ve špatném stavu, od roku 1710 se uvažovalo o jeho rekonstrukci (rozpočet Rudolf Stuppl).⁷⁷ Zpráva z roku 1710 dokládá, že měla být provedena obhlídka

⁷² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, dopis z 2. 8. 1696 a výtah z něj.

⁷³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, nedatovaný rozpočet k úřední zprávě doručené 7. 8. 1696.

⁷⁴ Tato rešerše bude tedy uvádět pouze ty aktivity, které se jednoznačně týkají kostela sv. Jakuba, a to za specifikace výročních účtů, ale zejména za pomoci dochovaných účetních příloh.

⁷⁵ Srov. Markéta JETMAROVÁ et al., *Vroutek*, Vroutek 2017, s. 200.

⁷⁶ V roce 1710 tak kupříkladu v Buškovcích byla snad nově vystavěna či rozsáhle přestavěna budova fary. SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32, likvidace kostelního účtu Vroutek k 25. 2. 1711.

⁷⁷ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis 1710; M. JETMAROVÁ et al., *Vroutek*, s. 208–209.

kostelů na panství, a to za účelem jejich modernizace.⁷⁸ Následně pak v roce 1713 stavitel Nikolai Raimondi prohlédl kostely na petrohradském, kysibelském a milčevském panství. Dne 24. července 1713 kvitoval přijetí 12 zl. za tuto práci v rozsahu 12 dní.⁷⁹

Z písemných pramenů 18. století vyplývá, že kostel sv. Jakuba v církevní správě nezastával důležité místo, neboť se v soupisech a přehledech objevuje pouze kostel sv. Jana Křtitele, a sice jako filiální, ve 20. letech nahrazený barokní novostavbou.⁸⁰ Kostelní účetnictví sice v průběhu 18. století dokládá určité stavební práce na kostelu sv. Jakuba, je však evidentní, že využití došla zejména jeho zvonice.

A právě na zvonici se zřejmě soustředila většina stavebních aktivit v první čtvrtině 18. století. Někdy po roce 1710 mělo dojít nejen k výstavbě zvonové stolice, ale i ke stavebním úpravám posledního patra zvonice a zřejmě i k následnému přenesení velkého zvonu ze svatojánského kostela.⁸¹ Tyto aktivity lze pravděpodobně spojit se záznamy v kostelním účetnictví z následujících let. V březnu 1714 se dokládají nespecifikované tesařské práce v rozsahu 14 dnů (mistr a pomocník). Roku 1724 se uskutečnila oprava velké věže a oplechování sanktusníku na kostele sv. Jakuba. Vyplaceni byli řemeslníci: klempíř (61 zl. 6 kr.), tesaři (5 zl. 24 kr.), přidavači (55 kr.), zámečnický (5 zl.), kovář (52 kr.). Nakoupeno bylo 847 tabulí plechu od buškovického kostela (70 zl. 35 kr.) a 88 tabulí od krásnodvorského úřadu (7 zl. 20 kr.), železo (3 zl. 48 kr.) a barvy (lněný olej, zelená, běloba atp.) za 4 zl. 4 kr.⁸²

V roce 1727 byla společnou prací sklenáře, truhláře a zámečníka zhotovena nová okna do kostela v ceně 25 zl. 13 kr. 5 ¼ d. Roku 1728 petrohradský kamenický mistr vytesal 29 loktů desek na římsu fasády kostela (10 zl. 9 kr.). Ve stejné době (1726–1728) probíhala výstavba nového kostela sv. Jana pod vedením políra Wenzela Fuße z Vroutku, s čímž souvisí transfer varhan. V roce 1729 přenesl varhanář Andreas Niederle varhany ze svatojakubského do svatojánského kostela a opravil pozitiv (20 zl.). Roku 1730 pak týž pro kostel sv. Jakuba opravil a osadil starší nástroj z buškovického kostela. Práce byla honorována 35 zl.⁸³

V roce 1735 vykonal Christoph Stabi, zámečnický mistr ve Vroutku, na kostele sv. Jakuba drobnější práce (zhotovil klíč ke dveřím ve věži, petlici na vchodových dveřích). Dokládají se též práce na zavěšení velkého zvonu tesaři Joachimem Eberlem a Johannem Schreitterem, uskutečněné zřejmě na tomto kostele.⁸⁴ V roce 1736 zhotovil kovář Rudolf Tembler srdce pro malý zvon

⁷⁸ Provedeno mělo být zaměření kostelů a hřbitovů. SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 14, inv. č. 381, dopis z 16. 6. 1710.

⁷⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 14, inv. č. 381, regist.

⁸⁰ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 14, inv. č. 381, passim.

⁸¹ M. JETMAROVÁ et al., *Vroutek*, s. 200.

⁸² SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a.

⁸³ SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a.

⁸⁴ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32, kostelní účet 1735.

v kostele sv. Jakuba.⁸⁵ V roce 1737 byla pořízena nová hlava na velký zvon⁸⁶ a stejný letopočet se na ní dochoval in situ.⁸⁷

Jelikož je inventář z roku 1742 veden – obdobně jako kostelní účetnictví – pro oba kostely současně, a umístění mobiliáře není specifikováno, nelze podle něj rekonstruovat stav vybavení kostela sv. Jakuba.⁸⁸

Ve 40. a 50. letech účty opět často nerozlišují mezi oběma kostely a nelze tak práce na svatojakubském kostele identifikovat.⁸⁹ Nicméně se lze domnívat, že většina prací se soustředila na kostel sv. Jana, obdobně jako v roce 1744, kdy se zde dokládá sochařská práce Andrease Lorenze z Valečova. Ke stejnému roku zaznamenalo kostelní účetnictví nspecifikovanou rozsáhlou stavební akci přesahující svými náklady 800 zl.⁹⁰

V roce 1750 se uskutečnily zednické práce také na jakubském kostele: sakristie, jejíž zdi byly rozpraskané, byla vyspravena. Vyzděna byla opětovně i hrobka, přístupná z vnějšku kostela.⁹¹

V roce 1751 se na svatojakubském kostele dokládají rozsáhlejší sklenářské opravy, z nichž si lze učinit představu o počtu a tvaru oken v kostele. Jedno nové okrouhlé/kruhové okénko u sakristie o 16 kusech okrouhlých tabulek, dvě malá okénka pod kůrem, pro obě 26 kusů tabulek. Byly provedeny i drobné opravy spočívající v zasklení dalších kostelních oken. Práce v celkové výši 3 zl. 32 kr. vykonal sklenářský mistr Ferdinand Titlbach.⁹²

V roce 1756 opravil vroutecký zámečník Georg Anton Staab zámeček u klenutých dveří kostela.⁹³ Roku 1759 se uskutečnily práce na zvonech. Vzhledem ke skutečnosti, že kostel sv. Jakuba disponoval větším počtem zvonů už kvůli existenci zvonice, lze předpokládat zacílení těchto prací právě na tento kostel. Doloženy jsou v tomto účetním roce tři zvony různých velikostí. Ze zámečnických prací lze u sv. Jakuba jasně identifikovat pouze výrobu nového klíče.⁹⁴

Roku 1762 se uskutečnily opravy kaplanky. Téhož roku byla provedena výstavba nových schodů na zvonici, tedy jistě na kostele sv. Jakuba.⁹⁵ Roku 1766 se dokládá v kostele sv. Jana štafírování oltáře sv. Jana Nepomuckého.⁹⁶ Podobné informace pro kostel sv. Jakuba známy nejsou a lze předpokládat, že taková pozornost tomuto kostelu a jeho mobiliáři věnována nebyla.

Představu o podobě a vybavení kostela ale umožňuje inventář z roku 1766. Presbytář kostela byl orientovaný k východu, loď a věž byly orientovány na západ. Presbytář byl polokruhového půdorysu, přístup do kostela

⁸⁵ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 32, kostelní účet 1736.

⁸⁶ SOKA Louny, FÚ Buškovice, inv. č. 25a.

⁸⁷ M. JETMAROVÁ et al., *Vroutek*, s. 190.

⁸⁸ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, inventář 1742.

⁸⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 33–36.

⁹⁰ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 33, kostelní účet 1744.

⁹¹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 35, kostelní účet 1750.

⁹² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 35, kostelní účet 1751.

⁹³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 36, kostelní účet 1756.

⁹⁴ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1759.

⁹⁵ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1762.

⁹⁶ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1766.

umožňovaly dva otvory a jeden přes sakristii. Velká zvonice stála před kostelem a vstup do ní byl umožněn dveřmi na úrovni kůru. Ve věži se nacházely dva velké zvony. Celý kostel a věž byla z čistého kamene a tedy pevná. Uprostřed kostela se nacházela krypta k pohřbům šlechty. Nad presbytářem byla malá věž se zvonem. Na věži byly hodiny, které odbíjely zvony. V presbytáři se nacházel hlavní oltář ke cti sv. Jakuba s antependiem, oltářním kamenem, tabernáklem, křížem, třemi kanonickými tabulkami. Byla zde kamenná kazatelna a křtitelnice s dřevěnou sochou sv. Jana Křtitele. Byly zde sochy sv. Rocha v sakristii, velká socha sv. Jana Nepomuckého, sochy sv. Anny a sv. Michaela. Z obrazů se uvádí Ukřižování, dva obrazy pomocné Panny Marie, sv. Michaela, Ježíše s Marií a Josefem. Na kůru byl varhanní pozitiv o šesti rejstřících.⁹⁷

V roce 1767 došlo k položení střešní krytiny na zvonici i celé kostelní střeše sv. Jakuba. Použito bylo 11200 kusů šindele, 7000 šindelových hřebíků, 8 kop prkenných hřebíků, půl kopy prken a 140 žejdlíků lněného oleje. Cena materiálu byla vyúčtována ve výši 81 zl. 38 kr. Práce vedl tesařský mistr Franz Horner.⁹⁸

Také na počátku 70. let se výdaje zaměřovaly na položky, které souvisely s liturgickým provozem v kostele sv. Jana, ať se již jednalo o varhany⁹⁹ či obrazy a sochy.¹⁰⁰ U sv. Jakuba došlo v roce 1770 k opravě pozitivu. Nikolaus Bergmüller osadil všech 30 cínových píšťal, které byly v minulosti krátce seřiznuty, a opravil též dřevěné píšťaly a nástroj naladil. Za práci obdržel 4 zl. Georg Anton Staab opravil zámek u sakristie.¹⁰¹

V roce 1775 se uskutečnily práce na zvonici u sv. Jakuba. Tesař zhotovil schody do zvonice, nakoupena byla lana na zvony, koupen byl pásek na mešní zvonek. Liturgický provoz v této době lze tedy, byť jistě v menší míře, předpokládat i u sv. Jakuba.¹⁰²

Ve druhé polovině 70. let 18. století lze ve Vroutku doložit pouze malé údržbové práce, vykonané ale opět na kostele sv. Jana.¹⁰³

Kniha kostelních účtů pro oba vroutecké kostely z let 1781–1857 nerozlišuje v zápisech mezi oběma kostely,¹⁰⁴ nicméně detailní informace s jasnou identifikací podávají účty vedené po ročnících a obsahující podrobné přílohy.¹⁰⁵

V roce 1786 byla na „velké věži“, tedy na zvonici svatojakubského kostela, vykonána následující tesařská práce: zhotoven byl nový kříž, lucerna, rozpěra či zábradlí (*Brustriegel*) a nové schodiště.¹⁰⁶

⁹⁷ NAPraha, Archiv pražského arcibiskupství, karton č. 2411, kostelní inventář 1766.

⁹⁸ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 37, kostelní účet 1767.

⁹⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 39, kostelní účet 1770.

¹⁰⁰ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 39, kostelní účet 1772 a 1773.

¹⁰¹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 39, kostelní účet 1770.

¹⁰² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 39, kostelní účet 1775.

¹⁰³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 40, kostelní účty 1776–1779.

¹⁰⁴ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, kniha č. 1692, inv. č. 2216.

¹⁰⁵ Dochovány v SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 42, kostelní účet 1786.

Informace o vybílení kostela uváděná v literatuře k roku 1791,¹⁰⁷ se spíše týká druhého z vrouteckých kostelů.¹⁰⁸ V roce 1795 se uskutečnilo vloupání do jednoho vrouteckého kostela, aniž by z dochovaného účetnictví bylo zřejmé, o jaký z nich se jednalo.¹⁰⁹ Rozsudek nad pachatelem byl vynesen 30. května 1797, konstatována byla způsobená škoda ve výši 667 zl. 35 ½ kr.¹¹⁰

V roce 1807 se dokládá práce na zámku věžních dveří a lze usuzovat na využití zvonice a zvonů na kostele sv. Jakuba jako o hlavním způsobu využití této sakrální stavby, uváděné pod označením „starý kostel“.¹¹¹ Opravy střechy poškozené větrem v roce 1809 se zřejmě vztahovaly ke kostelu sv. Jana Křtitele.¹¹²

V roce 1811 tesaři zhotovili nové schody ke zvonici (4 zl. 30 kr.). Ačkoli chybí bližší lokalizace, lze předpokládat, že se práce uskutečnily v kostele sv. Jakuba.¹¹³

Roku 1815 Franz Pietschmann z Chomutova přelil prostřední zvon, jak stálo v nápisu na jeho koruně: „*Franz Pietschmann goß mich in Komotau Anno 1815.*“ Dole při okraji se nacházel nápis: „*Andreas und Rosalia Wildischen Eheleute aus Rudig haben diese Glocke übergießen lassen unter dem Seelsorger Franz Stanka und Franz Hering Bürgermeister.*“ Zvon nesl vyobrazení sv. Jana Nepomuckého.¹¹⁴

Počátkem 19. století se v kostele nacházel velký zvon ulitý z odkazu Lorenze Melchera v roce 1591. U koruny byl nápis: „*Anno 1591 hat Lorenz Melcher seliger, welligher allhie zum Rudig, der den 1. Marty im Herrn entschlafen 127 Schock zu der Glocken testirt hat.*“ Na jedné straně: „*Wladislaw Hrobčiczky von Hrobčicz auff Fünfhunden und Rudich. / Zioffiga Hrobčiczkin eine geborne von Bieschin auff Fünfhunden und Rudich. / Joachimus Tzsoch von der Mitweide Pfarrherr. / Regina Marschin, Wittib hat geben 10 Schock. / Melcher Tittelbach, hat geben 10 Schock.*“ Vedle vyobrazení ukřižování byl reliéfně vyveden erb majitele Hrobčického a jeho manželky a dále dva otisky starých mincí. Na protější straně stál nápis: „*Wie Moses in der Wüste eine Schlange erhöhet hat, also muß dieß Menschensohn erhöhet werden, auf daß alle die an ihn glauben nicht verlohren werden, sondern das ewige Leben haben. Johann am 3.*“ S nápisem se pojilo vyobrazení Mojžíšova povýšeného hada. Na spodním okraji byl nápis: „*Ein ganz Kirchspiel Rudich lissen mich zu der kleinern Kirchen Skt. Johannes gissen. / Hans Wildt in Skt. Joachimsthal ließ mich flissen.*“¹¹⁵ Z nápisu je zřejmé (a takto interpretuje i

¹⁰⁷ Tomáš HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, Ústí nad labem 2003, s. 123.

¹⁰⁸ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 42, kostelní účet 1791.

¹⁰⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 43, kostelní účet 1795.

¹¹⁰ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, opis oznámení z 18. 4. 1797.

¹¹¹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 44, kostelní účet 1807. Filiální kostel v tomto účtu označen jako „*große Kirche*“.

¹¹² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 45, kostelní účet 1809.

¹¹³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 45, kostelní účet 1811.

¹¹⁴ J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 169–170.

¹¹⁵ J. E. PONFIKL, *Vollständige Topographie*, s. 169; s drobnými změnami opisuje i Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů, sign. 338, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, nedat., s. 265–266.

nejnovější literatura¹¹⁶), že zvon byl ulit pro menší kostel sv. Jana ve Vroutku a následně přenesen do kostela sv. Jakuba.

Rozsáhlejší oprava se v roce 1818 uskutečnila opět zřejmě v kostele sv. Jana Křtitele (oprava střešní krytiny, okapů, střechy nad oratoří; vyspravení krovu nad márnici dřevem ze snesené staré školní budovy).¹¹⁷

Z kostelních účtů jsme až ve 40. letech identifikovat takové práce, které je možné vztáhnout ke kostelu sv. Jakuba. Ke zvonici starého kostela byly v roce 1843 zhotoveny nové dřevěné schody, uvádí se 13 kusů prkenných stupňů, zřízeno bylo i zábradlí se dvěma sloupky.¹¹⁸ Zřejmě se jednalo o schodiště, zpřístupňující zvonici z exteriéru.

V březnu 1849 se uskutečnila oprava střechy „na starém kostele“, poškozené větrem. Na severní straně byla šindelová krytina obnovena, k čemuž bylo užito zřejmě pěti nových krokví (*Sparrnschiften*). Na ty bylo natlučeno staré a nové laťové, starý šindel roztríděn a doplněn novým. Po dva dny zde pracoval polír Florian Lang, po jednom dni pak tovaryši Gregor Lang a Wenzel Feigl. Práce a materiál vyšly na 9 zl. 8 kr. CM.¹¹⁹

Roku 1857 v Památkách archeologických publikoval Jan Erazim Vocel přehled o románských kostelech v Čechách,¹²⁰ jímž vroutecký románský kostel uvedl do odborné literatury.¹²¹ O vrouteckém kostele sv. Jakuba Většího píše, že je „*věkem sešlý, v němž se již ode dávna služeb božích nekoná. Románská stavba kostel a polokruhů, taktéž silně vystupující lišty (liseny) jak na zevnější straně lodí tak i okrouhlé absidy zachovány jsou. Na portálu skvělého složení zachovaly se pouze dva mistrně pracované sloupy s obloukem nad nimi se rozpínajícím. Zdi chrámu spočívají na vysokém podstavku podobně jako se to na kostele Potvorovském spatřuje, kterémužto se chrám Vroutecký způsobem slohu svého velice podobá.*“

Avšak J. E. Vocel se vrouteckému kostelu věnoval z pozice jednatele spolku archeologického muzea i po praktické stránce. V roce 1852 oslovil patrona kostela a majitele petrohradského panství hraběte Evžena Karla Černína, známého ochránce historických památek (srov. kupř. jeho obnovu jindřichohradeckého zámku či podporu poskytovanou Národnímu muzeu). V dopise zhodnotil, že kostel je ve své výzdobě, a to především portálu, silně poškozen, přesto však dobře zachovalý. Doporučoval však odstranění včelích úlů a opravu obloučkového vlysu a lizén na polokruhovém presbyteriu.¹²²

Snad právě tento podnět vedl patrona k opravě zastřešení kostela. A tak v roce 1855 mělo dojít k opravám poškozeného krovu a jeho podezdění. Zaměření a návrh oprav provedl stavební inženýr Kozlik při rozpočtu ve výši 315 zl. 27 kr. CM.¹²³ Podle dochovaného plánu z 31. července 1855 měla být na severní straně kostela vybudována koruna zdiva nad římsou k uložení

¹¹⁶ M. JETMAROVÁ et al., *Vroustek*, s. 200–201, 208.

¹¹⁷ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 46, kostelní účet 1818.

¹¹⁸ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 50, kostelní účet 1846.

¹¹⁹ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 51, kostelní účet 1849.

¹²⁰ J. Er. WOCEL, *Kostely románského slohu v Čechách*, Památky archeologické a místopisné 2, 1857, s. 118–124.

¹²¹ J. NOLL – J. VARHANÍK, *K obnově kostela*, s. 129.

¹²² SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, RA Černínů, karton č. 432, dopis z 16. 2. 1852.

¹²³ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 14, inv. č. 381, dopis z 6. 8. 1855.

pozednice. K obnově krovu bylo zamýšleno využít nové pozednice, staré krokve doplnit o nové díly i vazné trámy nad klenbou, osadit nové námětky a vaznice, a to v celé délce lodi. Užito mělo být 2500 zdících cihel, 10 strychů vápna, 6 fůr písku, 6 *Wandholz* (tj. dříví s částečnou oblinou), 10 latí, 15 prken špuntovnic a další materiál, mimo jiné 3000 kusů střešního šindele.¹²⁴

V roce 1856 byla vykonána kovářská práce na zvonech a jejich zavěšení.¹²⁵ Také v roce 1859 se dokládá drobnější zámečnická práce na vrouteckém kostele.¹²⁶ Na přelomu let 1870 a 1871 byly do kostelní věže pořízeny nové věžní hodiny, a to z iniciativy městské obce. Jejich instalace si vyžádala drobnou zednickou práci.¹²⁷

Od počátku 20. století se řešily opravy, které by tuto románskou památku pomohly uchovat. Projekt prací byl vypracován v roce 1905. K tomuto účelu byl založen i spolek, jak ostatně připomíná i pohlednice zřejmě z počátku 20. století, jejímž vydavatelem byl právě vroutecký spolek pro zachování kostela sv. Jakuba (*Kaiser-Franz-Josef-Jubileumsbauverein in Rudig zur Erhaltung der St. Jakobskirche*).¹²⁸ Předsedou byl farář Eduard Schneider, jeho zástupcem inženýr Wenzl Werner ze Žatce, který se o spolek zasloužil nejvíce.¹²⁹

V roce 1914 se řešilo zajištění románské kaple, jak je kostel sv. Jakuba nazýván. Ze strany státní památkové péče byl připomínkovan zřejmě starší rozpočet a vznášeny k němu námitky. Nutným se jevil odkopání terénu kolem kostela. Cementové dlaždice ve věži nebyly povoleny, mělo být užito kamenných dlaždic či tvrdých cihlových dlaždic. Kamenné prvky měly být očištěny na místě. Doplněno mělo být vápenné pojivo s příměsí hydraulického vápna. Bylo připomínkováno i provedení detailů jako kamenických u schodišťových stupňů, provedení dveřních výplní či malířských prací.¹³⁰

Roku 1927 byl vyhotoven plán snížení terénu kolem kostela a následných úprav jeho okolí. Plán zachycuje i širší situaci areálu kostela, hospodářského dvora i někdejší budovy školy.¹³¹

Ve 30. letech pokračoval Výbor pro ochranu a péči o historické stavební památky ve Vroutku (*Komitee für Schutz und Pflege der historischen Baudenkmäler in Rudig*; jindy též *Komitee für Schutz und Pflege der romanischen Kirche in Rudig*) zachování kostela v opravách objektu, a to za státní podpory. Prohlídka zastřešení zvonice provedená v roce 1935 pokrývačem dospěla k závěru, že dožilé střešní tašky z roku 1840 musí být sneseny a nahrazeny novými. Staré a lépe zachovalé tašky v dolní části střechy

¹²⁴ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, plán a spisy 1855.

¹²⁵ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 52, kostelní účet 1856.

¹²⁶ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, karton č. 53, kostelní účet 1859.

¹²⁷ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, spis a fotografie hodinového stroje, 1870–1871.

¹²⁸ SOA Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, Vs Petrohrad, karton č. 21, inv. č. 402, pohlednice.

¹²⁹ NA Praha, Památkový úřad, Vídeň, karton č. 102, inv. č. 1998.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ NA Praha, SPS, karton č. 599, plán 1927.

mohou zůstat. Obnova se měla týkat i makovice s průměrem 50 cm o výšce 2,30 m.¹³²

V roce 1937 byly uvolněny peníze na zajištění kostela. To spočívalo v zajištění přístupu ke kostelu, zahradnickou úpravu okolí kostela, vnitřní úpravu kostela spočívající ve vydláždění lodi cihlovou dlažbou o rozměrech 20 x 20 cm. Štítová stěna nad apsidou s kamenem s letopočtem 1591 vyžadovala vylepšení dle starého stavu včetně kamenného obložení (zastřešení) štítu. Bylo třeba obnovit již ztrouchnivělou dřevěnou římsu z roku 1841 a položit střešní tašky na zdivo (myšlena koruna zdiva), protože malá románská římsa byla ještě zcela zachována. Kamenná krytina na apsidě měla být zbavena vegetace a vyspárována. V jednoduché formě měly být zhotoveny dřevěné dveře hlavního vstupu (1,22 s 2,20 m), stejně tak osazeny čtyři okenní výplně a síť z měděného drátu. Omítka klenby z roku 1591 měla být zachována, nikoli však malby na omítce stěn, která už opadala. Kvádrové zdi do výše jednoho metru měly být omítnuty. Socha sv. Jakuba ze štítu by měla být konzervovaná, neboť v ní byly praskliny.¹³³

V únoru 1938 byl vyhotoven projekt k vydláždění kostela cihelnou dlažbou a výstavbě oratoře. Plánováno bylo též vydlážit cihlami podlahu krypty. U oratoře (kůru), kde dříve byla křížová klenba, byla plánována betonová deska či dřevěný strop. Podlaha presbytáře měla být o dva betonové schodišťové stupně výše nad podlahou lodi. Na plánu je učiněna poznámka, že u Franze Mattausche v Chomutově se nachází kopie sochy Krista z kostela sv. Jakuba ve Vroutku.¹³⁴

Vývoj po roce 1945 s důrazem na poválečnou rekonstrukci byl již shrnut a interpretován v odborné literatuře,¹³⁵ proto mu zde není věnována pozornost.

¹³² NA Praha, SPS, karton č. 599, dopis z 6. 5. 1935 včetně vyobrazení.

¹³³ NA Praha, SPS, karton č. 599, návrh oprav z 15. 5. 1937. Původní návrh z 20. 11. 1936 byl zde podrobněji specifikován.

¹³⁴ NA Praha, SPS, karton č. 599, dopis a stavební plán 1937–1938.

¹³⁵ J. NOLL – J. VARHANÍK, *K obnově kostela*, s. 129–145.

Archivní prameny	<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv. č./sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
	Archiv Národního muzea, Sbírka rukopisů				
	-	338		Georg Adalbert WAHNER, <i>Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Leitmeritzer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z.</i>	b. d. [20.-30. léta 19. st.],
Národní archiv, Praha, Archiv pražského arcibiskupství I					
	2411	1319		Vroustek – kostelní inventář	1766
Národní archiv, Praha, Památkový úřad, Vídeň					
	102	1998		Vroustek – kostel	
Národní archiv, Praha, Státní památková správa					
	599			Vroustek – kostel	
Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Ústí nad Labem, odborná spisovna					
	-	-		Vroustek (LN), kostel sv. Jakuba Většího	
Státní oblastní archiv v Třeboni, pracoviště Jindřichův Hradec, Rodinný archiv Černínů; nezpracováno					
	432	-		Pozůstalost Eugena Karla Černína	1852
Státní oblastní archiv v Třeboni, pracoviště Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr; nezpracováno					
	32	-		Kostelní účty pro celé panství	1694, 1733–1736
	33	-		Kostelní účty pro celé panství	1737–1741
	34	-		Kostelní účty pro celé panství	1742–1746
	35	-		Kostelní účty pro celé panství	1737–1741
	36	-		Kostelní účty pro celé panství	1756–1758
	37	-		Kostelní účty pro celé panství	1759, 1762
	38	-		Kostelní účty pro celé panství	1766–1769
	39	-		Kostelní účty pro celé panství	1770–1775
	40	-		Kostelní účty pro celé panství	1776–1779
	41	-		Kostelní účty pro celé panství	1780–1783
	42	-		Kostelní účty pro celé panství	1784–1791
	43	-		Kostelní účty pro celé panství	1792–1800
	44	-		Kostelní účty pro celé panství	1801–1808
	45	-		Kostelní účty pro celé panství	1809–1814
	46	-		Kostelní účty pro celé panství	1815–1821
	47	-		Kostelní účty pro celé panství	1822–1828
	48	-		Kostelní účty pro celé panství	1829–1834
	49	-		Kostelní účty pro celé panství	1835–1841
	50	-		Kostelní účty pro celé panství	1842–1846
	51	-		Kostelní účty pro celé panství	1847–1851
	52	-		Kostelní účty pro celé panství	1852–1856
	53	-		Kostelní účty pro celé panství	1857–1862
	-	-		Fotografie kostela Vroustek	1892

Státní oblastní archiv v Třeboni, pracoviště Jindřichův Hradec, Velkostatek Petrohrad				
	14	381	Všeobecné záležitosti patronálních kostelů	1627–1938
	14	382	Stavby patronálních kostelů, inventář	1707–1933
	14	383	Jména patronálních kostelů	1686–1839
	21	402	Kostely ve Vrutku	1657–1935
	105	571	Stavby a opravy všeobecně	1625–1866
	105	572	Stavební rozpočty	1793–1912
	kniha 1692	2216	Kniha účtů kostelů sv. Jana Křtitele a sv. Jakuba ve Vrutku	1781–1857
	379	2236	Kostelní účty	1658–1743
	mapa 404	2531	Půdorysný plán kostela sv. Jana Křtitele ve Vrutku [jedná se ale o Sirem]	1. čtvrtina 18. st.
Státní okresní archiv Louny, Farní úřad Buškovice				
		1	Pamětní kniha	1732–1826
		2	Pamětní kniha	1826–1922
		25a	Kostelní počty Vroutek	1700–1740
Literatura	<p>HORÁK, Tomáš, <i>Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska</i>, Ústí nad labem 2003.</p> <p>JETMAROVÁ, Markéta et al., <i>Vroutek, Vroutek</i> 2017.</p> <p>NOLL, Jindřich – VARHANÍK, Jiří, <i>K obnově kostela sv. Jakuba většího ve Vrutku</i>, <i>Zprávy památkové péče</i> 53, 1993, s. 129–145.</p> <p>PONFIKL, Joseph Eduard, <i>Vollständige Topographie der Fideikommiß-Herrschaft Petersburg im Saazer Kreise in Böhmen</i>, Prag 1821.</p> <p>WOCEL, Jan Erazim, <i>Kostely románského slohu v Čechách</i>, <i>Památky archeologické a místopisné</i> 2, 1857, s. 118–124.</p>			